



Гласило
Епархије нишке
за хришћанску
просвету и
културу

Пета серија
Број 32
(2/2024)

Оливије Клеман
ОБОЖЕЊЕ

Митрополит
Јован Зизиулас
СУД БОЖЈИ:
ЈЕВАНЂЕЉЕ
МЕСОПУСНЕ
НЕДЕЉЕ

Архимандрит
Василије Гондикакис
БЛЕСАК
ВАСКРСЕЊА

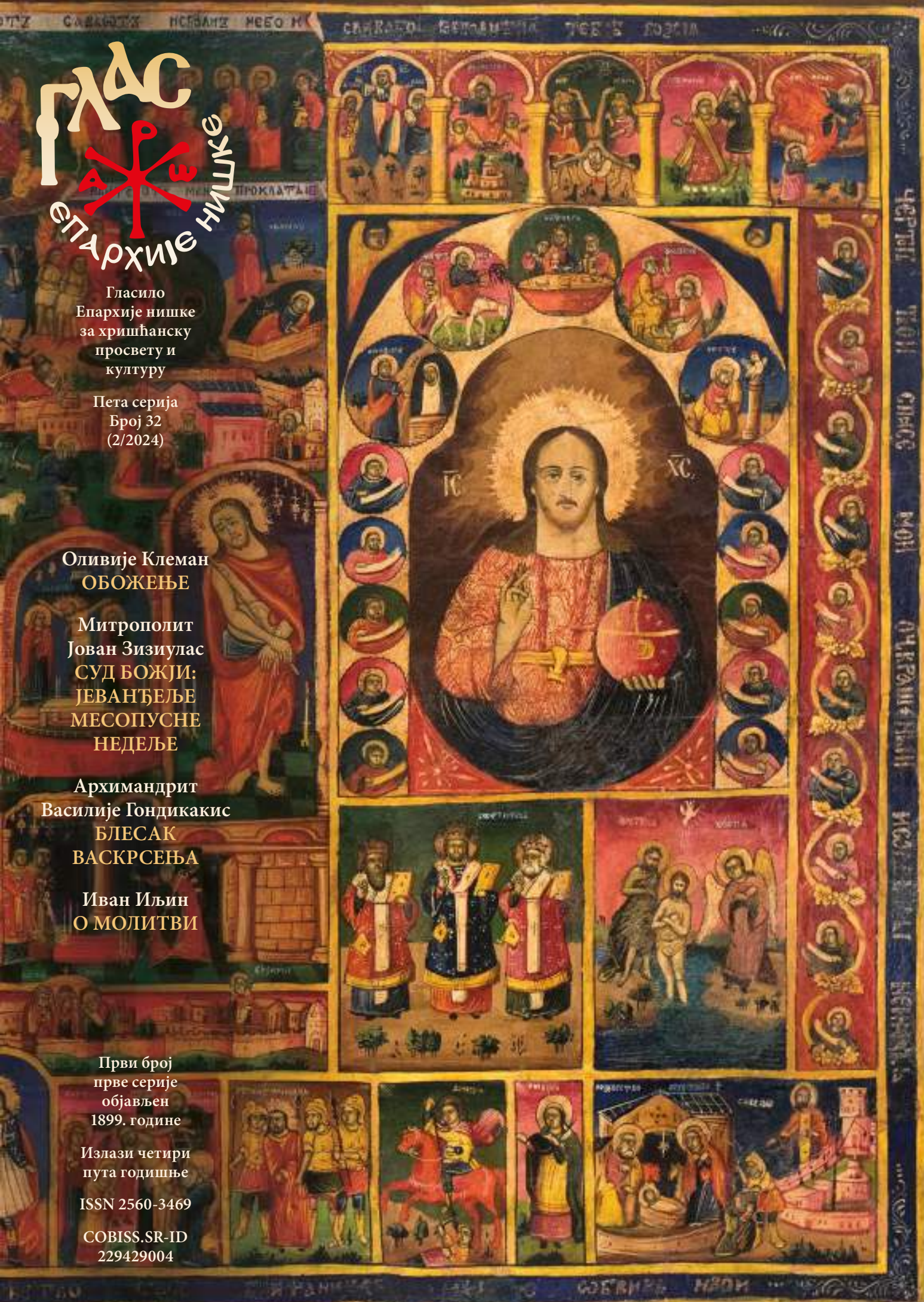
Иван Иљин
О МОЛИТВИ

Први број
прве серије
објављен
1899. године

Илази четири
пута годишње

ISSN 2560-3469

COBISS.SR-ID
229429004





Излази са благословом
Његовог преосвештенства
Епископа нишког
г. Арсенија

Пета серија, број 32 (2/2024)
Први број прве серије
објављен 1899. године
Излази четири пута годишње

Издавач:
Православна епархија нишка
Адреса: Епархија нишка,
Епископска 3, 18000 Ниш
E-mail: glas@eparhija-niska.rs

Уређивачки одбор:
протојереј Дејан Јовановић
јеромонах Игњатије Ђорђевић
јереј Владе Капларевић
јеромонах Николај Јоцић
јереј Далибор Мидић
ђакон Лазар Павловић
др Дарко Крстић, проф.
ђакон Александар
Глишовић, проф.
Јелена Љубеновић

Уредник: Ивица Живковић

Лектура: Милена Мишић
Филиповић

Дизајн и компјутерска обрада:
ђакон Милорад Милосављевић

На корицама:
Икона Јерусалима из 1887. године
Музеј црквених старина
Православне Епархије нишке

Фото: Медијско-информативна
служба Епархије нишке

Штампа:
„Пергамент Принт”, Ниш

Тираж:
1500 примерака

Глас Епархије нишке
излази уз помоћ
Управе за сарадњу са црквама
и верским заједницама
Министарства правде
Владе Републике Србије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије,
Београд

271.222(497.11)-773

ГЛАС Епархије нишке :
гласило Епархије нишке за
хришћанску просвету и културу/
уредник Ивица Живковић. -
2024, бр. 32 (мај). -

Ниш : Епархија нишка, 2024. -
(Ниш : Пергамент Принт). - 30 cm

ISSN 2560-3469 =
Глас Епархије нишке
(Ниш. 2024)

COBISS.SR-ID 229429004



УВОДНО СЛОВО

СУБОТА, НЕДЕЉА, ПОНЕДЕЉАК... 1
ТАЈНА ВАСКРСЕЊА КАО
МАТЕМАТИЧКИ НИЗ
ОСМОГА ДАНА
Јеромонах Николај

БОГОСЛОВЉЕ

Свети Јован Златоусти 2
ЗНАК ЈОНЕ ПРОРОКА

Оливије Клеман 3
ОБОЖЕЊЕ

Протојереј Горан Поповић 6
ГОСПОД НИЈЕ ОДБАЦИО СВОГ
УЧЕНИКА НИ ЊЕГОВУ СУМЊУ

Свети Фотије Константинопољски 9
КАКО МОЖЕ ДА СЕ КАЖЕ ДА ЈЕ
ОТАЦ ЖЕЛЕО, АЛИ И НИЈЕ
ЖЕЛЕО ХРИСТОВУ СМРТ

Александар Митић 11
СПАСЕЊЕ КРОЗ ЗАЈЕДНИЦУ У ЉУБАВИ

Митрополит Јован Зизиулас 13
СУД БОЖЈИ: ЈЕВАНЂЕЉЕ
МЕСОПУСНЕ НЕДЕЉЕ

ДУХОВНЕ ПОУКЕ

НАЈВЕЋА СТВАР ЈЕ 15
ЦЕНИТИ ТУЂИ ЖИВОТ
*Разговор са њројојерејем Симојаном Пејићем,
иензионисаним парохом лесковачким*

Иван Иљин 17
О МОЛИТВИ

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Архимандрит Василије Гондикакис 19
БЛЕСАК ВАСКРСЕЊА

Архиепископ сучавски Калиник 21
ДЕСЕТ ЗАПОВЕСТИ ЗА НОВИНАРЕ

Марко С. Стојановић 22
СОЦИЈАЛНА ПРАВДА И ПРАВОСЛАВЉЕ

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ

Презвитер мр Љубиша Костић 25
„ПИЈТЕ ИЗ ЊЕ СВИ!”

КАКО ЈЕ НАСТАО ХРАМ СВЕТОГ ЦАРА 28
КОНСТАНТИНА И ЦАРИЦЕ ЈЕЛЕНЕ
*Неколико речи о њројектју
архитектје Јована Мандића*

ИЗ ПРОШЛОСТИ

ИКОНА ЈЕРУСАЛИМА ИЗ 1887. ГОДИНЕ 32
Војислав Живковић 35

РУКА СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА 37
ПРОКОПИЈА

Радмила Тодић Вулићевић 37
КОЛО СРПСКИХ СЕСТАРА –
СТО ДВАДЕСЕТ ГОДИНА
НА ПУТУ МИЛОСРЂА

Протопрезвитер Александар Шмеман 39
ОСНОВЕ РУСКЕ КУЛТУРЕ – ЗАКЉУЧАК

КАТИХЕЗА

42 Јереј Душан Александрић
СА УЧЕНИЦИМА О ЦРКВИ

44 Јелена Љубеновић
ОПЛЕМЕЊУЈУЋЕ ИСКУСТВО СУСРЕТА

ПРИКАЗИ И ДОГАЂАЈИ

47 РЕДОВНЕ СЕДНИЦЕ
ЕПАРХИЈСКОГ УПРАВНОГ ОДБОРА
И ЕПАРХИЈСКОГ САВЕТА

48 АКТИВНОСТИ ВДС ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ
„ДОБРИ САМАРЈАНИН”

50 НОВА ИЗДАЊА
*Двадесет њрви број
јодишњака Црквене студије;
Зборник радова са њрве научне
конференције о Доменијану;
Важан корак у разумевању
лишурјиске реформе*

51 ОБНОВЉЕН НАДГРОБНИ СПОМЕНИК
ПЕТРУ ИКОНОМОВИЋУ, ЗНАМЕНИТОМ
НИШКОМ СВЕШТЕНИКУ

51 ЖИВОТНО ПРИЗНАЊЕ
ВИСОКОПРЕЧАСНОМ ПРОТОЈЕРЕЈУ
СТАВРОФОРУ ВЛАЈКУ ГРАБЕЖУ

52 ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ
О СВЕТОМ ОНУФРИЈУ ВЕЛИКОМ
У МУЗЕЈУ ЦРКВЕНИХ СТАРИНА

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

53 ЖИВОТ ПОСВЕЋЕН
ЧУВАЊУ ПРОШЛОСТИ
*О животију и раду конзерватора
др Франца Цурка*

СЛУЖБЕНИ ДЕО

56 ВЕЧАН СПОМЕН
Професор Мишићака Сава Сузуки

57 ИЗ ЛЕТОПИСА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

58 СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА
НИШКОГ Г. АРСЕНИЈА

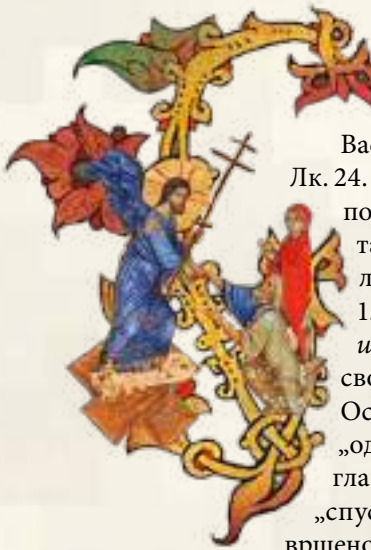
60 Епископ нишки Арсеније
ИЗ ХРИСТОВОГ ГРОБА
ЗАСИЈАО НАМ ЈЕ ВЕЧНИ ЖИВОТ

*Из беседе изјоворене на свейој
архијерејској лишурјиски у Храму
Свейој великомученика Георгија
Победоносца у Прокуљју,
у Свейли њонедельак
и њразник Свейој
великомученика Георгија,
дан храмовне славе
2024. јодине*



Јеромонах Николај

СУБОТА, НЕДЕЉА, ПОНЕДЕЉАК... ТАЈНА ВАСКРСЕЊА КАО МАТЕМАТИЧКИ НИЗ ОСМОГА ДАНА



ви јеванђелисти слажу се око времена Христовог васкрсења – Васкрс се десио у дан после јеврејског Шабата (Мт. 28. 1; Мк. 16. 1; Лк. 24. 1; Јн 20. 1), тј. у недељу. Шабат је био основни јеврејски празник, последњи и закључни дан јеврејске седмице. Празновање Шабата је законски регулисано Четвртом Божјом заповешћу, а теолошки оправдано библијском причом о стварању света (Пост. 1. 1-2, 4). Назив тог празника и дана долази од јеврејског глагола *шабаџ* који се користи у Пост 2. 2 да опише како је Бог свршио своја дела у шести дан и седмог дана починуо од свих својих дела. Основно значење глагола *шабаџ* је „престати” (са неким радом), „одморити се”. Зато је и на грчки језик Септуагинте јеврејски глагол *шабаџ* преведен глаголом *καταπαύω*, који буквално значи „спустити се доле и направити паузу”, по слици човека који по завршеном раду седне или легне да се одмори.

И управо дан после Шабата, када су се Јевреји сећали да се Бог после стварања света „спустио доле и одморио се”, Бог васкрсава из мртвих. Није случајно да се Христово васкрсење описује глаголима који означавају устајање. Глагол *ἐγείρω*, којим се описује васкрсење Христово у 1. Кор. 15. 4, 12, користи се превасходно за устајање из седећег или лежећег положаја, а исто важи и за глагол *ἀνίστημι* којим се описује васкрсење Христово у Лк. 24. 46 или Јн 20. 9. Символика је очигледна и крајње сликовита: ако је Велика субота (Шабат) дан када се Бог симболично спустио доле (*κατέπαυσεν*) и одморио се, на Васкрс, тј. следећег дана, Бог устаје (из мртвих) и наставља свој рад Осмога дана у новом стварању.

Међутим, Бог у својој великодушности и обиљу не ограничава васкрсење Осмога дана само на Христа. Осам дана пре Христовог васкрсења – на Лазареву суботу – Христос васкрсава свог пријатеља Лазара (Јн 11), чиме се потврђује теолошки значај Осмога дана као симбола васкрсења и нове творевине. Али ни ту се Бог не зауставља. Не обележава се васкрсење само осам дана пре, већ и у осми дан после Христовог васкрсења. Тај дан се зове Побусани понедељак и тада радосну вест о Христовом васкрсењу у осми дан носимо својим покојницима, излазећи на њихове гробове и носећи васкршње јаје као симбол Христовог васкрсења.

Тако Бог ствара математички низ Осмог дана као временски оквир васкрсења. Прво долази Лазарева субота као васкрсење Лазара, затим после осам дана Христово васкрсење у недељу и осам дана после Васкрса долази Побусани понедељак, као нада у васкрсење наших покојних по слици Христовог васкрсења. Сва три дана овог математичког низа Осмога дана обележена су симболиком васкрсења, али је централни дан и празник Христово васкрсење, од кога и остала два дана наведеног низа добијају свој смисао и значај. Библијски Лазар је после догађаја када га је Христос васкрсао поново умро, и мртав је као и сви покојни хришћани. Обухватајући како Лазара тако и наше покојне у математички низ Осмога дана, изражава се вера да ће се оно што се десило са Христом у осми дан – васкрсење, устајање из мртвих – десити и са мртвим Лазаром и са нашим покојницима. Христос је, по речима апостола Павла, првина (*ἀρχή*) васкрсења и њему ће следити сви покојни хришћани. Сви хришћани ући ће у математички низ Осмога дана васкрсења, када ће све у свему бити Бог у осмом дану. ■

Символика је очигледна и крајње сликовита: ако је Велика субота (Шабат) дан када се Бог симболично спустио доле (*κατέπαυσεν*) и одморио се, на Васкрс, тј. следећег дана, Бог устаје (из мртвих) и наставља свој рад Осмога дана у новом стварању.



Свети Јован Златоусти

ЗНАК ЈОНЕ ПРОРОКА



рељуботворним родом назвао их је (књижевнике и фарисеје) објављујући и претходно и садашње безверје њихово, стога опет себе показује равним Оцу, пошто и то: не поверовати њему твори прељубу. А затим изгрдивши их, шта каже? Знак им се неће дати, осим знака Јоне пророка. Већ унапред оглашава реч о васкрсењу, и чини је уверљивом по праузору. И шта? Није им, кажеш, дат знак? Није дат кад траже. Христос, наиме, није чинио знамења да њих на-

веде – јер су већ окамењени били – него друге да исправи. Ту, дакле, говори претећи им, и исто то загонетно наговештавајући, као да је говорио: Небројена добротина показана, ниједно од њих вас не привуче, нити хтедoste поклонити се сили мојој. Познајте, дакле, силу моју посредством ствари супротних, кад град свој до темеља срушен видите, зидине градске порушене, храм рушевина постао, кад и без претходног начина живота и слободе останете и кад будете ишли свуда околу као бескућници и прибеглице. Све се то, наиме, збило после Распећа. То ће вам, дакле, бити уместо великих знамења. Али не говори то, него оставља времену после тога да им то учини јасним, а за сад увежбава беседу о Васкрсењу, која је требало да буде знана посредством онога што ће касније претрпети. *Јер као што је, каже, Јона био у утроби китовој три дана и три ноћи, тако ће и Син Човечји бити у срцу земље три дана и три ноћи* (Мт. 12. 40). Није, наиме, отворено казао да ће васкрснути, пошто би му се смејали, него је загонетно наговестио тако да они поверују да је унапред знао.

Агледај како и загонетно наговештавајући то тачно поставља. Јер није казао у *Земљи*, него у *срцу земље*, како би и погребeње објавио, и да нико не посумња да је погребeње било тобожње. А и три дана је због тога допустио, како би се поверовало да је умро. Јер не потврђује се то само Крстом и тиме што сви гледају, него и бројем дана. Васкрсење је, наиме, требало да посведочи све време после тога, а Крст, да тада није имао многа знамења која га сведоче, у Њега се не би веровало, а ако се у Њега не би поверовало, не би ни у Васкрсење. Зато га и назива знамењем. А да није био распет, не би дао то знамење.

Због тога изводи на среду праобраз, како би истина била веродостојна. Реци ми, наиме, да ли је боравак Јоне у утроби кита била фантазија? Не би, међутим, то могао казати.

Није, дакле, ни боравак Христа у срцу земље фантазија. Јер није ваљда праобраз у истини, а истина у фантазији.

Због тога свуда објављујемо смрт Његову, и у светим тајнама, и у крштењу, и у свему другом. ■

Није, дакле, ни боравак Христа у срцу земље фантазија. Јер није ваљда праобраз у истини, а истина у фантазији.



Из Дела
Светој Јована
Златоустој,
том
дванаести,
издање
Епархије
нишке 2023.
Одломак из
„Беседе
четрдесет
треће на
Светог Матеја
Еванђелисту”

Оливије Клеман

ОБОЖЕЊЕ

веобухватност преображаја људског бића сажели су оци у познатом изразу „Бог је постао човек да би човек постао Бог”. Заправо, да би нам даровао драгоцену и превелику обећања да кроз њих постанемо причасници божанске природе, као што апостол Петар каже у Другој посланици (2. Петр. 1. 4).

Оливије Клеман (1921–2009) је био француски православни богослов, историчар, професор Института Светог Сергија у Паризу, аутор многих књига, сведок православља у западним крајевима света, активиста екуменског покрета.

Извор: *The Glory of God Hidden in His Creatures*
From: Olivier Clément, *The Roots of Christian Mysticism*; first published in English 1993 by New City. Translated by Theodore Berkeley O.C.S.O.

Превела: Анђела Стаменовић

Део текста први пут објављен на српском на порталу Чудо у преводу Давора Сантрача, 11. 11. 2022.

Овај израз ни на један начин не подразумева отклањање људског удела. Напротив, он предвиђа пуноћу у Христу, који је истинити Бог и истинити човек. Људској природи је живот дао Свети Дух.

„Бог је постао носилац тела”, каже Атанасије, „како би човек могао да постане носилац Духа” (*О овајлоћењу*, 8).

Човек је истински човек само у Богу. Логос, оваплоћен, разапет, слављен, представља простор васкрсења, простор Педесетнице у коме човечанство бива уздигнуто ка Богу.

„Пошто је Бог постао човек, човек може постати Бог. Он се уздиже божанским стопама које одговарају онима којима је Бог себе унизио из љубави према човеку, преузимајући на себе најгоре из нашег стања, а не променивши се.” – Максим Исповедник, *Теолошка и икономијска њојавља* (PG 90, 1165).

У Христу Свети Дух даје људима обновљено синовство Божје. Они учествују у вечном исхођењу Духа. Они су уведени у срце Тројице. Обожење се поистовећује са овим усиновљењем.

„Јер у њему (Христу) обитава сва пуноћа божанства телесно”, каже Свети Павле (Кол 2. 9). И Јован Богослов нам открива ову узвишену тајну када каже да се Логос настанио међу нама (Јн 1. 14). Јер сви смо ми у Христу, и човештво које сви у њему делимо поново добија свој живот у њему. Логос се настанио међу нама кроз једну личност да би, од једног истинитог Сина Божјег, његово достојанство прешло на цело човечанство помоћу освећујућег Духа, и да би се кроз једну личност испуниле речи: *’Ја рекох: Бојови сине и синови Вишњеја сви.’* (Пс. 82. 6; Јн 10. 34). – Кирило Александријски, *Коментар на Јеванђеље њо Јовану* (PG 73, 161).

То је преображај који је омогућила Црква, утолико што је *тајна* – тајна у онтолошком смислу – и сједињује нас са људском природом Логоса, који је до врха пун божанских енергија, присуством и моћи Духа.

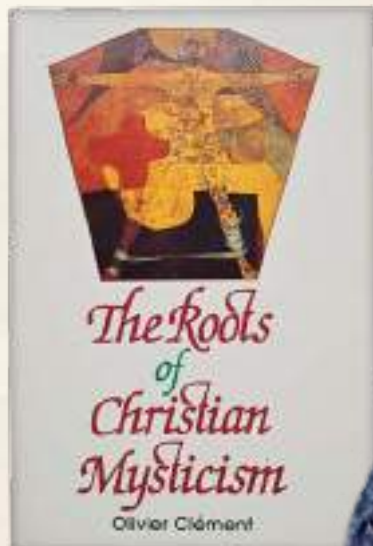


Фото: www.bridgemanimages.com



„Бог је постао носилац тела”, каже Атанасије, „како би човек могао да постане носилац Духа” (*О овајлоћењу*, 8).



3
БОГОСЛОВЉЕ



„Тело Логоса је у својој природи обogaћено Логосом који је сједињен са њим. Постао је свет, животворан, пун божанске енергије. И ми смо у Христу преображени.” – Кирило Александријски, *О јединству Христовом* (PG 75, 1269).

„[Христос] испуњава цело своје тело животворном енергијом Духа. Он надаље назива своје тело Духом, не поричући да је тело. Оно је заправо сједињено са Логосом који је живот.” – Кирило Александријски, *Коментар на Јеванђеље по Јовану*, 6,64 (PG 73, 604).

Александријски оци, посебно Свети Кирило, развили су ову тајну усиновљења које обоготворава. Само је Логос Син по природи, али у његовом телу, у његовом Духу, ми постајемо „синови по заједничарењу”. Ово је христологија заснована на енергији и испуњена духом, у којој је човечанство прострељено божанском светлошћу као гвожђе усијано у ватри.

„Свако ко прими лик Сина, то јест Духа, поседује у свој пуноћи Сина и Оца који је у њему” – Кирило Александријски, *Ризница*, 33 (PG 75, 572).

Дакле, постати обоготворен значи постати неко ко живи животом снажнијим од смрти, пошто је Логос живот сам по себи и Дух је тај који доноси живот. Све људске могућности су укључене. Структуре мисли, осећања, пријатељства, креативности, иако остају људске структуре, добијају безграничне капацитете за светлост и радост и љубав.

„Није могуће живети без живота и не постоји живот осим у заједништву са Богом. То заједништво се састоји од боговиђења и радовања у његовој пуноћи.” – Иринеј Лионски *Против јереси*, IV, 20, 5 (SC 100 bis, стр. 642).

„Слава Божја је жива личност, а живот човечанства је боговиђење. Ако откровење Божје кроз стварање већ даје живот свим бићима на земљи, колико онда више живота даје испољење Оца кроз Сина онима који виде Бога.” – Иринеј Лионски, *Против јереси*, IV, 20, 7 (SC 100 bis, стр. 648).

Самим тим, светост је живот у свој својој пуноћи. И светост пребива у сваком човеку који срчано учествује у животу. Светост не пребива само у великом аскети, већ и у ономе који ствара лепоту, трага за истином која чува тајну постања, и у живом и неживом, у дубокој љубави између мушкарца и жене, у мајци која зна како да утеши своје дете и да га доведе до духовног рођења.

Имајмо на уму да су врлине богочовечанске: оне су удео у божанским особинама. Кроз њих Бог постаје човек у човеку и чини човека Богом.

„Дух који је сједињен са Богом кроз молитву и љубав стиче мудрост, доброту, моћ, милосрђе, великодушност... једном речју, та особа носи Божје особине.” – Максим Исповедник, *О добродољубљу*, III, 52 (стр. 90, 1001).

Уобоженој особи се реконституише јединствено чуло које спаја интелект, емоције и снагу и претвара их у божанску светлост. „Обнавља се као у орла младост твоја”, каже псалмопојац (Пс. 103. 5).

„Духовна свест нас учи да душа има само једно природно чуло, разбијено због Адамове непослушности. Али, Светим Духом оно бива поново састављено. У онима који су одвојени од покуда живота, дух, пошто је тако ослобођен, добија пуну снагу, тако да може на неизрецив начин да искуси божанску пуноћу. Затим преноси своју радост на само тело. ’У њему’, каже псалмопојац, ’процвета тело моје.’” – Дијадок Фотијски, *Што појавља*, 25 (SC 5 bis, стр. 96-7)



Александријски оци, посебно Свети Кирило, развили су ову тајну усиновљења које обоготворава. Само је Логос Син по природи, али у његовом телу, у његовом Духу, ми постајемо „синови по заједничарењу”. Ово је христологија заснована на енергији и испуњена духом, у којој је човечанство прострељено божанском светлошћу као гвожђе усијано у ватри.

Већ овде доле, човек постаје онај који је „поново устао”. То је „мало васкрсење” о којем Евагрије говори. Оно предвиђа коначну победу над смрћу и преображење васељене које ће се догодити у тренутку Парусије.

Заједништво са Богом је, дакле, учешће у самом његовом бићу. По милости, према енергији, удеоници се поистовећују са оним чији су део. Кретање и стајање се уравнотежују и покрећу један другог: стајање у поистовећивању, кретање у несводљивој другости.

„Циљ вере је истинско откривење њеног предмета. И истинско откривење предмета вере је неизрециво заједништво са њим, а ово заједништво је повратак верника на њихов почетак колико и на њихов крај, а стога и задовољење жудње. А задовољење жудње је стабилност, вечно у покрету, оних који жуде, око предмета њихових жудњи, што резултира вечним уживањем у томе без икаквог раздвајања, учешћем у стварима Божјим. И ово учествовање у Божјим стварима је сличност између удеоничара и Онога у коме учествују. Ово поистовећење је обожење.” – Максим Исповедник, *Пишања Таласију*, 59 (PG 90, 202).

Само очигледна противречност може пренети значење обожења. Остајући и даље потпуно човек, човек бива просветљен славом.

„Остајући потпуно људска по природи и у телу и у души, обожена личност постаје у потпуности Бог у телу и души, кроз милост и божанску светлост облагодајућу славе која прожима целу особу.” – Максим Исповедник, *Амдиџа* (PG 91, 1088).

Бог у својој пуноћи грли особу коју обоготворава. И та особа пријањајућом снагом љубави бива потпуно сједињена са божанском енергијом. Надаље постоји само једна енергија Бога и светаца: Бог је „све у свему”.

„Биће, које је обожењем постало Бог, више не испољава другу енергију осим божанске, тако да је надаље у свему само једна енергија која припада Богу и његовом изабранику, или, боље, надаље постоји само Бог, јер пуноћа његовог бића, како је својствено љубави, улази у пуноћу бића његових изабраника.” – Максим Исповедник, *Амдиџа*, 7 (PG 91, 1076).

Ипак, све указује на преображење васељене. Све је и даље ухваћено у динамику заједнице светих, и кроз њу, у снагу општег васкрсења.

Бог у својој
пуноћи грли
особу коју
обоготворава.

И та особа
пријањајућом
снагом
љубави бива
потпуно
сједињена са
божанском
енергијом.
Надаље
постоји
само једна
енергија Бога
и светаца:
Бог је „све у
свему”.

Заједница светих оцртава мало-помало лик Христа који долази. Рађа Логоса у историји и универзуму, или радије, рађа историју и универзум у Логосу. Светлост планине Тавор која је светлост Васкрса постепено се шири. Она већ блиста у светости. Запалиће све у тренутку Парусије.

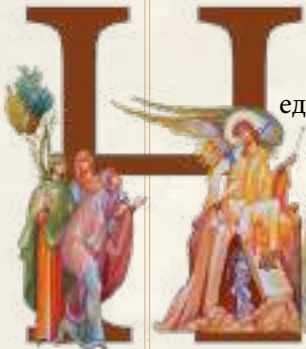
„Тамо ћемо у миру видети да је он Бог ... ми који смо били неверни овом Богу, који би нас начинио боговима да нас незахвалност није прогнала из заједнице са њим. Изнова створени у њему и савршени у обилнијој благодати, видећемо у том вечном спокоју да је он Бог, он са којим ћемо се испунити, јер он ће бити све у свему. Тај дан биће наша субота и неће имати вечери, али ће се завршити вечном недељом. Та недеља ће бити откривење Васкрсења Христовог, који нуди свима нама вечну испуњеност, не само душе, већ и тела. Тамо ћемо бити у миру и видећемо. Видећемо и волећемо. Волећемо и обожаваћемо.” – Августин Ипонски, *О држави Божјој*, XXII, 30, 4 (PL 41, 803).

„Ватра која је сакривена и готово угашена под пепелом овог света плануће и својим божанством сагореће коре смрти.” – Григорије Ниски, *Пројив Евномија*, 5 (PG 45, 708). ■



Протојереј Горан Поповић

ГОСПОД НИЈЕ ОДБАЦИО СВОГ УЧЕНИКА НИ ЊЕГОВУ СУМЊУ



Аутор је
парох први
алексиначки



едеља после Васкрсења Христовог посвећена је апостолу Томи који је након распећа и погребена Христовог запао у незнађе и чинило му се да царство које је Христос обећао никад неће ни доћи. Када је чуо вест о Васкрсењу Христовом из мртвих, плашио се да у то поверује. Вест о Васкрсењу испунила је радошћу апостоле, мирносице и целу рану цркву. Међутим, апостол Тома је био сумњичав и тужан. Чуо је од браће апостола да им се Господ јавио, али је одговорио: *Ако не видим на рукама њејовим ране од клинова, и не мейнем ѿрсѣи свој у ране од клинова, и не мейнем руку своју у ребра њејова, нећу веровати* (Јн 20. 25). Но Господ није одбацио ни свог ученика ни његову сумњу. Господ се поново јавио апостолима и рекао Томи: *Пружи ѿрсѣи свој овамо и види руке моје, и ѿружи руку своју и мейни у ребра моја, и не буди неверан нејо веран. Тома одговори и рече му: Госјод мој и Бој мој! Рече му Исус: Зашто ишћо си ме видео ѿверовао си; блажени који не видеше а вероваше* (Јн 20. 27-29). Као ни многима од нас, ни Томи није било јасно зашто Господ није свима јавно доказао да је он творац и Владика света, и зашто, по цару Соломону, скрива на неки начин своје лице. Одговор је да Господ од нас жели веру, поверење и љубав, а не да нас присиљава на било који начин. Жели да својом љубављу трагамо за њим.

По Светом Јовану Златоустом, познање не претпоставља веру већ обрнуто, вера претпоставља познање. Сви смо ми слаби људи по својој природи као и Тома, који је прво показао неверовање и сумњу, али касније, по речима Јована Златоустог, показао изузетну веру и проповедао Јеванђеље стигавши чак до Индије. Због своје вере је погубљен и мученички је пострадао. Тома је показао слабост људске природе, као што смо и сви ми слаби и подложни сумњи. Попут Томе, многи људи се често воде ставом: „док не будем видео, нећу поверовати”. Можемо по слабости своје људске природе бити слаби и у вери, али смо као хришћани дужни да своју сумњу и слабост преточимо у поверење и веру, и да дођемо до исповедања Томиног: *Госјод мој и Бој мој!* На дан Антипасхе или Томине недеље, у време васкрсног славља и радости, када дајемо себи одушак од великопосних напора и подвига, црква нас намерно подсећа на Томину личност и његов пут од сумње и маловерја до веровања. Подсећа нас да смо и ми слаби као он, али нас и подсећа да Тома није остао у свом неверовању или маловерју, тако да је наш задатак да узрастамо у вери кроз све наше сумње и колебања.

Често се личност Светог апостола Томе своди искључиво на тај моменат његовог узрастања у вери када је био маловеран, заборављајући да он није остао у томе, као и да смо сви ми, попут њега, понекад крхки у вери. Свако од нас треба да прође пут од неверног или маловерног до верног. И други апостоли су сумњали, одрицали се Христа, напуштали га, плашили се и колебали. Христос долази и њима у ону горњу собу и јавља им се као васкрсли Христос и њихово маловерје претвара у радост. Међутим, Тома није био са њима. Када је сазнао за то јављање, он је изговорио те познате, горепоменуте речи да

Господ од нас жели веру, поверење и љубав, а не да нас присиљава на било који начин. Жели да својом љубављу трагамо за њим.



неће веровати док не опипа ране његове од клинова. Ту долазимо до још једног важног момента који исказује апостол Тома, а који је поучан за свакога од нас. Он показује не само своје малOVERJE и малодушност, већ више од тога. Он не жели да верује само за себе, неће само да види или чује, већ хоће непосредни однос, контакт и комуникацију са вољеним Учитељем. Жели да га додирне.

Тај пут је и пут за све нас – кроз непосредни сусрет са васкрслим Христом наша вера постаје непосредно и непоколебљиво познање. То остварујемо искључиво на литургији кроз лично и непосредно сједињење са Христом, у светој тајни причешћа. Тако да говорити да се може бити веран и хришћанин без литургије је исто као када бисмо рекли да можемо бити са својом породицом, пријатељима и ближњима без тога да имамо непосредни сусрет и однос са њима. Није случајност да је успомена на апостола Тому смештена након празника Христовог васкрсења, јер нас опомиње и подсећа да смо сви на путу од малOVERНОГ до верног Томе. Апостол Тома је доказ да вера није тек приватна или само психолошка ствар, како понекад можда и сада неки говоре. То је вера и уверење да је Христос васкрсао ради нас и да од нас тражи наше срце. Значи и то да је његово васкрсење ублажавање жеђи наше духовне, која постоји још од стварања света.

У време када све нас обузима величанствена пасхална радост, апостол Тома нас подсећа на напор који нас очекује свих наредних година нашег живота и призива нас да идемо за Христом, да га волимо и верујемо у њега у непосредном сусрету са њим на светој литургији.

У односу са другим људима такође се ослањамо на веру и међусобно поверење, тако да се тек из тог односа поверења може родити однос љубави и поштовања међу ближњима. И ту се дакле познање другог темељи на вери, тј. прво поверење, затим познање. Тако је и у нашем односу са Богом.

Сумња Томина није толико пројава његове немоћи и маловерја, колико је сподсећање на истину да хришћанин у неку руку и треба да сумња у смислу преиспитивања себе, свог доживљаја Бога, своје вере. Ту нема греха, поготово када узмемо све оно што нам се дешава у друштву, а потпада под црну хронику којом смо окружени свакодневно. Често смо као народ били маловерни или лаковерни, нпр. када смо у не тако давној прошлости поверовали онима који су позивали на уништење сопствене цркве.

У време када све нас обузима величанствена пасхална радост, апостол Тома нас подсећа на напор који нас очекује свих наредних година нашег живота и позива нас да идемо за Христом, да га волимо и верујемо у њега у непосредном сусрету са њим на светој литургији. Апостол Тома је био искрен у вери и од цркве уздигнут на узвишено место, а успомена његова смештена је непосредно после прославе Васкрсења. Искреност његове вере је залог њене истинитости, и таква вера чини чуда. Почнимо од искрености вере Томине, јер таква вера ће нас учинити онима који не очекују чуда, већ чине чуда љубави у заједници са Богом и другим људима. Удубљујући се у своју веру, проверавајући је изнова и изнова причом о Томи, долазимо до једног јединог одговора на питање: да ли верујемо у Христово Васкрсење? Да, верујемо, али како и због чега? Зато што верујемо у Христа, у њега који нам се обраћа живим речима Јеванђеља. *Никада човек није говорио као овај човек* (Јн 7. 46) – одговорили су они које су фарисеји послали да им доведу Исуса. Ако је Христос рекао: *Нећу вас оставити сиrotине, доћи ћу к вама* (Јн 14. 18), ако је рекао: *Трећега дана ћу васкрснути* (Мт. 27. 63), ако је током целог овоземаљског живота очекивао тај сусрет са смрћу да би је победио, онда то не може бити превара. Многи се питају, читајући причу о Томи, како поверовати, јер нису видели Васкрслога као Тома, нису додирнули његове руке нити прободено ребро.

Ослонити се на искуство других људи, на искуство Томино, на то да тако учи црква? Да, али то још увек није наша лична вера. Са друге стране, понавља се често ствар да се свако знање заснива на доказима. Међутим, бити хришћанин пре свега значи веровати у нечувену, невероватну, па ипак реално остварену победу над смрћу. *Ако Христос није успео*, каже апостол Павле, *узалуд вера ваша* (1. Кор. 15. 17). Дакле, ми верујемо када нам Господ каже: *Блажени који не видеше а вероваше*. Апостол Тома је имао свој пут вере, али ми не живимо у његово време. Нама остаје реч Господња у коју верујемо, а почетак сваког познања или знања, посебно у односу са Богом и људима јесте вера у њега и његову реч.

И у свакодневном животу, од јутра до вечери мало тога засигурно знамо, већ се ослањамо на поверење и веру да ће све бити у реду, да ћемо успети да обавимо своје обавезе, да ћемо избећи опасности и искушења итд. У односу са другим људима такође се ослањамо на веру и међусобно поверење, тако да се тек из тог односа поверења може родити однос љубави и поштовања међу ближњима. И ту се дакле познање другог темељи на вери, тј. прво поверење, затим познање. Тако је и у нашем односу са Богом. Верујемо у њега и његове речи, и из тог односа се рађа наше непоколебљиво познање њега и управо је у томе тајна вере и њена лепота и дубина. Но ово је наравно немогуће искусити теоретски, већ кроз процес духовног узрастања, тј. лично и опитно. Ствар је јасна сваком ко је доживео искуство обостраног поверења. Господ верује у нас и очекује да му поклонимо поверење. Корисно је у васкршњим данима читати о неверном Томи и на основу његовог пута до вере чинити смотру над самим собом, удубљивати се у своју веру, обнављати је у свој њеној животворној дубини. Сви се можемо пронаћи у распону од неверја или маловерја Томиног до његовог исповедања непоколебљиве вере у Васкрслога. Само вера у васкрслог Христа доноси нам блажену радост њеног присуства у нашим животима. ■

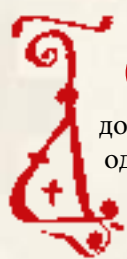


Илустрације:
Γεωργιος Δ. Κορδης
www.pinterest.com

Свети Фотије Константинопољски

КАКО МОЖЕ ДА СЕ КАЖЕ ДА ЈЕ ОТАЦ ЖЕЛЕО, АЛИ И НИЈЕ ЖЕЛЕО ХРИСТОВУ СМРТ

И како се опет исто дешава
и да то исто жели лукави,
а истовремено и да
не жели?



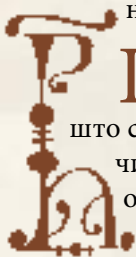
Ова недоумица захтева бриљантнију анализу и критеријум разликовања, међутим, потребна је помоћ да свака од ове две недоумице добије веродостојно тумачење. Треба прво да покажемо сваку од њих са својим главним значењем, и тако са редоследом који приличи да покушамо да дамо њихово решење. Јер да је крст Христов била воља Очева, то нас учи и сам Спаситељ, говорећи, током молитве Оцу да избегне смрт, *Али не моја воља, нећо њвоја нека буде!*¹, када, показујући да је заиста

¹ Мт. 26. 39,
Лк. 22. 42.

имао људску природу, није желео и назвао је нежељеним страдање. И не само тада, већ и када је прекорео Петра, говорећи да је његова добровољна смрт била Божја намера. Супротно томе је била ђавоља намера коју је поновио и Петар, и зато је осуђен да буде назван истим именом као и Сатана², иако је расположење било другачије, међутим, тежили су ка истом

² Мт. 16. 23.

месту, иако су кренули од супротног мишљења, не желећи да Христос поднесе страдања која су исцелила људску природу. Јер отац зла гледајући оно безгрешно и божанско тело да се потчињава природним и непорочним страдањима, исплео је заверу и пожurio је да је спроведе у дело. Међутим, гледајући са друге стране кроз Божја знамења да се осветљава изузетно сијање Божјег достојанства, скупио се и повукао, и бивајући вучен ка томе да истовремено и жели и не жели смрт Господњу, видео је своју заверу да пропада у немоћи. Али безумље је надладало његову плашљивост. Јер су мајстору прљавог убиства биле драже његове навике, а не тако жесток страх од овог догађаја. Тако Свето писмо јасно објављује да је Отац желео смрт свога Сина, али није је желео лукави. Такође је подједнако очигледно да страдање Сина није желео ни Отац, што ће постати јасније како расправа буде напредовала.



Пошто су ове недоумице изложене са поретком, треба да размишљамо и да испитамо да се, упркос томе што се говоре супротне (ствари) о истој теми, наиме, о Владициној смрти не говори на исти начин, већ једно се говори о самом страдању, а друго о његовој последици. Јер је последица смрти постала спасење људи и укидање тиранске ђавољске власти, из чега се види да је то била воља и благовољење Очево и врхунац целе његове промисли о људском роду. Међутим, како онда није очигледно да је и за непријатеља то било нежељено и крајњи ударац? Наравно, то да Син буде

Извор:
Свети Фотије
Константино-
пољски,
Амфилохија, или
свешћена тумачења
свешћих речи и тема

Двадесет четврто
питање. PG 101,
173C-177C

Превео:
Дарко Крстић



БОГОСЛОВЉЕ | 9



ΦΩΤΙΟΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Јер су за Бога будуће ствари садашње и знање и једног и другог напредује истовремено. И сходно томе нема мањи значај ни оно што ће се десити у будућности, нити оно што се дешавало у прошлости, нити оно што је сада.

жртвован, што је био исход чина страдања, само по себи није било ни пријатно ни пожељно Оцу, већ достојно његовог великог гнева и беса, као што је са друге стране то била жеља лукавога и оно најрадосније од свих његових задовољстава. Зато и човекољубиви наш Спаситељ, изражавајући у облику молитве опроштај онима који су га вређали, каже: *Оче, ојроси им грех овај, јер не знају шта чине!*³ Тако је за Оца било нежељено убиство његовог детета и у њему је изазвало велико огорчење то што је била потребна и молба онога који је поднео неправду да убице покајањем постигну очишћење, да не казни оне који су му начинили ово зло. И није супротно то да жели и да не жели Отац смрт свога Сина. Јер се једно говори сагласно са подвигом који је остварен, а то да није желео (смрт), говори се сагласно са самим почетним делом страдања.

Дакле, као што се неки војсковођа, видећи свог најбољег војника да је повређен и да упркос својим ранама коси редове непријатеља и уништава и самог вођу противничке војске, радује са једне стране због дела због којих првоборац подиже трофеј против својих противника и не осећа тугу због повреда гледајући ка исходу који превазилази разум, међутим, поштујући истинске ране и бивајући ганут због њих, не осећа задовољство гледајући повређенога који се украсио победом, тако и Отац, када је гледао Сина како са ударцима на своме телу обара непријатеља људског рода, искусио је радост која приличи Богу и осетио је понос због јуначких дела свога Сина, међутим, када је видео оног који му је најрођенији пуног повреда и рана и модрица, наравно, није ово истински поднео са мирноћом. Или боље речено овде је била много већа Очева жеља за страдањем Сина него у наведеном примеру са војсковођом. Јер тамо са почетком рањавања најбољег борца, пошто победа није била очигледна, приказ је за војсковођу био тежак, јер се непријатељи још нису дали у бег,

међутим, овде од самог тренутка рањавања или, боље речено, пре него што ће оне одвратне убице својим ударцима злостављати Спаситеља, јасно се видео победнички трофеј. Јер су за Бога будуће ствари садашње и знање и једног и другог напредује истовремено. И сходно томе нема мањи значај ни оно што ће се десити у будућности, нити оно што се дешавало у прошлости, нити оно што је сада. Наиме, не ствара никакву недоумицу то да Отац и жели и не жели смрт свога Сина, ни то да се родоначелнику зла и непријатељу наше природе журило да је оствари и да му је последица журбе проузроковала рану тежу од сваке друге. Радујући се лукави због убиства Христа и жудећи за проливином крвљу Спаситеља, још му не беше ни сишла радост дубоко у утробу, задобио је неизлечиву рану и неизбежну пропаст. Насупрот томе Отац, не осећајући задовољство због проливања Синовљеве крви, изузетно је био задовољан гледајући да заједно са њом долази и крај и то је прихватио са радошћу, иако, наравно, није волео убиство свога детета. Али због исхода, као што је речено, прихватио је и Синовљеву смрт и претворио ју је у повод за радост.

Наиме, не ствара никакву недоумицу то да Отац и жели и не жели смрт свога Сина, ни то да се родоначелнику зла и непријатељу наше природе журило да је оствари и да му је последица журбе проузроковала рану тежу од сваке друге. Радујући се лукави због убиства Христа и жудећи за проливином крвљу Спаситеља, још му не беше ни сишла радост дубоко у утробу, задобио је неизлечиву рану и неизбежну пропаст.



Александар Митић

СПАСЕЊЕ КРОЗ ЗАЈЕДНИЦУ У ЉУБАВИ



З а човека је највећи подвиг да се ослободи свог ега, односно да „изађе из себе”. О овоме једногласно сведоче бројне религије старог света. С тим у вези, два су главна разлога настанка религије: човек жели да објасни постојање света око себе и да достигне спасење. Својим умом, он развија идеју о узроку постојања света и претпоставља да тај узрок има своје прохтеве које треба испунити зарад спасења. Према томе, кроз задовољење тог узрока задобија се спасење. У основи, страх индивидуе је покретач настанка религије. Потакнут својим егоизмом, појединац све потчињава својим потребама како би се он лично спасао.

Древни Јелини имали су пантеон сачињен од мноштва богова. Познато је да је сваки бог имао своје име, а то су били: Зевс, Арес, Посејдон и многи други. Свако од тих имена упућује на одређену индивидуу. Нема међусобног односа који произлази из имена неког од богова. Односи између грчких богова дефинисани су на основу искуства које су људи имали у свакодневном животу, а њихове особине биле су истоветне онима које поседују људи.

Првобитно значење израза спасење било би најбоље објаснити речју интегралан или конструкцијом бити целовит. Гледано из хришћанске перспективе, то би значило достизање пуноће егзистенцијалних могућности, односно коначног циља стварања.

Хришћанство доноси радикалну промену у поимању спасења и Бога – Узрока свега постојећег. Глагол *сјасити* у савременом разумевању углавном се повезује са спасавањем од нечега: постоји нека опасност од које се спасавам. Међутим, изворно значење је другачије. Првобитно значење израза *сјасење* било би најбоље објаснити речју *инџејралан* или конструкцијом *битџи целовитџи*. Гледано из хришћанске перспективе, то би значило достизање пуноће егзистенцијалних могућности, односно коначног циља стварања. Да бисмо разумели зашто је ова разлика у разумевању појма спасења кључна, сагледаћемо разлику у разумевању Бога од стране хришћана у односу на оно које нам нуде пређашње религије.

Када кажемо Отац, онда подразумевамо постојање Ки Сина, јер не би могао постојати Отац без Сина. Отац рађа Сина и исходи Светог Духа. У предању Цркве постоји једна једина дефиниција Бога која каже да *Бој јесџе љубав*. Не каже се да он има љубав, да постоји, а онда тек воли. Он постоји зато што воли, зато што рађа Сина и исходи Духа. Узрок свега постојећег постоји као израз слободе љубави. Заокружење постојања би подразумевало да слободно желиш и постојиш зато што волиш.

Да ли је могуће начин постојања превечног Творца пренети на творевину? На срећу, људска логика није увек крајње мерило исправности. Господ Исус Христос, будући Бог, постаје човек! Својим рођењем, Господ нам је показао да је слободан од било какве условљености, па чак и од свог божанства. То је тријумф егзистенцијалне слободе. Врхунац те слободе јесте победа над смрћу. Поставља се питање разлога оваплоћења Бога Логоса. Господ се оваплотио како би природи коју је он створио омогућио да постоји на начин на који постоји нестворена природа. То је спасење, које је израз љубави и слободе!

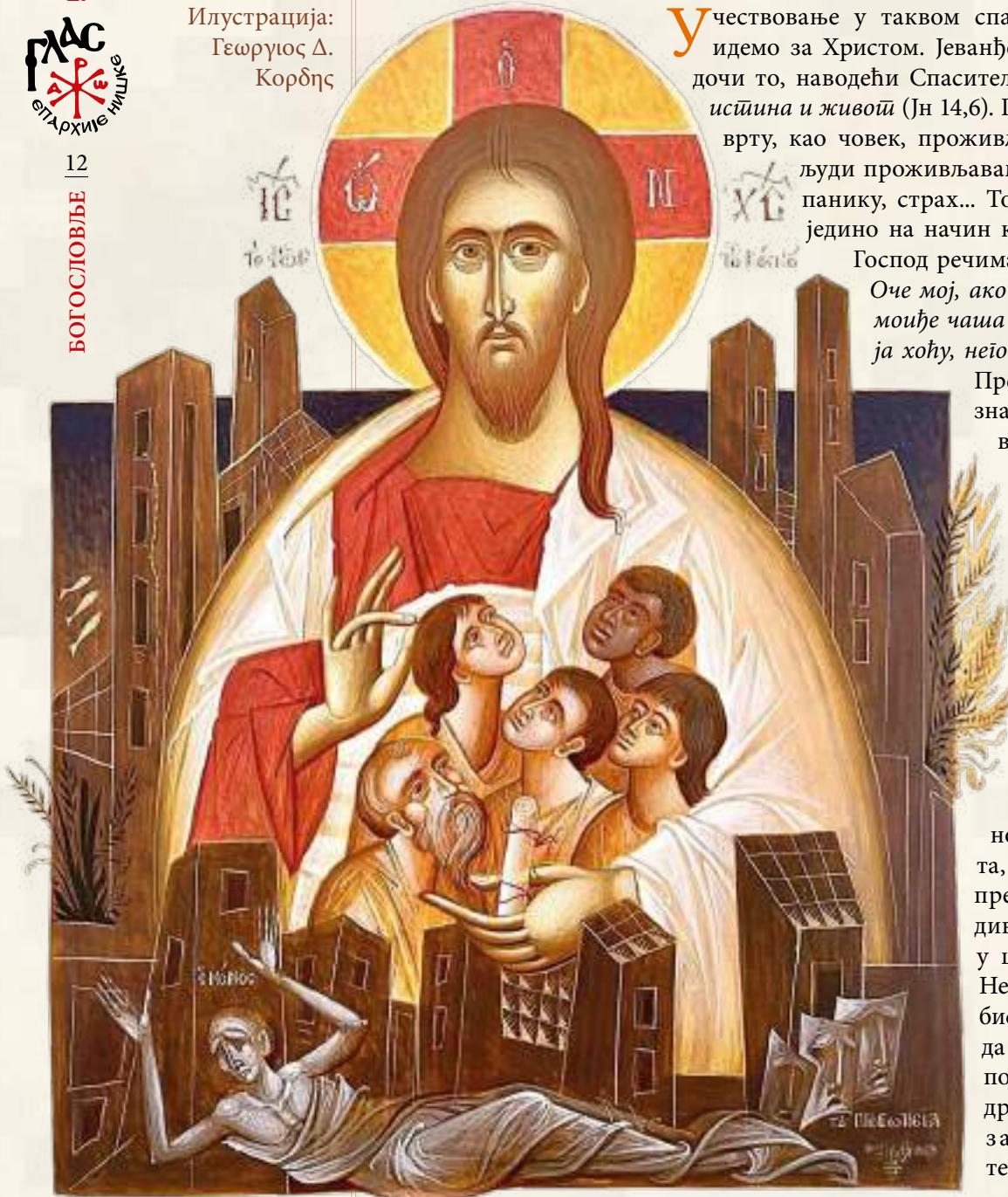
Глагол спасити у савременом разумевању углавном се повезује са спасавањем од нечега: постоји нека опасност од које се спасавам. Међутим, изворно значење је другачије.



Аутор је студент Православног богословског факултета у Београду из Прасковча код Манастира Свети Роман



Илустрација:
Γεωργιος Δ.
Κορδης



Индивидуално спасење, које вероватно представља наслеђе поимања истог у религијама пре хришћанства, није нешто што је у потпуности ишчезло, чак и међу хришћанима данас.

Индивидуално спасење, које вероватно представља наслеђе поимања истог у религијама пре хришћанства, није нешто што је у потпуности ишчезло, чак и међу хришћанима данас. Какво би то спасење било ако бих се читавог живота трудио да га досегнем, а у том труду занемаривао људе које волим? Бесмислено! Тако замишљено спасење је сушта супротност ономе које се дарује у Цркви. Спасење је ослобађање од сваке аутономије и слободно препуштање љубави. Најбољи пример за то је разбојник који се, због своје преданости љубави Божјој, спасио. Господ му је рекао: *Данас ћеш бити са мном у Рају*. Није му рекао: „Сачекај, видећемо, чини добра дела” и слично. Његова преданост љубави га је спасила.

На основу свега реченог, Црква, ризница спасења, није сабрање индивидуа које теже личном спасењу, већ заједница која колективно учествује у божанском животу, кроз евхаристију. Спасење се не постиже кроз самодовољност и индивидуалне подвиге, већ кроз заједничко искуство љубави и предавање Богу самих себе и међусобно. Срж хришћанског поимања спасења јесте чињеница да оно није само циљ, већ и пут на који смо сви позвани.

Учествовање у таквом спасењу подразумева да идемо за Христом. Јеванђелиста Јован нам сведочи то, наводећи Спаситељеве речи: *Ја сам истина и живи* (Јн 14,6). Господ у Гетсиманском врту, као човек, проживљава све оно што ми људи проживљавамо пред смрт, агонију, панику, страх... То је могуће превазићи једино на начин како је то учинио сам Господ речима упућеним Богу Оцу: *Оче мој, ако је могуће, нека ме мимоиђе чаша ова; али ојей не како ја хоћу, нејо како ти!* (Мт. 26. 39).

Предавање вољи Очевој значи предавање љубави Очевој. То стање је врхунац постојања. Постојим зато што волим и зато што мене неко воли. Овај нови начин постојања омогућио је Христос установљењем Цркве, односно евхаристије. Кроз причешћивање, свако од нас у себе асимилује основне елементе живота, хлеб и вино, јер тиме преиначујемо наше индивидуално егзистирање у целовитост постојања. Не причешћујемо се да бисмо се нахранили, већ да бисмо наше постојање поделили са другима у заједници тела Цркве.

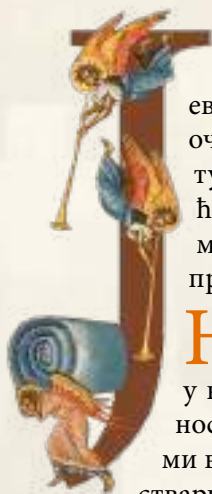
Какво би то спасење било ако бих се читавог живота трудио да га досегнем, а у том труду занемаривао људе које волим? Бесмислено! Тако замишљено спасење је сушта супротност ономе које се дарује у Цркви.

Митрополит Јован Зизиулас

Суд БОЖЈИ

Јеванђеље Месопусне недеље

(Мт. 25. 31–46)



Еванђеоски одељак који смо управо чули, моја драга браћо и сестре, сучава нас са извесним истинама које обично заборављамо у свом животу, можда зато што је zgodније то заборавити. Једна од ових истина је да ће бити свршетка историје овога света и да тај свршетак не одређујемо ми, већ Онај ко нам је дао живот, време и историју. И том свршетку придружиће се Суд Божји.

На шта мислимо када кажемо „суд“? Суд указује на раздвајање добра од зла, и истине од лажи. Ове ствари су веома испреpletене у нашим животима. Често мислимо да је нешто истина, када у стварности то није истина. Често мислимо да волимо друге, када у стварности ми волимо себе саме. Често мислимо да говоримо истину другима, док у стварности ми кријемо нешто од себе. Ове ствари – добро и зло, истина и лажи, живот и смрт – увек су испреpletене, јер кажемо да живимо, док у стварности ми константно умиремо.

И стога овај живот и овај свет и ова наша историја имају потребе за судом. Њима је потребно очишћење. Мора да буде светлости. Светлост мора обасјати све што чинимо – често лукаво и лицемерно – у свом животу. Не обмањујмо себе. Није случајно то што је ђаво назван у Библији „оцем лажи“ (Јн 8. 44). Он је тај који се довија да би представио зло као добро, лаж као истину, смрт као живот. Он је тај који поставља идолe у нашем животу и ми, не схватајући потпуно шта радимо, мислимо да се клањамо истини и Богу када се заправо клањамо тим идолима. И зато мора бити светлости. И та светлост је тешка. Потребна нам је за живот, али када има сувише светлости, то није увек пријатно. Увек хоћемо да чувамо тајне преграде у својим срцима. Увек хоћемо да се прикажемо другачији него што заиста јесмо. И то се мора некад окончати. Светлост мора засјати, истина мора бити откривена, „суд свету“ мора се догодити, како је речено у данашњем јеванђељу.

Ове ствари – добро и зло, истина и лажи, живот и смрт – увек су испреpletене, јер кажемо да живимо, док у стварности ми константно умиремо.

А како ће се суд свету догодити? По којем мерилу ће Бог судити свету? Та светлост која ће засјати, шта ће она бити на крају? Ако обратимо пажњу на јеванђеоски одељак, постоји само један одговор: љубав! Божја љубав и човекова љубав. Љубав Божја! Није случајно, моја браћо и сестре, што је Бог дао суд над овим светом Христу. Он ће судити свету. *И даде му власи и да суди, јер је Син Човечји* (Јн 5. 27). Судиће свету и свим људима баш зато што је он постао

човек. Љубав Божја постала је оваплоћена и стога он може судити нама из самог нашег постојања. И Бог ће судити свету нашем љубављу. Баш зато што је Христос постао човек, он се поистоветио са људима и то заиста, како смо чули у



Извор:
John Zizioulas,
Receive One Another,
101 Sermons.
Alhambra, California:
Sebastian Press 2023.

Превео:
Ивица Живковић



13

БОГОСЛОВЉЕ



Фото:
arhiva.spc.rs

Љубав превазилази етику, љубав увек жели да даје више и никада не достиже тачку на којој каже да је дала све. Она даје, а нешто увек недостаје.



А то значи, моја браћо и сестре, да наш суд неће бити нека лака ствар; питање је колико ће нас бити у позицији да задовољи ова мерила.

овом јеванђеоском одељку, са најнижим и најбезначајнијим људима, са онима које ми презиремо, са онима које потискујемо, са онима које ми чак не сматрамо вредним наше љубави и пажње; он се поистоветио са оним „најмањима од нас”. И стога не може се више рећи да неко воли Бога ако не воли човека. Не може се уклонити човек да би се повезало непосредно са Богом. Ми доспевамо до Бога преко човека. Јер Бог је такође доспео до нас са својом љубављу кроз човека. Зато ће се нашем животу судити на основу ове истине. Ова светлост ће нас обасјати и видеће се мера наше љубави: мера наше љубави према нашим ближњим људским бићима и кроз њих наше љубави према Богу, а не непосредно само према Богу.

Заповест да љубимо Господа Бога свога свим срцем својим и свом душом својом и свим умом својим, може се држати једино у спречи са другом заповешћу да „љубимо ближњег свога као сами себе” (Мк. 12. 30–31). Јован каже: *који не љуби браћу својеја којеја види, како може љубиоџи Боја, којеја није видео?* (1 Јн 4. 20) Стога, мерило суда биће наша љубав за своја ближња људска бића. И тамо ће љубав Божја – љубав која је постала тело у личности Христа – бити присутна и прихватиће ову нашу љубав.

Кад учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте. Љубав коју указујете својој браћи, људима, упућена је мени и коначно доспева до мене. И обратно, ако мислите да можете волети Бога не волећи људе, ви сте обманути и светлост која ће вас обасјати на Дан суда откриће вам тачно то. Она ће вам открити да сте направили велику грешку када сте веровали да можете приступити Богу без проласка кроз људе, кроз љубав према човеку.

Друга истина је такође веома важна: да љубав коју указујемо људима има мање везе са тиме да ли смо некоме учинили зло, а више с тиме да ли смо пропустили да га волимо. Ако смо нешто изоставили, то ће нам судити. Оно пропуштено је наличје етике, јер етика нам казује: Ако учиниш ово или оно, ти си добар. Али пропуштено казује да без обзира шта ко чини, нешто још увек недостаје, постоји нешто више што треба урадити, нешто више што треба дати, и у томе је тешкоћа. Етика нам каже *не укради*, а Василије Велики каже нам: *оно што имаће законитио и етички, њоштио њо нико дружи нема украли стие*. Шта је онда етичко мерило? Љубав превазилази етику, љубав увек жели да даје више и никада не достиже тачку на којој каже да је дала све. Она даје, а

нешто увек недостаје. А то значи, моја браћо и сестре, да наш суд неће бити нека лака ствар; питање је колико ће нас бити у позицији да задовољи ова мерила.

Тако нам остаје подвиг, да љубимо и да дугујемо љубав, како Павле каже: *Не будиште никоме ништиа дужни осим да љубиште један другоја* (Рим. 13. 8), љубав која се никада не исплаћује. И у том случају, Божја милост је наша једина нада. Та милост коју је цариник тражио пре две недеље, та милост коју је блудни син тражио прошле недеље, та милост оне љубави која нема краја и која ће нам судити упоређивањем са нашом сопственом љубављу. И то је коначно једина ствар у коју се можемо уздати, а не наше врлине и не наша сопствена постигнућа, наша сопствена морална постигнућа. И то ће нас учинити понизним и натераће нас да осетимо да ми не можемо судити никоме. *Не судиште, да вам се не суди* (Мт. 7. 1). Јер судећи, ми заборављамо на наш сопствени суд, који ће бити основан, како рекох, на сасвим озбиљним и тешким мерилима.

Са оним мислима ступимо у Велики пост са светлошћу која непрекидно сија јако на суду овог свету, такође имати смелости да погледамо у њу и нађемо се заједно са Оним који ће судити свету. Амин.

НАЈВЕЋА СТВАР ЈЕ ЦЕНИТИ ТУЋИ ЖИВОТ

Разговор са протојерејем
Стојаном Пејићем,
пензионисаним парохом
лесковачким

Драги оче, хвала Вам што сте нас Ви и
Ваша супруга примили у дом. Реците
нам нешто о себи.

Хвала Вама што сте ме се се-
тели и посетили нас. Зовем
се Стојан Пејић. Рођен сам 11.
февруара 1944. године у Поро-
штици. Године 1960. уписао
сам Призренску богословију,
коју сам и завршио. Са својом
супругом Верком из Клајића
имам сина и кћер и троје уну-
чади. Рукоположен сам у чин
ђакона 22. октобра 1967. годи-
не у Малом саборном храму
у Нишу, од стране тадашњег
Епископа нишког господина
Јована. За свештеника сам
рукоположен већ 25. октобра
у Великом саборном храму у
Нишу. Одмах сам добио на
управу Медвеђу са околином,
односно четири парохије:
медвеђску, сијаринскобањс-
ку, туларску и гајтанску. Њих
сам опслуживао од 1967. до
1975. године. Након тога сам
добио парохију у Лебану, где
сам служио до 1979. године.
Потом одлазим за Туреко-
вац, а 1982. добијам пре-
мештај за Лесковац, одакле
сам отишао у пензију 2.
априла 2007. године. Про-
тојерејски чин ми је дао у
пензији садашњи Епископ
нишки г. Арсеније.

Како Вам је било на паро-
хији у оно доба?

Мени је било добро,
иако у то време није
било лако јер је овде на-
род био мешовит. Било
је нашег народа досеље-

Разговор
водио
јеромонах
Игњатије
Ђорђевић

ног са разних страна, са Косова, из Црне Горе,
муслимана, и сви су били различитог карактера.
Све у свему, народ је био добар. Ипак, слабо је ко
ишао у цркву и ретко су се причешћивали, осим
за велике празнике. Нисам у исто време могао да
покривам више храмова, јер се парохија прос-
тирала на више од седамдесет километара. Било

је много омладине, за разлику од са-
дашњег доба, па је био и велики број

крштења годишње. Обичај
је био да се крштења врше
по кућама. Државна власт
је након Другог свет-
ског рата строго бранила
окупљања народа пово-
дом црквених празника.
Када сам постао свеште-
ник, већ је било боље време.
Парохију сам обилазио пеши-
це. Када сам имао макар и
само једну обавезу на паро-
хији, кретао сам од куће
ујутру, а враћао сам се
увече. Био ми је потре-

бан цели дан. Ни-
сам имао коња,
јер је коња тре-
бало отхрани-
ти. А треба от-
хранити и себе,
треба отхранити
и децу. Није било
нимало лако, мате-
ријално стање није
било сјајно, али
ја сам волео свој
позив, па ми то
није падало теш-
ко. Био сам млад
и волео сам свој

народ, као што и они мене
и данас воле. Ми свештени-
ци не смемо гледати своје
дужности кроз новац. Но-
вац ће доћи сâм, а ми тре-
ба да водимо рачуна о на-
шој служби. Свештеник
на парохији треба да буде
осетљив према људима и
пажљив. Данас се лак-
ше и лепше живи. Али
тужно је што се у овом
крају празне домови и
млади одлазе.

Сада доста младих
иде у цркву. Сада је
боље време. Али ова
слобода није права ду-

Парохију
сам
обилазио
пешице.
Када сам
имао макар
и само једну
обавезу на
парохији,
кретао сам
од куће
ујутру,
а враћао сам
се увече.
Био ми је
потребан
цели дан.
Нисам имао
коња, јер
је коња
требало
отхранити.
А треба
отхранити
и себе, треба
отхранити
и децу.

ховна слобода. Када ме је Владика Јован послао у медвеђску парохију, казао ми је да ми неће бити нимало лако. Овде су за време комунизма, пре мене, свештеници били тучени, а неки су били убијени. То је било све од стране наших људи. Сви храмови су били запустели. Народ их је добро и одржавао колика је била сиротиња међу људима. Када сам одлазио из Медвеђе у Лебане, окупио сам народ и уз гозбу и лепа сећања испратили су ме часно и поштено, онако како сам и провео све оне године међу њима. Није било ниједног повода за нешто лоше, само сам имао много разлога да их волим.

Шта сматрате битним за духовни живот?

Најбитније је једно лепо поштење. И нема веће ствари од тога да цениш туђи живот. Јер кад знате да цените туђи живот, знаћете да цените и свој.

А шта сматрате да је најбитније у свештеничком позиву?

Свештенику је поверена брига о народу, што је заиста велика одговорност. И ако свештеник не може да побољша стање, треба бар да се труди да очува и сачува оно што је добио.



У то време је однос међу свештеницима био диван. Не могу вам то описати. Колеге су се дружиле и посећивале. Сада више није тако. Млади сада немају жељу нити стрпљења да се баве животима старијих.

Какав је био некада колегијални однос међу свештеницима?

Године 1975. дошао сам на Лебанску парохију и заменио сам архијерејског намесника, свештеника Николу Димитријевића. Он и његова супруга били су остарели, а никада се нису били скућили. Било ми их је жао, па смо моја породица и ја живели заједно са њима. У то време је однос међу свештеницима био диван. Не могу вам то описати. Колеге су се дружиле и посећивале. Сада више није тако. Млади сада немају жељу нити стрпљења да се баве животима старијих.

Каква је улога попадије у цркви и у кући?

Највећа подршка у животу ми је супруга. Слободно се и у правом смислу речи може рећи да је попадија други свештеник у парохији. Она мора да носи и кућу и децу у нашем одсуству и да стрпљиво и љубазно дочекује парохијане са њиховим потребама.

Шта бисте нам посебно поручили након више од пола века свештеничке службе?

Доста сам се намучио али, све у свему, било је лепо. Могао бих сада да причам надугачко, али нема потребе за тиме. Ја сам свој живот испунио.



Иван Иљин

О МОЛИТВИ



Људски дух не познаје стварнију, чистију утеху, од молитве. Она човеку одмах доноси очишћење и укрепљење, спокој и радост, благослов и исцељење. Онај ко то није осетио, боље му је да не суди о молитви: њему самоме тек предстоји да доспе до те утехе у борби и страдању. Тада ће осетити да се приближио новом источнику живота и да се у њему самоме зачело ново бивство о којем, пре тога, није имао чак ни најмању представу.

Свима нама се усхтело да наш нескладан, угњетавајући, често и понижавајући живот, почне на неки нов начин, да наједном добије могућност да се изгради друкчије, да процвета узајамним поверењем, искреном добронамерношћу и надахнућем. Али, како то да постигнемо – не знамо. Кратковидо расуђујући, говоримо о „срећи“, срећа се код нас неприметно изрођује у „задовољство“ и „насладу“, а у трци за насладама и задовољствима ураћамо у благо и не знамо одакле да почнемо. Но, пут који води према обнови живота, познат је, и није тако тежак: морамо осећати срцем оно освешћано у живоју, усредсредити се на њ нашим сазрцањем и почети да живимо њиме, као оним најдрагоценијим и најглавнијим. То и јест пут молитве.

Иван Иљин
(1883–1954)

је руски религиозни мислилац, доктор филозофије права. Након одласка у емиграцију радио на Руском научном институту у Берлину. Позне године живота провео у Швајцарској. Део из књиге *Појуће срце: књига њихих сазрцања*, у преводу Владимира Јагличића, издање Задужбине Светог манастира Хиландара из 2018. Први пут објављена на руском у Минхену 1958. године.



Инека људи не мисле да ступити на тај пут – не зависи од њих; да постоје прекомерно тешка времена која отежавају молитвену обнову живота; да земна људска власт може да лиши човека унутрашње слободе и пороби га несусштаственошћу свакодневља. Јер, у ствари, најтежа времена људима су послата управо зато да се опамете и обнове снагу; нема на свету земаљске власти која би могла да угаси нашу унутрашњу слободу – пре свега *слободу молићиве* – и која би могла да засмета нашем очишћењу од рђавости. Зато ваља признати да је живот, сам по себи, извесна *школа молићиве*, или *васићшања за молићиву*. Чак и онај ко се, уопште, никада, није молио, може да буде доведен до молитве – самим животом. Јер, за свакога неверујућег може настати време највеће несреће, када његово, изненада захваћено и потресено срце одједном почне да се моли из своје најдубље дубине – у тако тужној беспомоћности, таквим уздасима очајања, таквим надахнутим призивима о којима он, дотле, није ни помишљао. Тада он осећа некакав земљотрес у читавом свом бићу, осећа непознати пламен који захвата његову душу. Можда, притом, човек ни сам не

Пут који води према обнови живота, познат је, и није тако тежак: морамо осећати срцем оно освешћано у живоју, усредсредити се на њ нашим сазрцањем и почети да живимо њиме, као оним најдрагоценијим и најглавнијим. То и јест пут молитве.



17

ДУХОВНЕ ПОУКЕ



Фото:
klimbim2014.
wordpress.com

Истинска молитва захтева целог човека и да га захвата у целини. Она може да се излије и у повезаним речима, али може и да их не пронађе; онај који се моли често може, заједно са Андрејем Јуродивим, у сузама, само да ускликне: „Госпoде! Госпoде! Госпoде!!!”.

зна коме се обраћа, нити помишља откуда и како може доћи спасење. Он призива некога ко све може, ко може чак и немогуће; он моли тог непознатог за помоћ која више и није у људској моћи – моли у чврстом уверењу да на свету постоји истинска благод и да га она чује. Тој, непознатој, али свемогућој благодисти он се и обраћа с молитвом која, као водена бујица, изненада руши све пређашње запреке. Говори с тим бићем тако као да га је видео пред собом, као да га познаје од памтивека.

Азатим, кад прође та експлозија, остаје у њему осећај да је увек веровао у тог свеблагод – свемогућег, увек претпостављао његово присуство – сваким својим удахом, да га је, ето, сад, само први пут препознао. Он што му је до сада недостајало, био је *душевни напон за њосийизање молиивеној надахнућа*. Њему је била потребна *храброст срца* да би се супротставио свим својим и туђим предрасудама; потребна је била *циљност душе*, која је, сада, поникла из инстинктивног очајања; њему је била потребна мудрост срца која би тријумфовала над глупошћу ума; било му је потребно *надахнуће* које није посећивало душу у прабини и прљавштини. Можда је он и сам већ примећивао све то, јер се осећао расцепљеним и изнуреним. Можда се, чак, због тога и мучио, али у себи није умео, или хтео, да превлада унутрашњу раздвојеност; зато је себи „забрањивао” молитву због уобразиље „унутрашње часности”. У томе се открива општи утицај наше епохе која „верује” у ум, у анализу, и поспешује свакојака разлагања. Само велике несреће нашег времена дају људима способност да савладају те унутрашње препреке; оне потресају читаво наше биће до корена, бришу предрасуде, обнављају наше дрхтаво предосећање и претварају живот у стварну школу молитве.

Ствар је у томе да истинска молитва захтева целог човека и да га захвата у целини. Она може да се излије и у повезаним речима, али може и да их не пронађе; онај који се моли често може, заједно са Андрејем Јуродивим, у сузама, само да ускликне: „Госпoде! Госпoде! Госпoде!!!”. И та јединствена, срцем испуњена реч, биће тежа од мноштва душевно полупразних речи. Молитва може себи да пронађе израз и у благочестивим покретима, и обредима; али, постоје и такве молитве, уз које спољашњи покрети и догађаји сасвим отпадају. Тешко рањен човек не може чак ни да се прекрсти. Човек који непокретно лежи у рову не сме чак ни да се помакне. А људи који живе у епохи прогона вере, у време црквеног терора, морају освојити умеће да се моле унутрашњом молитвом срца која гори унутрашњим огњем, уз савршено непокретно лице које ништа не изражава.

Тај *йламен унутрашње молииве* и јесте оно најважније и најдрагоценије у религији. Он захтева читаву душу човекову. Овде се све боје сливају у белу боју; све способности душе – у јединствену снагу. Теофан Затворник описује то стање овако: „Припремљен ваља да гори”. Овде мисао не мисли, не анализира, не размишља, не сумња, него придодaje своју првобитност, своју интензивност у заједнички и јединствени огањ. Овде нема засебних слободних одлука, већ је сва устремљена снага воље уперена, у целини, према јединственом предмету. *Срце*, са својом дубоком и нежном чулношћу.

И та јединствена, срцем испуњена реч, биће тежа од мноштва душевно полупразних речи. Молитва може себи да пронађе израз и у благочестивим покретима, и обредима; али, постоје и такве молитве, уз које спољашњи покрети и догађаји сасвим отпадају.



Архимандрит Василије Гондикакис

БЛЕСАК ВАСКРСЕЊА



ада дођете на Свету гору не осећате потребу за посебним вођењем, јер сама Света гора говори за себе и сваки поклоник сходно своме сензибилитету и на свој начин прима и усваја поруке које му само место пружа. Када неко говори о православљу у средини која није православна, он заправо осећа да нема заједницу живота са њом, и не саопштава животне поруке већ просто износи идеје. Насупрот томе, живећи у православљу, ми осећамо да се не ради о једној религијској идеји, него о богојављењу. То богојављење јесте једно чудо које изражава оно о чему човеку није дато да говори јер се то не може изразити речима. За тим неизрецивим тајнама чезне свако биће.

Ако погледамо онај период црквене године који почиње великом Четрдесетницом и кулминира са догађајима Распећа, страдања Христовог, Голготе, видећемо да он има на крају блесак Васкрсења. Беседа која оличава Пасхални догађај је *Катихетско слово* Светог Јована Златоустог: тада све бива испуњено светлошћу, сви су позвани на ту гозбу вере, вели та беседа, нико не треба да остане гладан, и који су постили и који нису нека уђу у празник радости, да не остане нико више мртав у гробу, него да сви устану из гробова.

Оно што Црква треба да начини од човека није један савршено етички обликован човек, неки морални тип човека, нити је циљ да постане добар члан једне целине или једног настојања, већ се тежи човеку који је у себе примио блесак или муњу божанства.

Кажемо да је стварање света заправо пројава љубави Божје. Последњи чин стварања света је стварање човека, које следи управо после биљног и животињског света; а циљ сваког човека јесте да постане бог по благодати. И сваки човек је таква вредност која превазилази вредност васцелог света. Бог је могао на почетку да створи људе савршеним, како би пребивали у таквом „беспоговорном” стању Раја, тј. начину битисања лишеном проблема са којима се суочава. Међутим, пут од страдања ка васкрсењу је пут који је од Бога предвиђен и који нам је намењен. Оно што Црква треба да начини од човека није један савршено етички обликован човек, неки морални тип човека, нити је циљ да постане добар члан једне целине или једног настојања, већ се тежи човеку који је у себе примио блесак или муњу божанства. Ми се цео живот боримо и трудимо како бисмо досегли тај моменат који зовемо вечност. По речима аве Исака Сирина,

Инсерт
из излагања
Архимандрита
Василија
Гондикакиса,
игумана
Светогорског
манастира
Ивирона, на тему
„Теологија и живот –
васељенско посланье
Православне Цркве”,
одржаног
16. маја 2012. год.
у великом
амфитеатру
Православног
богословског
факултета у Београду.
Превод: Епископ
западноамерички
Максим. Први пут
објављено на порталу
Теологија.нет



19

ЦРКВА И САВРЕМЕНИ СВЕТ

Фото:

www.pemptousia.gr





За Цркву није велики онај ко поседује умне или било какве друге способности, већ онај који је примио дар живота с благодарношћу и бива свестан да је све створено од некога ко је љубав. Тај невидљиви и несхватљиви је онај који је све добрим учинио и наставља да све чини добрим. И када човек то увиди и нађе смирај, тада у себи сажима свеукупну тајну и постаје сарадник у тајни спасења читавог света.

Центром праведности може да блиста и зрачи неки неупадљив, анониман човек, неко на кога нико не обраћа пажњу и ко је непознат за своју средину. Он има вредност управо зато што је човек, вреди не због онога што има већ због онога што јесте. Када трпељиво подноси свако искушење говорећи „Нека буде воља твоја”; тада тајну посету благодати прима тајанствено, тихо, и улази у други простор или област нове твари. Тада му све служи на корист, на свему је благодаран и он бива благослов за читав свет. За Цркву није велики онај ко поседује умне или било какве друге способности, већ онај који је примио дар живота с благодарношћу и бива свестан да је све створено од некога ко је љубав. Тај невидљиви и несхватљиви је онај који је све добрим учинио и наставља да све чини добрим. И када човек то увиди и нађе смирај, тада у себи сажима свеукупну тајну и постаје сарадник у тајни спасења читавог света.

Човеку је дата могућност да свесно умре и преда се Богу, и из те смелости жртве ниче и израста дрво које се простире у бескрај. Радост која из тога настаје јесте једно миомирисно благоухање које се свуда простире, на всје и всја, управо оно што велимо у богослужењима: „Васкрсе Господ и све испуни миомирисом”. Када човек доспе до тог духовног спокоја, када се из њега излива једно „слава Богу за све”, благодарност Господу, такав човек бива једно ново богојављење и, хтео не хтео, он ту поруку преноси свима. Подвиг у Цркви често отпочињемо са жељом да превазиђемо незнање и зло (порок). Међутим, када доспемо до знања и врлине, тада заправо треба да идемо и даље, с ону страну знања и врлине. То је нешто што препознајемо у путу и подвигу сваког човека, сваког светитеља.

Врло често се на један лажан начин мучимо у учењу теологије, а то се збива када поједини „велики” теолози покушавају да речима искажу оно неизрециво. Тачно је да у Цркви имамо катихезу речи, али бивамо оживљавани ћутљивом благодаћу која је речита. Сваки који је рањен разуме тај језик ћутања, постаје пријемник зрачења благодати једног светитеља. Не постоји људска реч којом би се објаснило то стање смирености, тишине и љубави која у њему постоји и нечујно се преноси свима, тако да човек понекад завапи: хоћу да слушам речи ћутања, јер ми је доста свих тих лепих речи. Свети Исак Сирин у својим списима говори о речима које су орган садашњег века, а ћутању као инструменту будућег века. Важно је истаћи да у Цркви постоји исказана и разумљива реч, али и она неизрецива. Поштовање према томе показујемо када чувамо и настављамо Предање наше Цркве.

подвизавамо се тако да изненада, без нашег доприноса, долази тај моменат у наш живот. Дакле, живот је занимљив управо зато што је неизvestан и ризикантан. А човеку је приправљено оно што не може ни да замисли. На крају схватамо да то није људско достигнуће појединца, већ благослов за васцели свет.

Истина Цркве је један блесак, експлозија, али која је сама по себи тиха, не ствара буку. Херој у Цркви је заправо светитељ: смерни, духоносан, онај који је постао бог по благодати, који је по благодати до те мере узрастао да је постао сместилиште не-смествиве Тајне. Он се већ налази у рају и постао је рај за сваког човека, и праведног и неправедног. Дакле, то је човек садашњег века са духом будућег века. Сун-

Архиепископ сучавски Калиник

ДЕСЕТ ЗАПОВЕСТИ ЗА НОВИНАРЕ



Архиепископ Сучаве објављује десет заповести за новинаре, у контексту 175. годишњице рођења румунског националног песника и новинара Михаја Еминескуа, 15. 1. 2024. Десет заповести упућених новинарима, чији је аутор Архиепископ Сучаве и Радауција Калиник, подстичу их да прихвате апостолат комуникације уз придржавање принципа деонтологије њиховог позива.

ДЕСЕТ ЗАПОВЕСТИ ЗА НОВИНАРЕ

Попут анђела, Божјих гласника, постаните апостоли комуникације да би Његова благодат могла да употпуни ваше дело.

Промовишите истину и немојте дезинформисати из наивности, недовољног знања или зле намере, свесни да ћете судњегу дана одговорати за сваку испразну реч.

Изражавајте се критички, али разумно, елегантно и непристрасно, тако да ваши поступци служе конструктивној сврси и помажу у формирању релевантних гледишта.

Жестоко одбацујте свако испољавање дискриминације, обезбеђујући да слобода мишљења и изражавања не буду потиснуте.

Увек будите непристрасни, поштени и одани принципима новинарства, строго се придржавајући деонтолошких стандарда ширења информација.

Немојте преиначавати информације. Не изражавајте се пристрасно и уздржите се од вређања достојанства других. Уместо тога, понашајте се професионално и искрено.

Извор:
News Agency
Basilica Ro

Фото:
www.
arhiepiscopia
sucevei.ro

Превео:
И. Ж.

Успоставите позитивну репутацију својим етичким и професионалним понашањем; избегавајте злоупотребу, клевету, манипулацију, сензационализам, плагијат или било које друге неетичке методе којима бисте могли унапредити своју каријеру.

Одбаците свако мешање које може компромитовати ваше новинарско понашање или активност, угрожавајући тиме вашу каријеру.

Не падајте у искушење да непроверене информације пуштате у јавни простор, већ увек пажљиво истражите тачност и релевантност свега са чиме упознајете јавност.

Унесите део свог бића у своје писање како би оно стално било пријатно и зачињено сољу. Никада не заборавите да као што је Реч Божја сâм Бог, тако је и реч човека сâм човек. ■



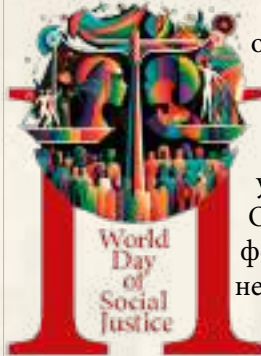
Аутор је
дипломирани
социолог из
Ниша

Критика друштвених и економских неједнакости својствена је цркви, а како то примећује протојереј ставрофор др Зоран Крстић у својим анализама, ћутање о тим проблемима представљало би издају улоге цркве у друштву.



Марко С. Стојановић

СОЦИЈАЛНА ПРАВДА И ПРАВОСЛАВЉЕ



Појам социјалне правде појављује се у 19. веку, када су услед процеса индустријализације порасле неједнакости у богатству и класне разлике. У политичкој теорији појам социјалне правде представља концепт између појединца и друштва, у смислу једнаке доступности могућностима и благостању. О обимности проблема говори податак да је прошле године формирана глобална Коалиција за социјалну правду од стране Међународне организације рада. Коалицији су приступиле бројне владе, организације послодаваца, предузећа и институције. Заједнички напори треба да омогуће резултате који су свакој од чланица засебно недостижни, попут бољег приступа здравственој заштити, квалитетном образовању и достојанственом раду. Да би проблем постао видљивији, изабран је 20. фебруар за Међународни дан социјалне правде.

Тежња ка друштвеној правди често стоји у вези са прекомерним економским неједнакостима, тј. изразитим богатством или сиромаштвом у друштву. Довољно је узети податке Светске банке из 2005. године, према којима најбогатија четвртина светског становништва располаже са 89,5% укупног светског дохотка. Још упечатљивији податак је да од поменутог броја првих 5% најбогатијих располажу са чак 42,87% светског богатства. Из године у годину бележи се све већи пораст сиромаштва и неједнакости између богатих и сиромашних. Ови и низ других података довољан су мотив за истраживање проблема друштвене правде и из православне перспективе.

Појам социјалне правде заокупља и економски обојену теолошку мисао, присутну кроз целокупну историју цркве. Критика друштвених и економских неједнакости својствена је цркви, а како то примећује протојереј ставрофор др Зоран Крстић у својим анализама, ћутање о тим проблемима представљало би издају улоге цркве у друштву.

Темељни документ о социјалном учењу Православне цркве под називом „Основи социјалне концепције Руске православне цркве” из 2000. године, не занемарује ову тему. Рад сâм по себи у православљу није безусловна вредност. Он „није богоугодан ако служи било себичним интересима појединаца или заједница, било задовољавању греховних тежњи духа и тела”, истиче се у документу. Свети апостол Павле каже да „онај који неће да ради не треба ни да једе” (2. Сол. 3.10), што говори да циљ човековог живота није сâм рад, као ни нагомилавање богатства, већ чињење дела милосрђа.

Поменуто добија на значају у модерном свету који карактерише несклад између богатих и сиромашних. Само у прве две године пандемије коронавируса десет најбогатијих људи света је удвостручило свој иметак, док сваки десети човек у свету гладује – казују подаци из извештаја Оксама.

Исус Христос има негативан став према злоупотреби материјалног богатства. Поједини тумаче овај став као негирање богатства. Ипак се овде ради о сувишном богатству које постаје терет спасењу. Проћи кроз „иглене уши” је тешко, али не и немогуће. Та-

кође, сиромашни су „мала Христова браћа” и важан је однос према њима (Мт. 25. 31-46). На крају и сâм Христос је сиромашан и нема где „главу да склони” (Лк. 9. 57-58). Христов следбеник је слободан човек који најпре тражи „Царство Божје и правду његову” (Мт. 6. 33) и не „сабира себи блага на земљи где мољак

и рђа квари” (Мт. 6. 19). Међутим, могуће је бити богат и постићи спасење. Аутентичан пример је цар Соломон, који је поред премудрости поседовао велико материјално богатство.

Социолог Зоран Стојиљковић, ангажован у борби за остварење социјалне правде, истиче четири принципа праведне социјалне расподеле, који се, уједно, поклапају са православним схватањем социјалне правде. То су: 1) једнакост (политичка и правна); 2) праведна расподела према учинку (једнака плата за једнак рад); 3) праведно задовољење потреба; 4) једнакост шанси (једнакост почетних услова).

Посебан нагласак ставља се на принцип праведног задовољења потреба. То подразумева право на достојанствен живот. Све више истраживача из корпуса социо-економских наука увиђа да је похлепа узрок бројних нерада у друштву. Слој најбогатијег светског становништва може имати нереално високе потребе које остатку човечанства одузимају право на задовољавање реалних потреба. Отуда се апелује на културу солидарности која ограничава похлепу, тј. чињење дела милосрђа. Према православном учењу срж проблема налази се у жељи за сувишком, луксузом. Луксуз „храни” друштвену неједнакост и неправду.

Осврћући се на светоотачке мисли, закључујемо да је важно учење о томе да су људи по природи једнаки. Отуда неједнакост није последица природног него друштвеног стања. Потврду можемо наћи у речима Светог Јована Милостивог: „Ако смо пред Христом сви једнаки, онда смо и међу собом једнаки.”

Две крајности о којима говоре социолози, политиколози и економисти су либерализам и комунизам. Виде их као сукоб принципа развојног и праведног друштва. Православна друштва су у пракси осетила све мањкавости покушаја стварања праведног комунистичког друштва (вечита утопијска тежња стварања раја на земљи), јер су у већини припадала групи земаља социјалистичког блока. Православна црква између Сциле и Харибде екстремног капитализма с једне, и комунизма с друге стране, покушава да заузме разуман и помирљив став, а у складу са својом вишевековном праксом. Православан став о друштвеној правди није подстакнут материјалним мотивима, већ је заснован на љубави према ближњем и поштовању човекове слободе.

Својевремено је теолог Радован Биговић истакао да Православна црква није и не треба да буде политичка сила, као и да се у друштвеној немоћи крије њена највећа моћ. Социјална питања за њу нису суштинска и примарна. Цркву занимају сва људска питања, од правде и мира до етичких начела и политичког поретка, али она имају условну и релативну вредност. Њена улога није да подржава било који друштвени поредак или остварење циљева друштвених структура и идеологија. Она открива свету и времену оно што је крајње и последње, вечно и непролазно.

Човек треба да има свештени однос (служење) према творевини, а не власнички. Овај однос је изражен у Литургији, где се у једној од молитава каже: „Твоје од твојих приносимо, због свега и за све.” То потврђује да је Бог стваралац целокупне творевине.

Често се цркви замерало да пропагира сиромаштво. У свом тексту „Православни дух и етика капитализма” из 2005. године Епископ Иринеј Добријевић закључује: „Православно хришћанство не одобрава економски систем који наглашује лењост, а подстиче сиромашне да зависе од давања државе. Продук-



Христов следбеник је слободан човек који најпре тражи „Царство Божје и правду његову” (Мт. 6. 33) и не „сабира себи блага на земљи где мољац и рђа квари” (Мт. 6. 19).

Друштвена правда подразумева слободне личности и ту црква треба да буде непрестано будна.

тиван рад је неопходан део људског живота, Богом заповеђен. Према томе, нагласак православља је на самодостатности, у духу промовисања солидне 'средње класе', не тежећи егзистенцији на нивоу пуког преживљавања, нити уживања у претеривању; презирући неспутани, нерегулисани капиталистички систем (*laissez-faire*), истовремено заговарајући друштвено одговоран систем слободног тржишта." Добријевићева синтагма „промовисање солидне средње класе” уједно говори и о домету православног друштва у погледу богатства. Зар друштво у коме преовлађује средња класа није и тежња већине становништва? У медијима можемо чути да је јака средња класа у једном друштву основ за стварање друштва на начелима социјалне правде.

Зоран Крстић упозорава на неке од могућих замки у које Православна црква може да упадне деловањем у садашњем тренутку, али и у будућности. Прва јесте теолошко оправдање било које власти на рачун слободе личности. Друштвена правда подразумева слободне личности и ту црква треба да буде непрестано будна. Друга је ћутање или јефтина проповед о миру, сарадњи, једнакости, тамо где влада стање изразите друштвене неправде.



Социјална мисија цркве постаје преко потребна – кроз харитативну делатност, али и на ширем плану у циљу заштите достојанства човека као иконе Божје.

Ми смо друштво великих разлика и, према Зорану Стојиљковићу, стагнантно друштво. Страх од незапослености је примаран у Србији. И поред статистичких показатеља привредног раста и пораста запослености, израз *зайослени* има различито значење у зависности од методологије истраживања. Ваш ближњи, а можда и ви сами, можете имати статус *зайосленог* уколико сте радили минимум један сат седмично, а тај рад вам био плаћен новцем или неким другим добром, према међународно признатој „Анкети о радној снази”. Ако погледамо званичну статистику Централног регистра обавезног социјалног осигурања, статус *зайосленог* имају и они који имају уговор на неодређено време, али и они људи који имају уговоре о делу, о повременим и привременим пословима. Ситуација се усложњава ако се запитамо да ли су то сигурни, добро плаћени или несигурни и лоше плаћени послови? Ако овоме додамо и *незайослене*, намеће се питање: колико је потребитих међу нашим ближњима? У том смислу социјална мисија цркве постаје преко потребна – кроз харитативну делатност, али и на ширем плану у циљу заштите достојанства човека као *иконе Божје*. ■

Презвитер мр Љубиша Костић

„ПИЈТЕ ИЗ ЊЕ СВИ!”

Проблематика активног учешћа верних
у Литургији



данас се у Православној цркви неретко могу чути препоруке појединих свештеника како је довољно и препоручљиво да се верници причесте „четири пута годишње” уз пост од „седам дана, строго на води” и „обавезну исповест” пре причешћа. Као аргумент за овакав духовни савет наводи се „недостojност” верника. За причешће се треба ваљано припремити постом и молитвом, и својим трудом заслужити тај непроценљиви дар који се нама даје на спасење. Свето причешће је „огањ који спаљује”, и зато „ко се недостojно причешћује, такав се причешћује на суд и на осуду. Без припреме боље је не причешћивати се, него недостojно приступати светој чаши.” Такође се често, као озбиљан аргумент против честог причешћивања, могу чути речи Светог апостола Павла, да *збој недостojности гости их умире* (1. Кор. 12. 30). Проблем је, међутим, што они који овако буквално и олако тумаче цитате ван контекста Светог писма не наводе речи апостола Павла које претходе и које јасно објашњавају сву проблематику коринтских хришћана у вези са причешћивањем, већ се задржавају само на речима о умирању. Наиме, Апостол Павле јасно и децидно каже да се недостojно причешћује и суд себи једе и пије сваки онај који *не разликује Тела Господњеј* (1. Кор. 12. 29), дакле, онај који не разликује хлеб од Тела Господњег и вино од Крви Господње. А који и какви су то хришћани који не умеју да праве поменути фундаменталну разлику? Апостол Павле нам открива како се једна одређена група

Свето причешће се код појединих верника и њихових духовника доживљава као „награда за труд и жртву” коју сваки верник треба да принесе Богу. Верник треба својим трудом и подвигом да „заслужи” како би се причестио.

коринтских хришћана, вероватно оних који су били имућнији и утицајнији у друштву, на литургијским сабрањима преједала и опијала док су остали гледали и гладовали.

Поред „седмодневног поста, строго на води” још један од важнијих услова пре причешћа је и обавезна исповест ради очишћења душе од грехова. Некако се и овде заборављају речи апостола Павла из исте Посланице Коринћанима, где се недвосмислено указује шта треба да буде основни критеријум за приступање светој чаши: да човек испитује себе и тако од хлеба да једе и од чаше да пије. Међутим, са црквеног амвона се, између осталог, могу чути „поучни” савети и примери попут оног: „као што се припремамо приликом дочека гостију у свој дом, те поспремимо кућу да изгледа чисто и уредно, тако су исповест и пост (о) чишћење наше душе која треба да прими Христа-госта у себе”. Нарочито је опасан феномен који се често може срести у храмовима Српске цркве где се вршење свете тајне исповести одвија током литургије, најчешће у неком делу храма. Оваква појава, поред тога што се њоме разбија литургијско јединство, некада може временски и да продужи литургију док се не исповеде сви који су се „припремали” за причешће. Таква и сличне праксе наговештавају елементарно неразумевање литургије као опште (заједничке) молитве и неопходност да „сви из све душе и ума свога” учествују у свештеном приносу.

Из књиге:
Презвитер
Љубиша
Костић,
Дојринос
Ејискоја
Ајанасија
(Јевђића)
литургијској
обнови у
Срјској
јравославној
цркви.
Ниш:
Православна
Епархија
нишка
2024.



25

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ





Важно је
 истаћи да
 ниједан канон
 Цркве не
 поставља услов
 за вернике
 да морају пре
 причешћа да
 посте и да се
 исповеде „седам
 дана, строго на
 води”.
 Могу се наћи и
 много строжи
 канони, али они
 се односе на
 тешке грешнике
 и преступнике:
 убице, јеретике
 итд.
 Долазимо до
 закључка да ово
 условљавање
 спада у народно
 – усмено предање
 које није никада
 потврђено
 ниједним
 сабором Цркве
 нити каноном.

Свето причешће се код појединих верника и њихових духовника доживљава
 као „награда за труд и жртву” коју сваки верник треба да принесе Богу.
 Верник треба својим трудом и подвигом да „заслужи” како би се причестио.
 Међутим, свето причешће не може и не сме бити награда за наш труд. На њега
 се може гледати једино као на „дар Божје љубави”. Ако би причешће било на-
 града, онда би оно заправо било једна својеврсна размена добара између Бога
 и верника и не би било дар. Онда се на тај начин светом причешћу даје од-
 ређена вредност, односно цена. Другим речима, за свето причешће треба из-
 двојити: седам дана поста „на води” + исповест + толико и толико прочитаних
 молитава + акатиста толико и толико, толико и толико окренутих бројаница...
 У крајњем збиру добијамо достојног верника, који је достојан да се са чистом
 савешћу причести тајнама Христовим. Овакав однос према Богу и према при-
 чешћу директно подсећа на оног само(за)довољног фарисеја у храму, који је у
 потпуности испуњавао списак правила за удовољење Богу. Иако је испуњавао
 сав закон, оно што је недостајало овом надобудном фарисеју јесте смирење и
 лични однос са Богом. Дар се даје и прима неусловљено, бесплатно. Тако исто
 је и у љубави. Права љубав није ничим условљена, *не тражи своје* (1. Кор. 13. 5).
 Због тога се свето причешће у Православној цркви никада није доживљавало
 као награда или заслуга за уложени труд, већ једино као дар љубави Божје.

Са друге стране, колико год се човек „спремао” и приносио Богу своје тру-
 дове и подвиге ради причешћа, они никада неће бити довољни да се човек
 достојно причести божанским тајнама. Неко би могао непрестано постити чи-
 тав један људски век, међутим, ако би био крајње искрен пред Богом и својом
 савешћу, увидео би да га ниједан такав целоживотни подвиг не би удостојио
 части да буде причешћен пречистим и пресветим Телом Христовим и пре-
 чистом и пресветом Крвљу Христовом. Ми се, заправо, увек недостојни при-
 чешћујемо ради „отпуштења грехова и живота вечног”. Наша лична недостој-
 ност јесте услов правилне „достојности” за причешће.

Овде је важно истаћи да ниједан канон Цркве не поставља услов за верни-
 ке да морају пре причешћа да посте и да се исповеде „седам дана, строго
 на води”. Могу се наћи и много строжи канони, али они се односе на тешке
 грешнике и преступнике: убице, јеретике итд. Долазимо до закључка да ово
 условљавање спада у народно – усмено предање које није никада потврђено
 ниједним сабором Цркве нити каноном. Постоје и многи други „аргументи”
 који се могу чути у народу, а који благочестиво „оправдавају” неучествовање
 верних у светим тајнама, а заправо подржавају пасивност народа Божјег у до-
 гађају тајне над тајнама. Оваквим идејама несвесно се негује клирикализам,
 који никада раније није постојао у Православној цркви. Са друге стране, истим

идејама се деградира лаикат, који је у православљу увек био схваћен као „царско свештенство”, и своди се на ниво масе обичних грешника за које је довољно само да присуствују литургији и да немо и пасивно посматрају (као позоришну представу) оно што се дешава испред олтара. Тако се разбија најосновније хришћанско начело о јединству свецелог литургијског сабрања Цркве које самим тим својим сабрањем и учешћем у тајнама постаје Тело Христово. Пред светом чашом су сви једнаки и никога чин или одећа/одежда не чине достојнијим. Клирикализам као феномен на телу Христове цркве ствара духовни елитизам и једну посебну касту од јерархије. Као реакција на њега стварају се контрафекти антагонизама и предрасуда према самој јерархији Цркве. Када се, пак, заступницима „старе праксе” постави питање – како то да се свештеници могу причестити на свакој литургији без „седмодневног поста, строго на води” и без обавезне исповести, док народ не може, добија се увек схоластичко-клирикалистички одговор по коме је тако нешто дозвољено по допуштењу, јер свештеници носе мантију која их чини достојнима. Такође, они су „носиоци благодати” и као такви могу да се причешћују без поста, могу да служе литургију, врше венчања, крштења, могу да опраштају грехове, те да их благодат Божја чува и штити у животу. Чак и да је свештеник много грешан, он може служити литургију и причестити се.

Активно учешће верних у савршавању божанске литургије састоји се у активном одговарању, са-учествовању верних у молитвама и прозбама које епископ/свештеник као предводећи у литургијском сабрању проузноси Господу у име свих. Ту се мисли на кратке афирмативне одговоре народа, „Господи помилуј”, „Тебје, Господи”, „Подај, Господи”, „Амин”, где се литургија пројављује као један својеврстан молитвени дијалог свих верујућих (клира и народа) кроз прослављање тројичнога Бога. Такође, активно учествовање верних се састоји и у појању литургијских химни и песама као што су: „Благослови душе моје Господа”, „Јединородни сине”, „Иже херувими”, „Достојно јест” или „Ангел вопијаше”, „Да исполњатсја уста наша”, „Видјехом свјет истиниј” и др., као и у саборном, заједничком и једнодушном исповедању православних догмата у виду Символа вере, али и кроз саборно проузношење молитве над молитвама – *Оче наш*.

Ипак, најконкретнија активност лаоса у литургијском сабрању се односи на редовно учешће лаоса у једењу и пијењу Тела и Крви Господње, односно у честом причешћивању. Ово питање је без сумње срж и срце литургијске обнове у православљу. Оно наново разоткрива тајну Православне цркве као једног, јединог и јединственог Тела Христовог по којој је: Црква = литургија = Тело Христово = причешће. Та аналогија значи да истинске Цркве нема без причешћа, као што ни истинског причешћа нема без истинске Цркве и ревносне побожности.

Активно учешће верних у савршавању божанске литургије састоји се у активном одговарању, са-учествовању верних у молитвама и прозбама које епископ/свештеник као предводећи у литургијском сабрању проузноси Господу у име свих.



КАКО ЈЕ НАСТАО ХРАМ СВЕТОГ ЦАРА КОНСТАНТИНА И ЦАРИЦЕ ЈЕЛЕНЕ У НИШУ

Неколико речи о пројекту архитекте Јована Мандића



Приредио:
јеромонах
Игњатије
Ђорђевић

еведесетих година прошлог века, када је Ниш имао само четири цркве, родила се идеја о подизању велелепног храма посвећеног Светом цару Константину и царици Јелени, као спомен родног места поменутог византијског владара. За његово лоцирање изабран је Булевар Немањића, односно парк Уједињених нација (сада Парк Светог Саве), који је у то доба још увек био једна неуређена ливада са једном утабаном стазом.

Конкурс по позиву за израду Идејног архитектонског решења православног храма расписан је од стране Скупштине Града Ниша, Секретаријата за урбанизам и комуналне делатности, 10. јула 1998. године. На позив се одазвало седморо нишких архитеката, који су своје радове предали веома брзо, у року од свега месец дана. Оцењивачко тело је након детаљног разматрања, тајним гласањем већине, дало предност раду архитекте Јована Мандића. Поводом завршеног конкурса 18. августа 1998. године, чланови оцењивачког тела навели су главне карактеристике награђеног рада. Извештај је потписао проф. др арх. Боривоје Анђел-



У простору наоса постигнуто је јединство хоризонталног и вертикалног плана. Поглед се несметано простире из сваког његовог дела. Савремени начин третирања прозорских отвора даје добру дневну светлост унутрашњим просторима и јасно сагледавање живописа.

ковић, главни архитекта Патријаршије Српске православне цркве и професор Архитектонског факултета у Београду. Инвеститор пројекта био је Град Ниш. За Идејни и Главни пројекат ангажован је Пројектни биро *Casabella* из Ниша. Одговорни пројектант био је Јован Мандић, дипломирани архитекта, и уз њега неодвојиви сарадник, његова супруга и колегиница Јелена Мандић, дипломирани архитекта. Двојица стручних саветника били су проф. др Боривој Анђелковић, дипломирани архитекта, и проф. др Ненад Билбија, дипломирани инжењер геологије. Аутор конструктивних решења био је др Предраг Благојевић, дипломирани инжењер грађевине, а извођач радова био је *Грађевинар*, Ниш.

Основа храма је у облику уписаног крста. Црква је издужена једнобродна грађевина, са куполом и правоугаоним простором подељеним на травеје. Источни травеј припада троапсидном простору. Изнад средишњег травеја уздиже се купола, док је травеј на западу, засведеи полуобличастим сводом са галеријом, преузео улогу припрате. Са западне стране, ивице припрате фланкиране су са две куле звонаре, између којих се налази трем. Купола на наглашеном квадратном постољу и високом осмоугаоном тамбуру завршена је калотом. Храм Светог цара Константина и царице Јелене пример је разноврсности технике осликавања. Једна од његових специфичности је и јединствен витраж у облику једне четвртине калоте изнад галерије, на којем је осликана представа Успења Пресвете Богородице.

Пројекат се одликује многим функционалним квалитетима и обиљем естетских елемената. Планом је постигнута логична поставка но-

вопројектованог храма на терену, као и одговарајући главни пешачки прилаз храму. У простору наоса постигнуто је јединство хоризонталног и вертикалног плана. Поглед се несметано простира из сваког његовог дела. Савремени начин третирања прозорских отвора даје добру дневну светлост унутрашњим просторима и јасно сагледавање живописа. Гледано споља, постигнуто је изузетно степеновање маса, па уз једноставан третман зидних површина Црква одаје утисак монументалности сакралне грађевине.

Конструкцијски је постигнута чистота и уједначеност стилског израза и доследност у његовом спровођењу. Равне фасадне површине, геометријски сведени архитектонски облици, ненаметљиви прозорски и улазни отвори доприносе утиску монументалне узвишености. Елементи средњовековне традиције обједињени су и уобличени у савременом духу модерним архитектонским линијама. Храм је пројектован са ослонцем на традицију, по древним канонима српско-византијског сакралног неимарства, у духу рашке градитељске школе. Повезивање са традицијом огледа се првен-

пер у простору. Посебна одлика храма у простору је та што порта нема ограду нити пратеће објекте, па својом вертикалношћу, звонцима, куполом и снажним масама доприноси да овај део града добије посебну физиономију и идентитет. Испрва је било потребно време да се и верници и свештенство навикну на необичну, врло савремену архитектуру овог храма. Објашњење архитекте Јована Мандића било је логично: свака грађевина треба да буде сведок времена, које даје печат градњи. Ово је црква двадесет првог века. Његова светост Патријарх српски г. Иринеј доделио је архитекти Јовану Мандићу Орден Светог цара Константина на дан освећења Храма, подигнутог по његовом пројекту.

Камен темељац цркве постављен је на Лазареву суботу, 3. априла 1999. године (у јеку НАТО бомбардовања Србије), а осветио га је Епископ нишки г. Иринеј, уз присуство свештенства и верника. Град Ниш од 3. јуна 2001. године прославља Светог цара Константина и царицу Јелену као своју градску славу. Редовни богослужбени живот ове цркве почео је 2005. године на празник Светог Јована Крститеља, коме је посвећена храмовна крстионица.



ствено у решењу силуете грађевине и њеним масама, те она представља далеки одјек монументалног Немањиног храма Светог Николе у Куршумлији, који је био инспирација аутору овог пројекта. Јован Мандић је пројектовао Храм за наступајућу будућност, према могућностима које пружају данашња градитељска средства и пракса. Он пројектује црквену грађевину не само за наше време и данашње верне, него тежи да проникне у схватање верних који ће тек доћи, тежи да им се приближи и прилагоди разумевању наступајућег доба.

Храм са својим специфичним обликом и наменом, у окружењу нових модерних стамбених зграда, својом чистом и јасном формом представља нови елемент градског идентитета. Иако је хришћанска црква окренута ентеријеру и мање пажње посвећује окружењу, истовремено овај храм представља духовни, физички и симболички ре-

Храм Светог цара Константина и царице Јелене у Нишу био је 6. октобра 2013. године место централне прославе 1700 година од доношења Миланског едикта. Светом архијерејском литургијом у овом храму тога дана началствовао је Његова светост Патријарх васељенски г. Вартоломеј, уз саслужење Патријарха јерусалимског г. Теофила, Патријарха московског и све Русије г. Кирила и Патријарха српског г. Иринеја, као и представника свих православних помесних цркава. ■

Испрва је било потребно време да се и верници и свештенство навикну на необичну, врло савремену архитектуру овог храма. Објашњење архитекте Јована Мандића било је логично: свака грађевина треба да буде сведок времена, које даје печат градњи. Ово је црква двадесет првог века.

**ЦВЕТНА НЕДЕЉА,
СТРАСНА СЕДМИЦА,
ЕПАРХИЈА НИШКА, НИШ**



**28/15. АПРИЛ –
04. МАЈ / 21. АПРИЛ
2024. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ**



**СВЕТЛО ВАСКРСЕЊЕ
ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА,
ЕПАРХИЈА НИШКА, НИШ**



**05. МАЈ / 22. АПРИЛ
2024. ГОДИНЕ ГОСПОДЊЕ**

Медијско-информативна служба Епархије нишке

ИКОНА ЈЕРУСАЛИМА ИЗ 1887. ГОДИНЕ



ростор југоисточне Србије одликовао се великим бројем хаџија, односно ходочасника који су ишли на поклоњење Гробу Господњем у Јерусалиму. Они су са путовања доносили специфичне иконе као меморију и благослов, а на њима су представљена света места Палестине. Простор југоисточне Србије, а нарочито Понишавље, има на десетине оваквих икона. Музеј црквених старина чува икону из 1887. године, а даривана је, од дародаваца хаџија Константина, Христа, Бадавке, Мале и Анатолика, највероватније Саборном храму у Нишу.

Уверској култури православних хришћана у Османском царству истакнуто место је заузимало поклоништво Христовом гробу у Јерусалиму. Обилазак палестинских светих места, освећених веровањем да су се на њима десили догађаји описани у Старом и Новом завету, присуство верским обредима, те додавање титуте хаџи испред личног имена, били су важан део православног верског живота у периоду од XVII до касног XIX века.

Уложивши знатан напор у организацију поклоништва овим местима, Патријаршија је обезбедила проход поклоника из различитих делова државе. Организација се састојала са једне стране у сложеном обредном пријему ходочасника у Јерусалиму и њиховом провођењу по светим местима, а са друге стране у финансијском систему приложништава светим местима, пре свега кроз мрежу метоха Јерусалимске патријаршије. Ови метоси су имали јасну намену позива на поклоништво светим местима.

Икона Јерусалима је већих димензија, сликана је на платну, а поклоници су их набављали у Јерусалиму и доносили са путовања. Велика количина сачуваних икона Јерусалима на просторима некадашњих Митрополија – нишке и нишавске, недвосмислено говори како о јакој хаџијској култури, тако и да је у питању била изразито имућна верска заједница. Припадници ове заједнице су били у могућности да себи приуште дугачко и скупо ходочасничко путовање, са кога су се враћали са иконама чија цена, судећи према њиховом изгледу и квалитету, сигурно није била мала.

Икона је представљена у виду табле, подељене у поља. Сликана је на платну, техником темпера на врло танком грунду. Сликани слој је у потпуности сачуван. Натписи на икони су на црквенословенском, али је веома извесно да аутор није знао црквенословенски језик, већ је



само преписивао и репродуковао познате уметничке форме оваквих икона.

Централно место на икони заузима представа Цркве Христовог гроба у Јерусалиму, испод које је изображена панорама Јерусалима, са Светим Спиридоном, Светим Харалампием, празником Сретења и Светим Евтимијем. Ова црква

је првобитно подигнута у IV веку на местима Христовог Распећа и смрти, помазања, сахране, васкрсења, као и још неких других догађаја из хришћанске историје. Током времена је више пута рушена и поново подизана и обнављана. Представља главни циљ поклоничког путовања.

је особито истакнута. Архијереј је у мандији, са палицом, крстом и у пратњи синђела улази у цркву кроз портал, а код Камена помазања га дочекују два ђакона са кадионицама. Ова представа је од особитог значаја јер патријарх у цркву увек улази на представљени начин. Патријарха у



Њена представа је пропорционално увећана и уједно је вишеструко комплексан меморијски пиктограм. Јасно су истакнуте архитектонске и просторне реалије, како оне из крсташког времена, тако и оне које су резултат обнове након пожара 1808. године. У доњем појасу приказана је представа доласка Архијереја, која

мантији и панакамилавци и у пратњи клира, код Камена Помазања дочекују ђакони. Тада се на њега стављају знаци архијерејског достојанства (мандија, ручни крст и палица), он благосиља у правцу Голготе и Христовог гроба, те даље одлази у Католикон. За све то време пред њим поју и каде ђакони.

Црвени Камен помазања представљен је непо-средно лево од ове сцене. Овај камен је на мес-ту за које се верује да су на њему Јосиф и Никодим по јеврејском обичају помазали мртвог Христа ми-рисним уљима и увидели га у плаштаницу. Црвен је због камена коришћеног у обнови. Уз њега је шест свећњака и осам кандила на ланцу. Ови бројеви су од изузетног значаја, с обзиром да су тачно дефи-нисани, и представљају предмет стриктно уређене поделе међу верским заједницама које имају право управе над Црквом Светог гроба. У вези са Каме-ном треба такође да буду посматране веће компо-зиције Оплакивања Христа, амблема Оруђа стра-дања и Скидања са крста, испод светогробске црк-ве. Оне су визуелни цитат идентичних, великих композиција, које су се некада налазиле на зиду из-над Камена помазања. Практично прва ствар коју би поклоници угледали по уласку у светогробску цркву биле су ове три слике изнад Камена пома-зања, првог места коме се поклањају унутар цркве, те је њихово истицање у иконографском програму Јерусалима тим више оправдано.

Између Кувуклиона и Камена помазања пред-стављена је необична сцена, где група верника носи гологлавог патријарха на раменима са свећа-ма у рукама. Ради се о чудотворном силаску Све-тог Огња на Велику Суботу. На тај дан се патријарх моли на Светом гробу да се бојжом вољом упали кандило ту обешено. Када се то деси, што се тумачи као силазак Светог Огња, патријарх раздељује чудотворно упаљену ватру уз помоћ свећа. Хаџије на њих пале претходно набављене свежњеве од по 33 свеће. Након тога патријарх бива пренесен на раменима хаџија од Кувуклије у Саборну цркву. Представљен је управо тај завршни моменат.

Очигледно је да су на овој представи наглашене главне светиње у цркви – портал, Камен по-мазања, Голгота, Кувуклион, као и Католикон. Ова места су освећена Христовим Распећем, смрћу, са-храном и васкрсењем. Вековима су била репрезен-тативно обликована, па је то био случај и у обнови након пожара 1808. године. Архитектонске одлике које су ова места добила у овој обнови на Јерусали-му из 1887. године су видно истакнута. То је јасно пре свега кроз истицање црвене боје, која предста-вља боју камена много коришћеног у овој обнови, као и наглашавање класицистичких и барокних одлика грађевинских делова тад подигнутих. Ис-такнути су и поједини верски обреди и обичаји који се одвијају у цркви. Хаџије присуствују овим верским обредима и поклањају се светим местима у горе описаном архитектонском оквиру, који је у целисти дело иницијативе Јерусалимске патријар-шије. Отуда је инсистирање на њиховом детаљном представљању сасвим логично и очекивано.

Христос Пантократор на десној страни бла-госиља десном руком, а у левој држи куглу, симбол своје космичке власти. Одевен је у црвену тунику са златним појасом, преко које носи плави

огртач. Туника је украшена идентичним златним орнаментом који се налази на Богородичином горњем покривалу за главу. Ове две представе из-ведене су у сваком погледу суптилно, са пажљив-ним извођењем сенки на лицима и власи у коси.

Функција ове две представе могла би бити мо-литвена, али могуће је и да су, као што је то случај са представама Оплакивања и Скидања са крста, реплике појединих важних икона. Тако је представа Богородице са Христом готово иден-тична једној икони у Цркви Мирносица, у ком-плексу светогробске цркве. Ове две иконе су свака са по три стране окружене мањим представама преосталих палестинских светих места и поједи-них светитеља.

У самом дну иконе, тачније у њеном левом доњем углу, налази се више сцена распоређе-них у виду фриза. Ова два одвојена дела, као и сце-не Страдања, треба посматрати као иконографски и тематски јединствену целину. У њима је најваж-нија група сцена коју смо означили као циклус Др-вета часног крста. Реч је о апокрифном предању, легенди везаној за Манастир Часног крста надомак Јерусалима. Црква овог манастира је подигнута на месту за које се верује да је на њему расло дрво од кога је направљен крст на коме је распет Христос.

Легенда се препричавала ходочасницима при посети манастиру и у основним цртама изгле-да овако: старозаветни Лот је након сагрешења са кћерима после бекства из Содоме осећао кајање које је исповедио Аврааму. Он му је, да би окајао грех, дао три дрвене главње из ватре. Те главње је Лот био дужан да посади пола дана хода од реке Јордана. Он је морао и сваки дан да их залива док не излистају. Лот је тако и учинио. Али док је Лот носио воду у мешинама на магарцу са Јордана на место где је посадио главње, стално се појављивао ђаво у различитим отеловљењима. Ђаво је Лоту стално смањивао количину воде коју је носио, тражећи од Лота да му да да пије. Упркос овом ометању, Лот је остао врло упоран. Главње су из-листале у сложено дрво, састављено од три разли-чита стабла: бора, кипариса и кедра. Много векова касније, цар Соломон је наредио да се то дрво по-сече, јер му је требала грађа за храм који је зидао. Међутим, комад који је тиме добијен, нигде се није уклапао у грађевину, па су га мајстори одбацили. У време Христовог Страдања, тај комад је пронађен и употребљен да се изради крст, на коме је распет Исус Христос. У иконопису овај циклус је карак-теристичан готово искључиво за Јерусалиме и у правилу је њихов обавезан елемент.

Изнад Цркве Светог гроба представљен је гор-њи град Јерусалим, на коме су Свети Никола, Свети цар Константин и царица Јелена (Царском светитељском пару је посвећена црква у комплек-су зграда Патријаршије), жртвовање Исака, Ваве-дење Пресвете Богородице и Свети Василије. ■

Војислав Живковић

РУКА СВЕТОГ ПРОКОПИЈА, ЗАШТИТНИКА ГРАДА НИША



Према предању, Константинова мајка, царица Јелена, у родни град свога сина донела је прослављене мошти Светог Прокопија. Реч је о мученику убијеном 303. године у Кесареји палестинској, у време Диоклецијановог прогона. Већ у 4. веку Ниш се помиње као организовано епископско седиште. Постојање епископије документовано је и изворима средњег века. Катедрална црква била је посвећена управо Светом Прокопију.

риликком последњег великог прогона у Римском царству, у време владавине цара Диоклецијана, забележена су страдања хришћана у Сирмијуму и Сингидунуму. Иако извори не бележе имена нишких мученика, њих је свакако морало бити. Након прогласења слободе исповедања хришћанства 313. године, у спомен светим мученицима су над њиховим гробовима подизани храмови. Према предању, Константинова мајка, царица Јелена, у родни град свога сина донела је прослављене мошти Светог Прокопија. Реч је о мученику убијеном 303. године у Кесареји палестинској, у време Диоклецијановог прогона. Већ у 4. веку Ниш се помиње као организовано епископско седиште. Постојање епископије документовано је и изворима средњег века. Катедрална црква била је посвећена управо Светом Прокопију. Присуством његових моштију, Ниш је привлачио средњовековне ходочаснике. Континуитет Нишке епископије привремено је прекинут почетком 7. века, продором Словена. Византијском реокупацијом Балкана у време владавине цара Василија II (1018), извори поново сведоче о постојању епископије у Нишу. Истовремено се у изворима помињу и први ходочасници, који су ка истоку ишли трасом „Великог пута” (познатог и као „Дијагонални пут”, у античком периоду „Via Militaris”). Незаобилазна станица био је и Ниш.

Први од великих византијско-угарских ратова 11. и 12. века избио је 1071. године, у време владавине угарског краља Соломона (1063-1074) и византијског цара Михаила VII Дуке (1071-1078). Царство је тих година тешко страдало од напада Нормана на Апенинском полуострву и Селцука у Малој Азији. Користећи се слабашћу Византије, угарски краљ Соломон јој објављује рат. Мађари без већег отпора заузимају Срем и опседају Београд. Након освајања овог града, средином 1072. године крећу даље ка југу, служећи се сигурном трасом Војног пута. О угарском освајању Ниша сведочанства су оставили и угарски и грчки писци, сваки из својих визура. Најзначајнији мађарски извор о овим догађајима јесте „Бечка илустрована хроника”, у којој

Аутор је докторанд историје српског средњег века из Ниша



35

ИЗ ПРОШЛОСТИ

Свети великомученик Прокопије, рад Николе Апостоловића из 1816. године, дар породице Чохаџић цркви Светог Прокопија у Прокупљу, ризница Православне Епархије нишке





Црква Светог Димитрија у Сирмијуму (реконструкција, www.dekanski.com)

Мошти Светог Прокопија налазиле су се у Нишу до краја 14. века. Услед растуће опасности од напада Турака, дошло се на идеју о њиховом премештању.

Црква Светог великомученика Прокопија у Прокупљу, фотографија из 1921. године



се приповеда да су грађани Ниша освајачу дали многобројне вредне поклоне, укључујући злато, сребро и скупу одећу. Извор мађарског порекла не говори о евентуалном отпору бранилаца града. Такође се у овом извору не говори о поступку освајача према моштима Светог Прокопија. О њему сазнајемо од грчког историчара Јована Кинама, који је своју византијску „Кратку историју” писао више од једног века након поменутог догађаја. Кинам пише да су Хуни, како он назива Угаре, нешто пре владавине Алексија Комнина (1081-1118) освојили Сирмијум и многе придунавске градове, након чега су са војском стигли све до Ниша. Тамо су наишли на свети гроб са моштима мученика.

Сматрајући да је нечовечно однети цело тело, узели су само руку и отишли. Прокопијеву руку положили су у Храм Светог Димитрија у Сирмијуму. Патрону града Ниша била је посвећена столна црква Нишке епископије. Одношење реликвије показује да је и међу Угарима, као и у Византији, био јак култ мученика Прокопија. Постоји претпоставка да су намере Угара биле да доношењем Прокопијеве руке из Ниша увећају значај Сирмијума као хришћанског центра. У сваком случају, рука Светог Прокопија се тамо налазила до 1164. године.

Приповедајући о угарско-византијским борбама у Срему 1164. године, Кинам описује и начин на који је реликвија враћена у Ниш. Освојивши Сирмијум, цар Манојло I Комнин (1143-1180) пронашао је руку мученика Прокопија. Из Кинамове приповести стиче се утисак да је цар на реликвију наишао случајно: „Цар је руку мученика Прокопија, које се случајно домогао у Сирмијуму, пренео у цркву у Нишу и додао је преосталом телу.” О значају Ниша у доба владавине Манојла Комнина као полазишта византијске војске у походима ка западу, сведочи више грчких писаца. Најречитији од њих, Јован Кинам, казује да из овог града воде два пута: један ка Србији, други ка Угарској. Управо из Ниша је цар покретао и више похода уперених против српских владара, напослетку и самог Стефана Немање. Набрајајући градове које је његов отац освојио од Византинаца, Стефан Првовенчани Нишу придаје епитет „славног града”. Стратегијским значајем Ниша и жељом за придобијањем његових грађана могу се објаснити мотиви византијског цара да граду врати опљачкану реликвију.

Мошти Светог Прокопија налазиле су се у Нишу до краја 14. века. Услед растуће опасности од напада Турака, дошло се на идеју о њиховом премештању. Уочи пада Ниша под Турке 1386. године мошти су пренете у цркву на Хисару у Прокупљу, чију изградњу према архитектонским одликама, треба датирати већ у 10. веку. На јужној страни цркве дозидана је гробница са три узане просторије, у којој су скривене мошти палестинског мученика. Читав град понео је назив по славној реликвији. Као град Светог Прокопија помиње се први пут већ неколико година након премештаја моштију, у повељи Милице Хребељановић, удовице кнеза Лазара. ■

Уочи пада Ниша под Турке 1386. године мошти су пренете у цркву на Хисару у Прокупљу, чију изградњу према архитектонским одликама, треба датирати већ у 10. веку. На јужној страни цркве дозидана је гробница са три узане просторије, у којој су скривене мошти палестинског мученика.

Радмила Тодић Вулићевић

КОЛО СРПСКИХ СЕСТАРА – СТО ДВАДЕСЕТ ГОДИНА НА ПУТУ МИЛОСРЂА



Коло српских сестара, које је 2023. године обележило сто двадесет година постојања, јесте патриотско, хуманитарно, културно и просветно друштво жена, удружење које је засновано на светим начелима Јеванђеља и родољубља. Чланство у овом друштву је добровољно и представља част. Чланице за свој рад и ангажовање не очекују било какву материјалну надокнаду. Приступање Колу је лична одлука, а снагу Колу дају хумани, часни и високоморални циљеви и убеђења. Ово је једна од најплеменитијих институција српских жена свуда у свету.



Коло српских сестара основале су 1903. године у Београду сликарка Надежда Петровић и наставница Делфа Иванић, о Великој Госпојини. Надежда је на дан оснивања у Коларцу рекла: „Отресимо се старог немара, растресимо ланце нехата, приберимо се. На заједнички посао пригрлимо општу ствар као своју рођену. Закунимо се да ћемо друштво одржати с његовом патриотском сврхом док и једна Српкиња траје.“ Ове речи Надежде Петровић су светиња којој се и данас клањају чланице преко тридесет удружења Кола српских сестара у Србији, али и оне у свим деловима света. Првобитна идеја била је да се помажу избегли (у то време из Старе Србије и Македоније). Касније су се активности прошириле, тако да су сестре помагале болесне, немоћне, децу и старе, сиромашне девојке и удовице, кад год је и коме то било потребно. Њихове активности биле су видљиве у балканским и у оба светска рата, када су се чла-



нице углавном ангажовале као болничарке и водиле бригу о сиротиштима. Пакете хране и одеће слале су заробљеницима у Немачкој.

Између два рата настајали су огранци Кола по свим већим градовима, али и у многим мањим местима. Извештаји о раду, штампани у часопису Кола „Вардар“, сведоче о разгранатој мрежи сестринских акција. Учитељице и наставнице, докторке, жене официра и политичара, бабице и домаћице угледних трговаца и занатлија, несебично су се ангажовале да помогну рањенике, удовице и сирочад. Краљица Наталија била је велика добротворка и покровитељка Кола.

После Другог светског рата, 1947. године, комунистичка власт је забранила рад ове племените организације под изговором да је то буржоаска творевина. Тек деведесетих година двадесетог века просвећене и мудре жене обновиле су рад ове најплеменитије организације. У Нишу је до обнављања Кола дошло 1991. године. Једна од првих чланица обновљеног Кола српских сестара Ниш, Катица Ђорђевић, годинама је водила администрацију и брижљиво чувала документацију, све до своје дубоке старости. Сада са осамдесет осам година редовно присуствује састанцима и акцијама, усмерава, саветује и прилаже. Божица Живаљевић и Милена Шаранац такође су чланице Кола од његовог обнављања.



О Васкрсу организују Ускршње хуманитарно вече, традиционално на дан Светле седмице. Тада гости и домаћини могу да купе осликана јаја, уметничке слике које претходно нису нашле купца и друге рукотворине.



Велики је списак активности чланица Кола српских сестара Ниш. Велики је и број захвалница, повеља и признања институција и установа. Посебно је значајан Орден царице Милице за хуманост, којим их је одликовао Синод СПЦ. Али за чланице Кола немерљиву вредност имају осмеси деце коју су обрадовале, збринуте или утешиле.

Чланице Кола српских сестара имају бројне редовне активности. Обележавају све православне празнике. О Божићу сестре посете младе који живе у „Кући могућности”. То су пунолетни младићи и девојке који после изласка из хранитељских породица настављају да живе организовано уз подршку социјалних установа. Баке им за празник донесу колаче и приреде свечани ручак. Богојављење обележавају даривањем победника у надметању пливача за Часни крст. Сви учесници добију пешкир са заштитним знаком Кола српских сестара. За празник Врбица обрадују децу пакетићима бомбона у свим црквама у граду и на околшком одељењу педијатрије. О Васкрсу организују Ускршње хуманитарно вече, традиционално на дан Светле седмице. Тада гости и домаћини могу да купе осликана јаја, уметничке слике које претходно нису нашле купца и друге рукотворине. За Дан српске писмености, Светог Ђирила и Методија, организују литерарне темате посвећене светим оцима. О

Чланице Кола српских сестара Ниш уживају велики углед у свом граду. Радо су виђене гошће на дешавањима свих друштвених институција, удружења и организација.



Видовдану награђују „витезове знања” у средњим школама. Тада дарују и најхуманијег ученика. О празнику Материце посете породилиште и дарују све породиље и бебе које се ту затекну, првим поклон-пакетом. У свим храмовима града Ниша на тај дан чланице Кола српских сестара после литургије присутној дечици поделе пакетиће бомбона. Већ неколико година традиционално обилазе Специјалну установу у Кулини, где носе углавном пелене, али исту помоћ понесу и у Манастир Свете Петке Изворске код Параћина, где има шездесеторо лежећих и још тридесетак слабо покретних штићеника. Скромну стипендију за две студенткиње обезбеђују из својих средстава.

Чланице Кола српских сестара Ниш сваке године у априлу дају парастос свим упокојеним чланицама од оснивања до данас. Свештеник у току парастоса прочита бројна имена оснивачица Кола, бивших председница и преминулих сестара нишког Кола. Посећују гроб Љубице Луковић, председнице Главног одбора Кола српских сестара, Београђанке, која је по својој жељи сахрањена

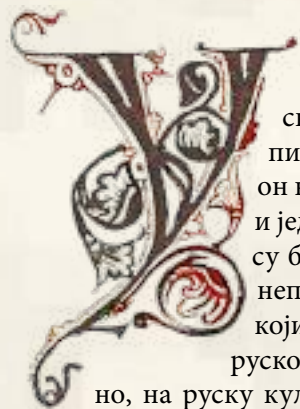


у Нишу. Полажу цвеће на спомен-обележје Надежди Петровић на кеју, крај споменика Јелене Димитријевић, песникиње, у Нишкој тврђави, али и нишком песнику Нестору Жучном. Присуствују парастосу руским добровољцима и грофу Рајевском, у чији спомен је његова породица подигла цркву у месту Адровац. Коло је у знак захвалности овде подигло спомен-чесму. Са осталим удружењима и институцијама Града, сестре полажу венац на спомен-обележје погинулима у балканским ратовима, Првом и Другом светском рату, као и жртвама НАТО бомбардовања Ниша 1999. године.

Чланице Кола српских сестара Ниш уживају велики углед у свом граду. Радо су виђене гошће на дешавањима свих друштвених институција, удружења и организација. Узвратно поштовање оне годинама добијају о слави Кола, на Малу Госпојину, када сâм Епископ нишки Арсеније дође и преже славски колач. На славу долази велики број гостију, пријатеља, сарадника, добротвора, а тога дана Коло српских сестара прима у своје редове нове чланице.

Александар Шмеман

ОСНОВЕ РУСКЕ КУЛТУРЕ – ЗАКЉУЧАК



свом роману *Одељење за рак*, о једном од јунака Солжењицин пише: „Сав смисао постојања – њега самог и, уопште, свих људи – он није видео у њиховом главном занимању, којим су се непрестано и једино бавили, у које су улагали сва своја интересовања и по којем су били познати људима, него у томе колико су успели да сачувају непомућеним, непромрзлим, неизобличеним, онај лик вечности који је усађен свакоме.” Ове задивљујуће речи највећег савременог руског писца могу се применити и на културу уопште, као и, конкретно, на руску културу. С једне стране, појам културе је сабиран и апстрактан. Строго говорећи, не постоји никаква култура, постоје само конкретна дела књижевности, музике, градитељства, вајарства, итд. Култура је увек и пре свега конкретно отелотворење у речима, звуцима, бојама.

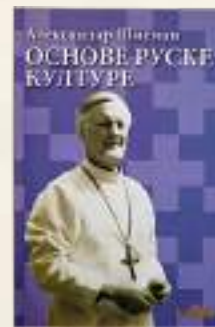
Наравно, с друге стране, није случајност што се о култури говори као о одређеној појави – не нечем апстрактном, већ и те како реалном. Али, о чему то? Управо овде нам, можда, могу бити од помоћи наведене Солжењицинове речи – *лик вечности*. Вечност је такође нешто апстрактно, нешто што нам није дато у непосредном, емпиријском искуству. Ми познајемо само време – његово протицање и, уједно, распарчаност. Али ми, такође, знамо да је време, у крајњој анализи, оно што то време испуњава, осмишљава, што чини да неосмишљена, празна величина која се мери часовима буде жива, испуњена животом. Тако и култура: она је увек отелотворење. Али отелотворење чега? То нешто, можда, најбоље можемо описати Солжењициновим речима *лик вечности*. А вечност није некакав интелегибилни и апстрактни анти-

под времена, нешто што је изван и изнад њега.

Вечност је крајња дубина, оно из чега нам сија светлост, смисао, лепота, мудрост свега постојећег.

Када говоримо о руској култури, ми своју пажњу и интересовање усредсређујемо на одређене ствараоце – Пушкина, Достојевског, Толстоја, Солжењицина, унутарњим погледом обухватамо суздаљске и псковске цркве, лепоту и складност Петровог града који је опевао Пушкин, унутарњим слухом ослушкујемо звукове које су нам пренели Мусоргски или Глинка. Али, поред свега тога, ми можемо и треба да угледамо, зачујемо и доживимо тај *лик вечности* који је у свему овоме садржан и који све ово изнутра обједињује, који све ове ствараоце и сва њихова остварења чини отелотворењем јединствене, суштински целовите, иако сложене културе.

Строго говорећи, не постоји никаква култура, постоје само конкретна дела књижевности, музике, градитељства, вајарства, итд. Култура је увек и пре свега конкретно отелотворење у речима, звуцима, бојама.



39

ИЗ ПРОШЛОСТИ

Из књиге:
Александар
Шмеман,
Основе руске културе,
Крагујевац:
Каленић 2019.

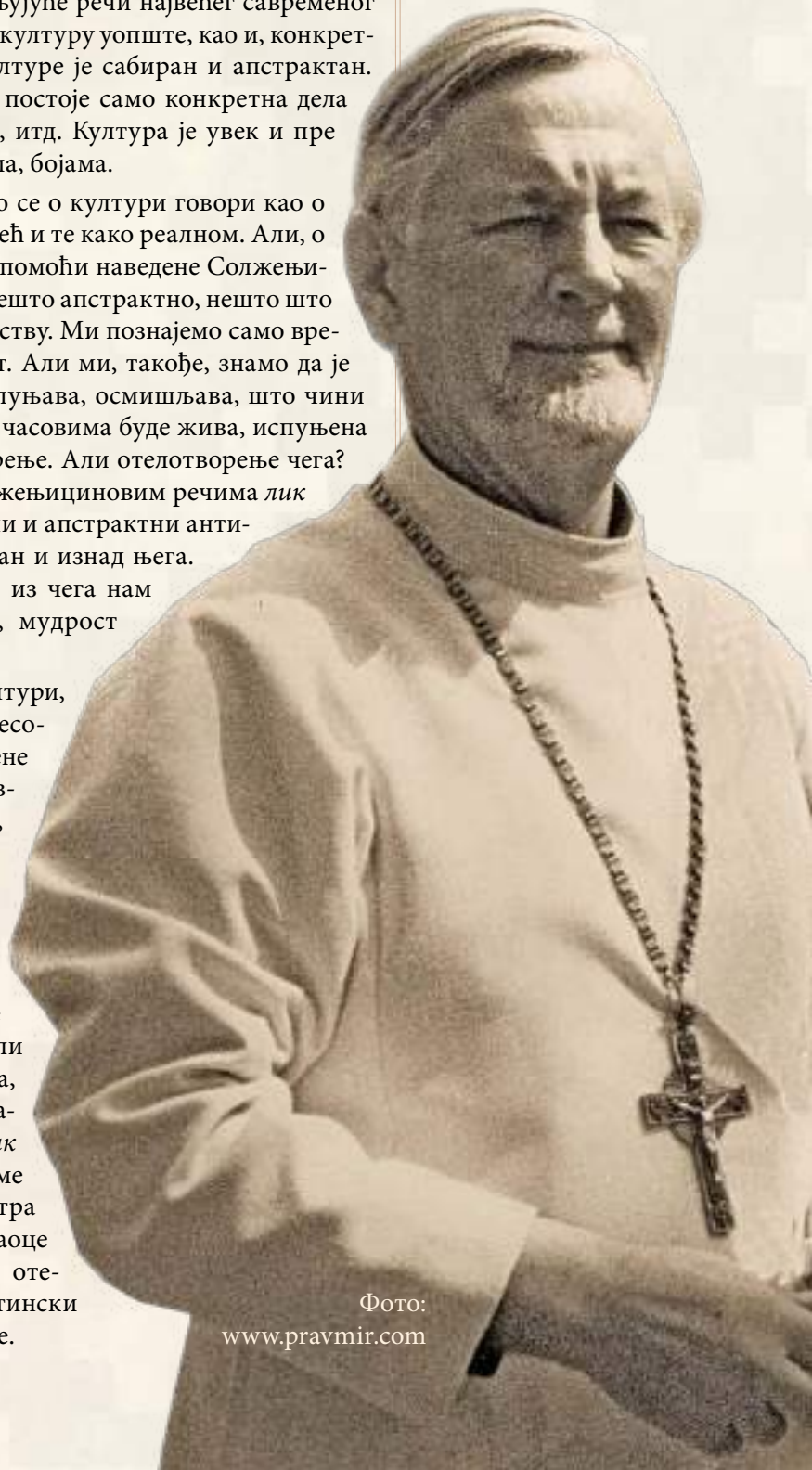


Фото:

www.pravmir.com

Има ли руска култура један заједнички лик, заједнички одраз вечности? Потпуно је очигледно да на ово питање треба одговорити потврдно: да, има.

И не само што га има, него тај лик, упркос свим прекидима, падовима, понижењима и греховима, остаје, по речима Солжењицина, „непомућен, непромрзао, неизобличен”.

Има ли руска култура један заједнички лик, заједнички одраз вечности? Потпуно је очигледно да на ово питање треба одговорити потврдно: да, има. И не само што га има, него тај лик, упркос свим прекидима, падовима, понижењима и греховима, остаје, по речима Солжењицина, „непомућен, непромрзао, неизобличен”.

У једном крајњем смислу, у крајњој дубини, корен тог *лика* крије се у оном доживљају света, човека и живота који је Русија у освит своје историје преузела од хришћанског света, још увек не сасвим подељеног. С тим што овде није реч о вери или неверовању, о религијским догматима и тумачењима, већ управо о одређеном „доживљају света”. Разумски, можда, још увек не схватајући ништа до краја, руска свест је прихватила, пре свега, једну исконску позитивност, ваљаност света, карактеристичну за његово библијско и хришћанско схватање.

У руској култури, кроз целу историју, нећемо пронаћи речи *хуле* на свет, човека, живот, нећемо пронаћи њихово порицање. Њу никада нису озбиљно привлачиле оне манихејске, песимистичке тенденције, које су релативно рано почеле да погађају друге културе проистекле из истог, хришћанског извора. У основи руске културе, упркос свој реалности зла, ружноће, патње и мучења кроз коју је прошао народ који ју је створио, налази се *светлост*, а не тама, вера у ту исконску светлост коју никаква тама не може да прогута. Чак и тамо где је руска култура најотворенија за таму и тугу, у њој се чује похвала једној крајњој, оностраној лепоти, правди. Свему ономе аутентичном у руској култури страни су цинизам, исмевање или равнодушна иронија, који се често могу осетити у другим културама.

То само наглашава значај друге димензије руске културе – њене „човечности, и тиме отворености за патњу и невољу, сажаљење, саосећајност, саучествовање у туђем болу. У њој нећемо наћи ругање свету и човеку. За њу зло увек остаје зло, не норма, него пад и изопачење, издајство и поремећај моралног закона. Да бисмо то схватили, довољно је да упоредимо два „страшна” света – свет Достојевског и свет чешког писца Кафке. Код Кафке, зло је безлично, расуто светом као његова суштина, као његова норма; против њега се не може ни устати ни протестовати, јер оно је суштина самог, да тако кажемо, „система” света. Јунак Кафкиног *Процеса* умире, не успевши да сазна ко га прогони и убија. По Кафки, тај „неко” уопште не постоји – уместо њега ту је бесмислени, апсурдни и мрачни свет, под чијим бесмисленим и немилосрдним точковима човеку нема спаса. Свет Достојевског је, такође, по много чему страхан. И у њему живе чудовишта и наказе – Свидригајлов, Смердјаков, Фјодор Павлович... Али, код Достојевског се то зло и та наказност никад и нигде не осећају као проста истина о свету, као немилосрдна и објективна пресуда. Зло је код Достојевског увек зли човек, никад „нешто уопштено, неодређено”, увек „неко ко се определио за зло”, а могао је и да се не определи, неко ко мучи људе, а могао је и да их не мучи. Тај „неко” је мрачан зато што се његова тама сагледава спрам светлости и у поређењу са њом.

Ф. Кафка
medium.com

О туд трећа димензија руске културе: она никога и ништа не отписује, ни о чему, ни о коме не износи коначни суд

Упоредимо два „страшна” света – свет Достојевског и свет чешког писца Кафке. Код Кафке, зло је безлично, расуто светом као његова суштина, као његова норма; против њега се не може ни устати ни протестовати, јер оно је суштина самог, да тако кажемо, „система” света. Јунак Кафкиног *Процеса* умире, не успевши да сазна ко га прогони и убија. По Кафки, тај „неко” уопште не постоји – уместо њега ту је бесмислени, апсурдни и мрачни свет, под чијим бесмисленим и немилосрдним точковима човеку нема спаса.



и пресуду, и никад не одустаје од наде. Спасење је увек могуће, увек је могућ препород, човек увек може да се врати савести, и зато је човек према човеку окренут, пре свега, савешћу, саосећајношћу, побудом за коју се у руском користи реч *участие*, непреводива ни на један други језик. Руска култура је пуна сведочења о злу и патњи, о наказности и, често, безизлазној тузи. Па ипак, њен лик *вечности*, општа слика и атмосфера, уопште узев, остају светли.

Руска култура је отелотворење оне „лаке Русије”, која се скоро од самог почетка супротстављала „тешкој Русији”, просветљујући је изнутра, очишћујући је, тежећи да је прожме светлошћу и радошћу. „Тешка Русија” – то је, у знатној мери, сама руска историја, само искуство руске стварности. Татарско ропство, издајство московских кнежева, Иван Грозни, јарам тешке руске државности, немаштина, неједнакост, суровост – све је то оно што треба превазићи, искоренити, а што се не да искоренити, зато што је свест многих наследника тешке прошлости често помрачена слепом тежњом управо ка тој „тежини”.

Свет Достојевског је, такође, по много чему страхан. И у њему живе чудовишта и наказе – Свидригајлов, Смердјаков, Фјодор Павлович... Али, код Достојевског се то зло и та наказност никад и нигде не осећају као проста истина о свету, као немилосрдна и објективна пресуда. Зло је код Достојевског увек зли човек, никад „нешто уопштено, неодређено”, увек „неко ко се определио за зло”, а могао је и да се не определи, неко ко мучи људе, а могао је и да их не мучи. Тај „неко” је мрачан зато што се његова тама сагледава спрам светлости и у поређењу са њом.

„Лака Русија” – то су преподобни Сергије Радоњешки, који се повлачи у шуму да би отуд целу Русију окупао светлим виђењем „другобића”; то је надземаљска, управо „лака лепота” икона Андреја Рубљова; то је неумирућа чежња за лепотом и правдом; то је Пушкинова „милост за пале”; то је сва она жудња за лепотом и добром која у дубинама руске свести никада неће нестати. И то је, у суштини, управо оно надахнуће које западног, петербуршког Пушкина на необичан начин зближава са једним, наизглед, сасвим другим светом – са светом Сергија и Серафима, Тургењевљевог *Касијана с Красиве Мечи* и Чеховљевог *Архијереја*.

Руска култура је задивљујућа симфонија у којој мелодије пуне туге на крају прерастају у хвалу добру, истини и лепоти. Све то на тајанствен начин сачињава онај *лик вечности* који је усађен у руску културу, који је она отелотворила и, без обзира на све, наставља да отелотворава. И док год она буде верна том лику, можемо бити сигурни да је пред њом живот, будућност.

Као што је то често био случај у прошлости, Русија и сада живи и опстаје, у суштини, кроз своју културу. Тежина која је притиска чак се ни Русијом више не зове (текст је настао у време када је Русија била саставни део Совјетског Савеза – прим. ред.). Све оно што је сакупљено кроз векове, као противтежа тој тежини, све оно што је већ отелотворено и што се отелотворава – једино то уистину заслужује и очишћује име Русије. То је тако зато што је вечна основа руске културе, о којој смо говорили у својим беседама (овај текст је закључак читаве збирке ауторских беседа на општу тему основа руске културе – прим. ред.), дубља и снажнија од саме културе. Та основа је онај *лик вечности* који је Русији усађен од почетка њене историје и коме руска култура остаје верна.

Ф. М. Достојевски
new.runivers.ru

Руска култура је задивљујућа симфонија у којој мелодије пуне туге на крају прерастају у хвалу добру, истини и лепоти. Све то на тајанствен начин сачињава онај *лик вечности* који је усађен у руску културу, који је она отелотворила и, без обзира на све, наставља да отелотворава. И док год она буде верна том лику, можемо бити сигурни да је пред њом живот, будућност.



Јереј Душан Александрић

СА УЧЕНИЦИМА О ЦРКВИ



Светом писму Новог завета, у списима светих отаца и у литургијским текстовима до данас важећим у Православној цркви, постоји једно свештенотајно али реално поистовећење литургије и парохије. Рана црква је парохијом називала месну, локалну цркву, и то као потпуну и самосталну црквену заједницу, увек и обавезно са Епископом на челу. Ако бисмо као хришћани, и за себе и за друге људе у свету, хтели да најпростије идентификујемо цркву Божју, онда то можемо учинити само указујући на свету литургију, тј. на пројаву пуноће цркве на њеном евхаристијском сабрању свих

верних око свога Епископа ради савршавања свете литургије. Стога је важно управо на тај начин говорити о цркви и ученицима верске наставе, како би они од самог почетка стекли исправан пут разумевања своје вере.



За ученике је посебно важно да стекну прве појмове о цркви као о заједници слободних личности, што значи да сви који приступају цркви, који учествују у литургијском животу цркве кроз присуство на богослужењима, а пре свега на светој литургији, то чине слободно. Вера је ствар слободне воље и слободног избора сваког човека, то је одговор на љубав Божју према човеку, то је прихватање спасења које нам је дато Христом, сећање на све оно што се збило ради нашег спасења (крста, гроба, тродневнога васкрсења, узласка на небеса, седења са десне



стране Оцу и другог и славног доласка). Најкраће речено, црква је заједница Бога и људи.

Прво утемељење цркве збило се на Тајној вечери. Христос је себе принео Оцу као потпуну и савршену евхаристију (благодарење), ради свих и за све. Други битан догађај за утемељење цркве јесте силазак Светога Духа на апостоле. То значи да је Христос присутан у цркви и данас, и то посредством Духа Светог. Зато је темељно проучавање Христове Тајне вечере са својим ученицима, као и празника Свете педесетнице, неопходан саставни део разумевања цркве и поучавања о њој.

Ако би се све тајне вере хришћанске, све тајне Новог завета и цркве Христове, могле свести на једну, онда је та тајна – света тајна евхаристије, односно света литургија цркве. Као што реч *евхаристија* значи благодарење, основни мотив слављења Бога, тако појам *литургија* значи служба, јавно служење Богу. Она нам открива и даје васцелог Господа Христа у свом чудесном богатству и раскоши његове богочовечанске личности и његовог богочовечанског тела, које и јесте црква. Тајна нашега спасења најбоље се остварује у светој литургији, која се јавља центром целокупног црквеног живота. То је тајна над тајнама, темељ и круна живота сваког православног хришћанина, у којој ми на један тајанствен и савршен начин спознајемо самога Бога и своју духовну

Ако би се све тајне вере хришћанске, све тајне Новог завета и цркве Христове, могле свести на једну, онда је та тајна – света тајна евхаристије, односно света литургија цркве.

Једино место где можемо потпуно спознати Христа, а кроз њега Духом Светим и Оца, јесте црква, у којој се на нас излива благодат Светога Духа кроз свето причешће. Једини наш учитељ и васпитач јесте Христос и његов живот који нам је описан у Јеванђељу.

реалност. Ученици на верској настави сазнају о божанственој литургији пре свега као о дару Божје љубави, кроз који сви ми општимо и заједничаримо са Богом, а такође отварамо и врата Царства небеског.

Једино место где можемо потпуно спознати Христа, а кроз њега Духом Светим и Оца, јесте црква, у којој се на нас излива благодат Светога Духа кроз свето причешће. Једини наш учитељ и васпитач јесте Христос и његов живот који нам је описан у Јеванђељу. У цркви обитава сва педагогија, сва етика која је потребна како би се човек обукао у Христа и ишао његовим путем у живот вечни. То је заједница љубави у којој смо сви ми делови једног тела чија је глава Христос, и све нас повезује та безусловна, страдална љубав из које је човек створен и због које се Син Божји оваплотио, страдао, да свако ко у њега верује не погине него задобије живот вечни. Ван цркве је стога немогуће спасење, и то је једна од темељних истина које се уче на верској настави. Хришћанска педагогија се темељи на Православној цркви и налази упориште у њеним светим тајнама.

Сваки човек се у неком периоду свог живота запита који је смисао човековог постојања, а таква питања природно настају још у школском узрасту. Одговор једино можемо наћи у личности Господа Исуса Христа и задатак верске наставе и целокупне хришћанске педагогије је да укаже да се у боголикости налази човеков смисао постојања. Човек је створен по лику и подобију Божјем и једино ходаћи тим путем он може кроз Христа обновити тај лик и задобити живот ве-

чни. Једино у цркви, која је предукус Царства Божјег, можемо се сјединити са Христом и још и сада на земљи живети небеским животом.

Само као еклисиолошко и литургијски засновано, наше модерно образовање и васпитање моћи ће да постигне свој циљ „овековечења новог човека“. Ако се школа одвоји од цркве, или почне да функционише паралелно са њом, или, што је још горе, ако се уздигне изнад цркве, онда она губи своју праву функцију и постаје



бесплодна. У историји српског народа највећи наш просветитељ био је Свети Сава. Педагогија Светог Саве има обележја христоликости, која се огледа у директно и индиректно формулисаној циљу васпитања човека – верника православља који поседује, али и негује божанске, христолике врлине. Смисао ове педагогије јесте у приближавању Христу кроз напоре и подвиге, и у вери у живот вечни. Ова педагогија захтева развијање – васпитање – одређених људских, духовних (божанских, богочовечанских) врлина и вредносних система сваког човека. Управо је ово циљ верске наставе, која се не предаје само у школама, већ се преноси и свим вернима у парохијама. Једини савршени јесте Отац наш Небески, а сви ми тежимо том путу обожења и боримо се током читавог живота да останемо на том путу. Само човек који се образује Христом може да се носи са проблемима на које наиђе у овом животу без роптања, прихватајући све у славу Божју и као Божје допуштење.

Једини савршени јесте Отац наш Небески, а сви ми тежимо том путу обожења и боримо се током читавог живота да останемо на том путу.

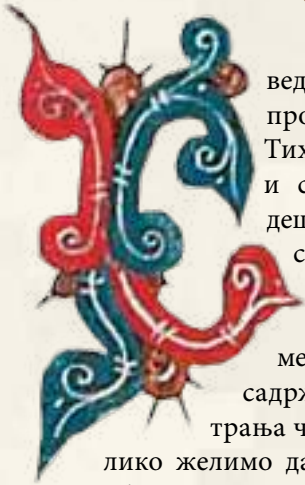


Јелена Љубеновић

ОПЛЕМЕЊУЈУЋЕ ИСКУСТВО СУСРЕТА

Оно што чуство и дознасмо, то и оци наши казиваше; не скри се од деце њихове у другом нарашћају, казујући хвале Господње, и све силе Његове, и чудеса Његова, која учини. И додиже сведочанство у Јакову, и закон постави у Израиљу, што је зајоведио оцима нашим да то обзнане синовима својим, да дозна нарашћај други, синови који ће се родити, и устати и казивати то синовима својим, да на Бога полажу наду своју и не заборава дела Божија, и зајовести Његове да израже.

(Пс. 77. 3-7)



ведочење истине уздиже душу и производи непролазну лепоту. Тиха радост која таласа интелект и ствара посебна пријатељства дешава се у учионицама на часовима верске наставе. Сваки сусрет са учеником јесте изнова освежавајуће и оплемењујуће искуство које у себи садржи аутентичан угао посматрања човека, заједнице и света. Уколико желимо да ближе одредимо реч *срећа*, видећемо да она има утемељење у речи *срећеније*, *срећење* одакле долази. Срећа је сусрет са љубављу и радошћу, сусрет личности са личношћу у апсолутној слободи, поштовању и посвећености. Сусрет је место за рађање, неговање и упознавање потребних врлина. Спознаја која настаје у таквој врсти разговора позива нас на будност и неговање врлине слушања.



Говор о Богу представља распрострањење мира за човека окренутог ка вечности. Проницање у ученичке мисли, емоције и бриге отвара важне перспективе. С обзиром на то, сваком коме су поверена деца, било да је у питању рад у школи или слично, потребна је визија личности онаква каквом Господ жели да постанемо. Рад у школи јесте позив да *деламо и говоримо* (Д. Ап. 1. 1), да животом сведочимо оно о чему желимо да ученици наставе и надограде. Чињеница је да је подучавање веома успешно уколико вреднујемо време проведено у друштву ученика и њихов избор да чују шта желимо да им кажемо. Љубав се у другом човеку не може десити ван слободе, већ даром који постаје узајаман онда када је одговор такође љубав. Узајамност поштовања, размене знања, утврђивања у врлинама, и узрастања јесу особине божанственог живота по себи. Посебна лепота јесте то што Бог излива на нас своју нежну бригу и љубав без обзира на ком степену физичког, психолошког или духовног развоја да се налазимо. Управо у таквој лепоти настаје личност која безгранично воли и која учествује у изграђивању друге личности и заједнице. Наравно, ствари се одвијају по овом принципу само онда када је Христос савршени узор коме се свакодневно стреми.

Занимљива мисао коју сам чула на студијама и којој се често враћам наглашава да се са децом у школи треба опходити као са млађим члановима исте породице. Учионица и ученици су ме уверили у истинитост те мисли. Тренутак када се у

Срећа је сусрет са љубављу и радошћу, сусрет личности са личношћу у апсолутној слободи, поштовању и посвећености. Сусрет је место за рађање, неговање и упознавање потребних врлина.



другоме огледам и сагледавам јесте тренутак када постајем. Треба бити извор мудрости за ученике дате нам на старање. На том целоживотном путу подучавања, Јеванђеље је циљ и стаза саткана од



Деца
веома добро
знају да не
принудно,
него добровољно
треба
изражавати
захвалност и
љубав према
наученом
и тиме
сведочити да
поседујемо
неисцрпан
извор наде
коју ништа
привремено
не може
да омета
и ништа
на свету
не може
да угаси.

најузвишенијих хришћанских врлина. Речено је да *љубав је од Боја* (1 Јн 4. 7), самим тим утврђујмо се у савршеном позиву у коме стојимо, односно остаје да *радујемо се истини* (1. Кор. 13. 6) где год да је нађемо. Најзад је срећемо у децијим погледима, бригама и сапатништву. Зар то није узвишена ствар?

Веома сам захвална на прилици да сусрећем ученике различитих узраста и интересовања у школама у којима предајем. Питања која заокупљују ученике од првог до четвртог разреда у основним школама често се односе на стварање човека и његове улоге у свету. Једном приликом је ученица првог разреда испричала занимљивост која јој се десила у разговору са њеном мајком. Она је својој мајци поставила неколико питања о стварању света и човека, на шта је њена мајка одговорила да не може да јој пружи одговоре и да јој саветује да их постави на часу верске

наставе, што је девојчица првом приликом учтиво то и учинила. Постављајући суптилна и дубока питања везана за нежну Божју бригу о сваком људском бићу, дошла је до закључка да је брига мајке за своје дете слика Бога на земљи. Интерпретирајући у складу са њеним узрастом једну од мисли Светог Серафима Саровског који каже да се *Бој брине о сваком од нас иако као да је једино он обилавао у њему*, испратила сам је на наредни час са искреном радошћу и молитвама поводом приче којом ме је тог дана поучила. Деца веома добро знају да *не принудно, него добровољно* (1. Петр. 5. 2) треба изражавати захвалност и љубав према наученом и тиме сведочити да поседујемо неисцрпан извор наде коју ништа привремено не може да омета и ништа на свету не може да угаси.

УОШ „Стојан Живковић Столе” у Трњану са ученицима шестог разреда, поред обраде наставних јединица посвећених новозаветним темама, чинимо да наши часови имају ред и ритам, водећи се мишљу Ј. А. Коменског да се *мозак развија крећанјем*. У завршном делу часа који нам служи за понављање градива, ученици постављају једни другима питања која су им била нејасна на том часу, формирајући ред питања. Након тога износе се одговори и коментари који су повезани са знањима из других предмета. Врло је занимљиво приметити да ученици преваходно потребују пажњу, слушање и молитву свог наставника како би сами дошли до потенцијалног одговора. Пуноћа радости огледа се у чињеници да уједињујући своје мисли и знања, ученици сами долазе до исправног одговора што их чини самопоузданим и креативним за даљи развој и кретање ка вечном Знању. Примање корисних начела са часова у своја срца, и спонтаност у односу према деци, изграђују један пријатељски однос са децом свих узраста.



Ураду са децом тешко је изговорити „идем на посао”, већ „идем да се утврдим у свом позиву”, да трудом и молитвом, која је, како каже свети Нектарије Егински, „неисцрпна ризница и основа спокојства”, откријем велелепоту још једног

дарованог ми дана. Предајем у школама у Трњану, Корману, Гредетину, Горњем и Доњем Љубешу и Горњем Сухотну, местима у околини Алексинца. Свакога дана ученици ме дочекују са усхићењем, пролећним букетићима, уз прегршт питања и са жељом да смо увек заједно, јер једни смо другима на љубав дати. Дечији осмеси и духовни загрљаји ученика из поменутих школа и места, изнова ме опомињу да смо чланови живе заједнице цркве, као и да смо у учионицама своји међу својима, спремни да савладамо сваку бригу и растојање да бисмо усвојили знање које куца на врата наших срца. У сусрет празнику над празницима, ученица осмог разреда Андреа из Гредетина једном приликом је рекла да нас духовна топлина Васкр-

ница недавно писало литерарне радове поводом конкурса који је био посвећен личности и делу блаженопочившег Патријарха Павла. Једна од ученица је приликом писања свог рада рекла да јој приликом разумевања светитеља или светописамских личности помаже питање које поставља себи: како би та личност реаговала у мојој ситуацији и на мом месту? Инспирирана животом и делима Патријарха Павла, ученица је поделила вишеслојну мисао која нам говори да се светиљке у нашим ученицима рапламсавају и светле: „Тај дивни човек за ког мислим да је волео све људе и децу, водећи скроман живот показао је да само љубав може преобразити свет набоље. Без обзира на све наше разлике, љубав је та која нас повезује

Привилегија је и част боравити међу ученицима који имају критичко промишљање о савременим темама и изазовима са којима се сусрећу, али се труде да их савладавају кроз трудољубиво упознавање живота цркве, и све раскоши и спокојства које она у себи таји и пружа.



са обогаћује и подсећа на значај породице и љубави. У том разговору на часу смо закључили да је важно ослонити се на топлину која се дељењем умножава и бити „облак бисерног времена”, по речима древног персијског песника М. Џ. Румија.

Часови са ученицима у Правно пословној школи у Нишу драгоцен су прилика за разговоре о темама које их надахњују или оптерећују. Привилегија је и част боравити међу ученицима који имају критичко промишљање о савременим темама и изазовима са којима се сусрећу, али се труде да их савладавају кроз трудољубиво упознавање живота цркве, и све раскоши и спокојства које она у себи таји и пружа. Поред редовних часова, ученици у склопу ваннаставних активности показују жељу и потребу да буду у додиру са текстовима и садржајима посвећеним духовним темама. Истакла бих да је неколико уче-

и чини људима. Стога треба једни друге да храбримо, разумемо и једноставно волимо. Треба се са другим људима такмичити, ни у чему другом – до у ширењу љубави. То је све.”

Ученици нас држе у једној врсти спонтане игре или стању делатне запослености, и чине нас свесним чињенице да непрестано морамо учити, сазревати и служити једни другима. Усавршавајући се кроз истрајност и љубав у вероучитељском позиву, украшавамо своје и животе ученика искрама мудрости одакле Христова светлост блиста, обнавља се и тихо долази. Од свих чуда, великих и малих, у свим временима и на свим местима, дечија искреност која ме потиче да се као псалмопојац радујем хитајући ка учионици, учини ми, Боже, чистио срце, и дух њрав обнови у мени (Пс. 51. 10), јесте најлепше цветање у овом пролећу.

РЕДОВНЕ СЕДНИЦЕ ЕПАРХИЈСКОГ УПРАВНОГ ОДБОРА И ЕПАРХИЈСКОГ САВЕТА

У петак, 1. марта 2024. године, у Епархијском двору у Нишу одржана је редовна седница Епархијског управног одбора Епархије нишке, под председавањем Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија. Преосвећени владика је поздравио присутне чланове: архимандрита Рафаила Голушина, настојатеља Манастира Рођења Пресвете Богородице у Височкој Ржани, протојереја ставрофора Бранислава Цинцаревића, архијерејског заменика, протојереја ставрофора Слободана Петровића, архијерејског намесника топличког, протојереја Братислава Вукићевића, архијерејског намесника алексиначког, г. Јовицу Стојановића из Ниша, г. Павла Лаловића из Ниша, г. Дејана Станојевића из Лесковца, г. Перицу Јанковића из Каоника, г. Богољуба Младеновића из Ниша, као и секретара Епархијског управног одбора протојереја Дејана Арсића.

Седници су присуствовали службеници Епархијског управног одбора: управници, пословође, координатори и уредници свих епархијских служби. У току седнице сумирани су резултати рада у протеклој години и поднет је извештај о раду Епархијског управног одбора, епархијских служби, Радија „Глас”, Службе за газдовање шумама Епархије нишке и Централног магацина. На дневном реду било је и усвајање завршног рачуна ЕУО за 2023. годину, предлог буџета за 2024. годину

и усвајање извештаја о раду ЕУО за 2023. годину. У суботу, 2. марта 2024. године, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније служио је свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светог Духа на апостоле у Нишу. Након свете литургије, под сводовима Светосавског дома отпочео је радни део седнице Епархијског савета.

Утврдивши присутност чланова Савета и упознавши све присутне са дневним редом, Његово преосвештенство је дао реч протојереју Дејану Арсићу, секретару ЕУО, који је прочитао записник са претходне седнице Савета и извештај о раду Епархијског управног одбора. Након уводног дела, протојереј Дејан Арсић је упознао присутне чланове са актуелном организацијом епархијских тела и њиховим члановима, процесима на пољу мисионарско-културне и грађевинске делатности, као и са питањем помоћи свештенству и монаштву и њиховог социјалног осигурања, након чега је изнео завршну реч првог дела извештаја о раду.

Уследили су извештаји осталих службеника ЕУО. Гђа Јелена Павловић је, као књиговођа Епархије нишке, представила финансијско стање ЕУО, по чему је усвојен и завршни рачун ЕУО за 2023. годину, као и предлог буџета за 2024. годину. Протојереј ставрофор Ненад Микић је, као рачуноиспитивач, представио финансијско стање црквених општина и манастира Епархије нишке. Протођакон Стеван Кричка је, као управник Централног магацина, упознао чланове Савета са резултатима рада у минулој години. Г. Мирослав Јовановић је поднео извештај о раду поверене му Службе за газдовање шумама Епархије нишке. Протонамесник Сениша Никитовић је презентовао плодове рада Верског добротворног старатељства Епархије нишке „Добри Самарјанин”. Ђакон Лазар Павловић говорио је о раду Канцеларије за верску наставу. Ђакон Никола Ераковић и г. Драган Тадић приказали су рад информативне службе и јавних гласила Епархије нишке. На крају, јереј Далибор Мидић, управник Музеја црквених старина и архивиста Епархије нишке, елаборирао је о раду свог поља делатности.



ЕПИСКОП НИШКИ ОДЛИКОВАН СРЕТЕЊСКИМ ОРДЕНОМ ДРУГОГ СТЕПЕНА

На почетку Извештаја о раду Епархијског управног одбора посебно је истакнуто да је велика част и признање целој Епархији нишкој указано на дан Сретења 15. фебруара 2024. године, када је Његово преосвештенство Епископ нишки господин Арсеније у оквиру свечаног обележавања Дана државности Републике Србије од стране Председника Републике Србије одликован Сретењским орденом другог степена за активни допринос духовном развоју Епархије нишке, унапређење хришћанске културе и уметности, као и за предани рад на повезивању личности и институција посвећених неговању хришћанског културног идентитета. ■

Медијско-информативна
служба Епархије нишке

АКТИВНОСТИ ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА „ДОБРИ САМАРЈАНИН” ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ



066 82 88 918



vds.dobrisamarjanin@eparhija-niska.rs



vds.eparhijaniska.rs

ПОДЕЛА СВЕТОСАВСКИХ ПАКЕТИЋА У ХРАМОВИМА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

На дан Светог Саве 2024. године у храмовима Епархије нишке дељени су празнични пакетићи, обезбеђени трудом организације „Сви за Космет”.



ПРЕДСЕДНИКУ ОПШТИНЕ МЕДВЕЂА УРУЧЕНА БЛАГОДАРНИЦА

Координатор Верског добротворног старатељства, протонамесник Синиша Никитовић, уручио је 20. фебруара 2024. године благодарницу председнику Општине Медвеђа, Драгану Кулићу, поводом несебичне љубави показане у хуманитарним акцијама.



ДОНАЦИЈА ГЕРОНТОЛОШКОМ ЦЕНТРУ У НИШУ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке уручило је 21. фебруара 2024. године донацију Геронтолошком центру у Нишу, у виду пакета прехранбених производа.



ДОНАЦИЈА ДОМУ ЗА СМЕШТАЈ ОДРАСЛИХ ЛИЦА КУЛИНА

Дому за смештај одраслих лица Кулина уручена је 22. фебруара 2024. године донација у виду пакета са прехранбеним производима. Испред Верског добротворног старатељства Епархије нишке донацију је уручио надлежни парох чукуровачки, јереј Горан Митић.



ДОНАЦИЈА ПОРОДИЦИ СТАНКОВИЋ ИЗ ГАБРОВЦА

Породици Станковић из Габровца уручена је 25. фебруара 2024. године донација у виду пакета са хигијенским и прехранбеним производима. Донацију је предао надлежни парохијски свештеник, јереј Ђорђе Мирковић.



САСТАНАК ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ И ХУМАНИТАРНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ „СРБИ ЗА СРБЕ”

Састанак Верског добротворног старатељства Епархије нишке и Хуманитарне организације „Срби за Србе” одржан је 23. фебруара 2024. године. Испред Верског добротворног старатељства састанку је присуствовао координатор, протонамесник Синиша Никитовић, док је организацију „Срби за Србе” представљао Игор Стевановић Орељ.



ДОНАЦИЈА ГЕРОНТОЛОШКОМ ЦЕНТРУ У АЛЕКСИНЦУ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке упутило је 1. марта 2024. године донацију Геронтолошком центру „Јеленац” у Алексинцу. Донацију су уручили протојереј Братислав Вукићевић, архијерејски намесник алексиначки, и протојереј Александар Кузмановић, старешина Храма Светог Николе у Алексинцу и парох трећи алексиначки.



ПОСЕТА ПОРОДИЦАМА У РАВНОЈ БАЊИ КОД МЕДВЕЂЕ

Верско добротворно старатељство Епархије нишке посетило је 12. марта 2024. године породице Зећировић и Цветковић у Равној Бањи код Медвеђе. Том приликом уручена је помоћ у виду пакета. Породице је обишао протонамесник Сениша Никитовић са надлежним парохом сијаринскобањским, јерејем Драганом Илићем.



ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА ПОДРЖАО РАД ВЕРСКОГ ДОБРОТВОРНОГ СТАРАТЕЉСТВА ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Усреду, са благословом Епископа нишког г. Арсенија, 3. априла 2024. године потписан је уговор између Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Нишу и Верског добротворног старатељства Епархије нишке, као први уговор подршке у реализацији пројекта „Да не буде гладних”. У име запослених Факултета спорта и физичког васпитања уговор је потписао декан, проф. др Милован Братић, а у име Верског добротворног старатељства координатор, протонамесник Сениша Никитовић.



ПОДЕЛА НОВИХ ЛАПТОПОВА ВИШЕДЕТНИМ ПОРОДИЦАМА ШИРОМ ЕПАРХИЈЕ НИШКЕ

Верско добротворно старатељство добило је двадесет лаптоп рачунара од Министарства здравља Републике Србије. Рачунари намењени вишедетним породицама подељени су широм архијерејских намесништава Епархије нишке од стране подручног парохијског свештенства.



САДЊА ТУЈА И КАТАЛПИ У НАСЕЉУ НОВИХ КУЋА У МЕДВЕЂИ

У насељу кућа у Медвеђи 8. априла 2024. године засађене су саднице туја и каталпи. Донацију је припремио верни народ парохије великошиљеговачке на челу са надлежним парохом и архијерејским намесником алексиначким, протојерејем Братиславом Вукићевићем.



РАДНИ САСТАНАК У ГРАДСКОЈ КУЋИ У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније састао се 9. априла 2024. године у нишкој Градској кући са градоначелницом Града Ниша, Драганом Сотировски, заменицом градоначелнице, Душицом Давидовић, и представницима хуманитарне организације „Наши Срби” из Чикага, Зораном и Мирјаном Гушић. Том приликом разматрана је трилатерална сарадња Града Ниша, Православне епархије нишке и организације „Наши Срби” по питању изградње кућа за децу која, по напуштању хранитељских породица, немају услове за живот. Све три стране изразиле су жељу да учествују у овом подухвату.



ПРЕДСТАВЉАЊЕ ПРОЈЕКТА „ПРАВОСЛАВНИ ВОЛОНТЕРИ У ЗДРАВСТВУ” У СВЕТОСАВСКОМ ДОМУ У НИШУ

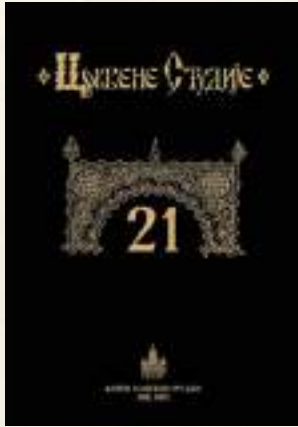
Започета је реализација пројекта „Православни волонтери у здравству”, који је плод сарадње Верског добротворног старатељства Епархије нишке и Универзитетског клиничког центра Ниш. У Светосавском дому у Нишу одржан је 11. априла 2024. године први састанак, којем су присуствовали Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, др Александар Николић, анестезиолог у Универзитетском клиничком центру у Нишу и иницијатор акције, протонамесник Сениша Никитовић, координатор ВДС Епархије нишке, као и будући волонтери.



ПОТПИСИВАЊЕ УГОВОРА О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОЈЕКТА „ПРАВОСЛАВНИ ВОЛОНТЕРИ У ЗДРАВСТВУ” У УНИВЕРЗИТЕТСКОМ КЛИНИЧКОМ ЦЕНТРУ НИШ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је 26. априла 2024. године Универзитетски клинички центар Ниш. Повод за посету било је потписивање уговора о реализацији пројекта „Православни волонтери у здравству”. Уговор су потписали Преосвећени владика и проф. др Зоран Перишић, директор Универзитетског клиничког центра Ниш. Овим уговором регулисани су статус и опсег делатности волонтера. За координатора волонтерске службе при Универзитетском клиничком центру Ниш постављен је анестезиолог др Александар Николић. ■





ДВАДЕСЕТ ПРВИ БРОЈ ГОДИШЊАКА ЦРКВЕНЕ СТУДИЈЕ

Црквене студије, Година XXI,
Број 21, Ниш: Центар за црквене
студије, Међународни центар
за православне студије
2024.

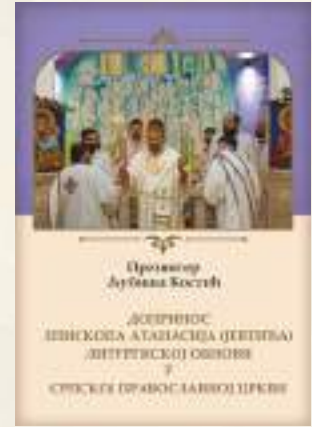
Двадесет први број реномира-
ног и у науци високо катего-
ризваног часописа Центра за
црквене студије и Међународног
центра за православне студије из
Ниша састоји се од осам блокова.
Прва три блока укључују теме из
теологије и религијске филозо-
фије, четврти из историје и исто-
рије цркве, пети из црквеног пра-
ва, шести из историје уметности и
хришћанске културе, седми из тео-
рије језика и теорије књижевности,
док осми садржи приказе важних
актуелних издања. На последњим
странама налази се преглед актив-
ности Центра за црквене студије,
Међународног центра за право-
славне студије и Центра за визан-
тијско-словенске студије, под на-
словом „Избор нове управе Центра
за црквене студије – Јубилеј Међу-
народног центра за православне
студије”. У овом броју објављено
је четрдесет седам рецензираних
научних радова, који, заједно са
другим прилозима, испуњавају
нешто више од 780 страна часопи-
са. И овога пута *Црквене студије*
садрже радове чланова центара-
издавача, прилоге ранијих и нових
сарадника, међу којима и аутора из
иностраниства. Поред наслова на
српском, објављено је и пет тексто-
ва на енглеском, три на грчком и по
један на немачком и француском
језику. Ове текстове одабрала је
двадесетшесточлана међународна
редакција чланова и сарадника, а
прегледало их је и одобрило четр-
десет двоје рецензената, пописа-
них у прилогу овог броја. ■



ЗБОРНИК РАДОВА СА ПРВЕ НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ О ДОМЕНТИЈАНУ

*Свети Сава и Доментијан:
Зборник са Међународне научне
конференције одржане 26. и
27. маја 2023. године у Нишу и
Студеници, ур. Драгиша Бојовић
и Јелена Стошић. Ниш: Центар
за црквене студије, Одељење за
светосавске студије; Универзитет
у Нишу, Центар за византијско-
словенске студије 2024.*

Сблагословом Његовог преос-
вештенства Епископа нишког
г. Арсенија, у мају 2023. године у
Нишу и Студеници, у организаци-
ји Центра за црквене студије, а у
оквиру пројекта „Свети Сава у срп-
ској духовности и култури” који
реализује Одељење за светосавске
студије, одржана је прва научна
конференција посвећена Светом
Сави и Доментијану – учитељу и
ученику, од којих се први памти као
најстарији српски књижевник, а
други као најстарији класик српске
књижевности. Зборник радова са
ове конференције објављује се зах-
ваљујући помоћи Светог манасти-
ра Хиландара. Након краћег увод-
ног слова др Драгише Бојовића,
уредника овог зборника, следе
четрдесет два оригинална научна
рада најеминентнијих научника из
Србије и иностранства (на српском
и по један на руском и бугарском је-
зику), из области филологије, исто-
рије, теологије, историје уметности
и других научних дисциплина на
укупно 780 страна, о чијем ква-
литету сведочи осамнаесточлани
међународни састав програмског
одбора, наведен на почетку збор-
ника. Међу ауторима ових радова
налазе се академици, професори,
научни саветници, духовници и
други истраживачи Доментијано-
вог књижевног дела. ■



ВАЖАН КОРАК У РАЗУМЕВАЊУ ЛИТУРГИЈСКЕ РЕФОРМЕ

*Презвитер Љубиша Костић,
Дојринос Епископа Атанасија
(Јевтића) литургијској обнови у
Српској православној цркви. Ниш:
Православна епархија нишка
2024.*

Као студент последипломских сту-
дија на Богословском факулте-
ту Универзитета у Солуну, Љубиша
Костић, данас нишки свештеник и
професор Богословије Светог Ки-
рила и Методија у Нишу, имао је
част и привилегију да на интере-
совање својих тамошњих ментора
представи стање у Српској цркви по
питању литургијске обнове, у време
које је обиловало литургијским дис-
кусијама, како код највиших цркве-
них власти, тако и у самом лаикату
Цркве широм православног света.
Он је то учинио систематски анали-
зирајући допринос најеминентнијег
српског теолога и најплодоноснијег
писца на пољу литургије, литур-
гијског богословља и литургијске
обнове у Српској православној цр-
кви, Епископа Атанасија Јевтића.
Након уводног дела и адекватно из-
ложеног животописа Владике Ата-
насија, аутор у првом, теоријском
делу марљиво излаже литургијску
филозофију хришћанског живота,
утврђујући њене вишестране бого-
словске основе. У другом, „практи-
чном” делу, наводе се и тумаче еле-
менти литургијске обнове у Српској
православној цркви, највише на ос-
нову утицаја самог Епископа Ата-
насија Јевтића, посебно његовог ка-
питалног четвортомног зборника
*Божанствена Литургија: Христос
Нова Пасха*, објављеног у првој де-
ценији нашег века. У посебним до-
дацима на крају књиге аутор настоји
да ближе представи богатство саме
личности Епископа Атанасија. ■

ОБНОВЉЕН ГРОБ ПРОТЕ НИШКОГ ПЕТРА ИКОНОМОВИЋА (1849–1914)

Петар Икономовић, свештеник нишки (1849–1914), изданак чувене свештеничке лозе Поповића, након бурног живота упокојио се мирно у својој кући у освит Првог светског рата, са непуних шездесет пет година, од канцера стомака. Отац шеснаесторо деце, носилац неколико ордена, протојереј ставрофор, уз највеће црквене, државне и војне почести сахрањен је на нишком Старом гробљу под Горцом 31. јануара 1914. године, поред свог оца, свештеника нишког Јована Поповића (1809–1903), иконома и сакеларија Нишке митрополије.

Након забране сахрањивања, донете од градских власти почетком 70-их година XX века, нишко Старо гробље постало је запуштено, нарочито последњих десет година. Грбови најзнаменитијих и најзаслужнијих Нишлија препуштени су зубу времена и вандалима. Гроб проте Петра Икономовића, обрастао у трње, траву и ниско растиње, задесила је иста судбина. Дуго се није знало где се он налази. Према усменом казивању гђе Милице Ђорђевић из Лесковца, праунуке проте Петра Икономовића, њихови грбови били су разрушени 70-их година XX века због изградње породичне куће на јужној страни гробља.

Неуморни истраживач и проучавалац нишког Старог гробља, г. Мирослав Величковић, добивши једну стару црно-белу фотографију, упоредио је све расположиве информације, шеме и пописе гробних места и пронашао поломљени горњи део споменика проте Икономовића. Његовим залагањем, упорношћу и трудом, споменик је очишћен, подигнут и обновљен 6. марта 2024. године, а три дана касније на његовом гробу служен је помен.



Фото: starogrobjenis.rs

ЖИВОТНО ПРИЗНАЊЕ ВИСОКОПРЕЧАСНОМ ПРОТОЈЕРЕЈУ СТАВРОФОРУ ВЛАЈКУ ГРАБЕЖУ

На свечаном обележавању крсне славе Копнене војске Србије, на празник Обновљења Храма Светог великомученика Георгија 2023. године у Нишу, додељене су грамате Његове светости Патријарха српског г. Порфирија заслужним припадницима Копнене војске Србије. Том приликом одликован је и протојереј ставрофор Влајко Грабеж, за изузетан допринос обнови и заживљавању православне верске службе у Војсци Србије.

О посебном доприносу овог у свему узорног свештеника *Глас Епархије нишке* писао је пре неколико година, у броју 9 (3/2018). Ново одликовање упућено од Његове светости Патријарха српског за њега представља неку врсту животног признања. У својој педесет три године дугој свештеничкој служби, најпре у Босни и Херцеговини, а потом и у Србији, настојећи да буде народни свештеник, показивао је љубав, уважавање и свесност о важности улоге војске у држави. Испрва верски војни саветник команданта Другог крајишког корпуса, прота Влајко је и по доласку у Ниш 1995. године био прихваћен у командама многих јединица као почасни члан њихових војних породица, на чему је свима изузетно захвалан.

Генерал-потпуковник Милосав Симиновић, командант Копнене војске Србије, тим поводом изјавио је: „Драго ми је да је протојереј ставрофор Влајко Грабеж добитник високог црквеног признања. Он је легендарни нишки свештеник, пионер и доајен сарадње цркве и војске у Нишу и Србији. У њему је љубав до неба према цркви и војсци. Нека га Бог чува и да нам дуго живи на добробит Српске православне цркве, Српске војске и Србије.”



Медијско-информативна служба Епархије нишке

ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ О СВЕТОМ ОНУФРИЈУ ВЕЛИКОМ У МУЗЕЈУ ЦРКВЕНИХ СТАРИНА

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније присуствовао је 27. априла 2024. године отварању изложбе „Свети Онуфрије Велики – икона пустињског оца” у Музеју црквених старина Епархије нишке. Ова изложба је ауторско дело Милице Ми-



хајловић, историчара уметности при Завичајном музеју у Књажевцу, а посвећена је историјском наслеђу древног Манастира Светог Онуфрија Великог у Базовику, недалеко од бигарског водопада, на старопланинској међи Пирота и Књажевца, који припада Епархији нишкој. Реч је о једином храму посвећеном овом преподобном оцу на подручју читаве Српске православне



цркве. Организатори изложбе су Завичајни музеј у Књажевцу и Музеј црквених старина Епархије нишке, а пројекат у оквиру којег је изложба настала подржало је Министарство културе Републике Србије.

Отварању изложбе присуствовао је велики број посетилаца, који су имали прилику да се ближе упознају са овим великим подвижником и њему посвећеном светињом, која вековима стоји на украс и духовно укрељење верног народа околних крајева. Сви заинтересовани могу да посете изложбу у просторијама Музеја у Светосавском дому, у порти Саборног храма у Нишу, чије је трајање најављено до 20. јуна 2024. године. ■



ЖИВОТ ПОСВЕЋЕН ЧУВАЊУ ПРОШЛОСТИ

О животу и раду конзерватора
др Франца Цурка



е тако давне 1989. године, када није било нимало славно нити лако бити Словенац у Србији, у Ниш долази да живи Франц Цурк. Ступио је у брак са Славицом Ердељановић, дугогодишњом професорком Уметничке школе, од 2004. године и редовном професорком зидног сликарства на Факултету уметности у Нишу, са којом има четворо деце. Франц Цурк је рођен 5. фебруара 1949. године у Љубљани. Основне

студије завршио је на одсеку за сликарство у класи професора Габријела Ступице, на Академији за ликовну уметност при Универзитету у Љубљани. Звање *академски сликар* стекао је 1972. године. Постдипломске студије на Одсеку за конзервацију и рестаурацију завршио је у класи професора Мирка Шубица на Академији за ликовну уметност при Универзитету у Љубљани 1974. године, стекавши звање маистра конзервације и рестаурације. Након тога уписао је интердисциплинарне студије на Факултету за хемијску технологију при Универзитету у Љубљани и на Факултету за текстилну технологију код професора Пездирца, при Универзитету у Љубљани, као и на Хемијском институту код др Штефана Скледара, све у периоду од 1977. до 1979. године. Студије је завршио одбраном докторске дисертације на Универзитету Едварда Кардеља у Љубљани 1979. године, када је добио звање доктора ликовно-технолошких наука. Године 1992. стекао је највише стручно звање: *музејски савешник – конзерваџор и рестаураџор*.

Међу значајним конзерваторским експонатима које је радио, налазе се: скулптура од дрвета за Изложбу готске пластике, Душанова застава из 14. века, епитрахил из 15. века, нова застава из 16. века, седам осликаних застава из времена Милоша Обреновића, Јефимијина завеса, покров кнеза Лазара – Јефимијин вез...

Током свог радног века имао је више ангажовања у разним институцијама у Словенији, Београду и Нишу. Биле су то: Републички завод за споменичко вајарство, Љубљана (1972–1973), Академија за ликовну уметност при Универзитету Едварда Кардеља, Љубљана (1974–1991), Народни музеј, Ниш (1991–2001), Виша школа ликовних и примењених уметности, Београд, студијске године 1991/1992. и 1992/1993, где је био професор по позиву, Академија Српске православне цркве за сликарство и конзервацију, Београд, студијске године 1994/1995. и 1995/1996, где је такође био професор по позиву (један је од саоснивача поменуте Академије), Филозофски факултет, Одсек за ликовну уметност, Ниш (2001–2003) и Факултет уметности Универзитета у Нишу, Ниш (2003–2014). У пензију је отишао 2014. године.

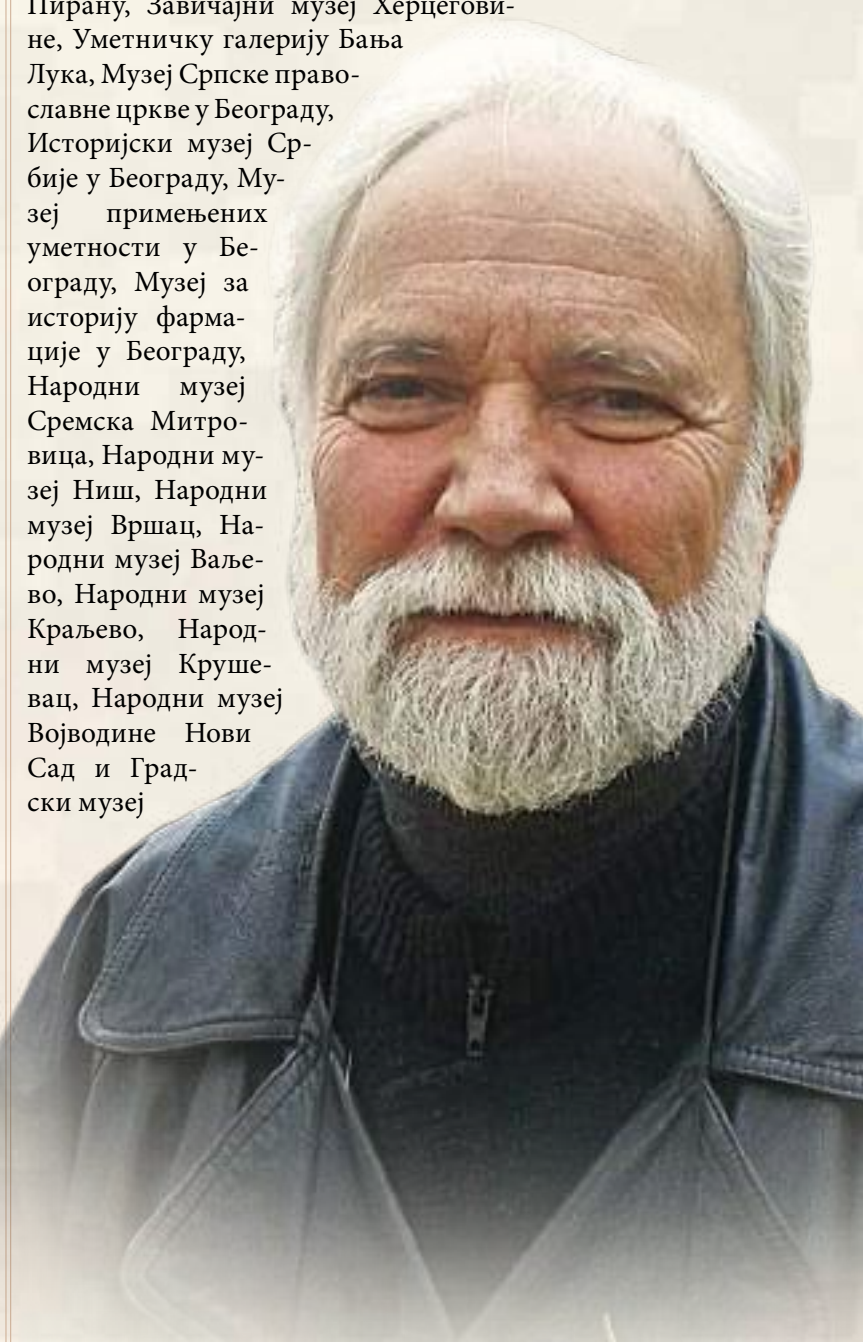
Сарађивао је и изводио конзерваторско-рестаураторске захвате за Народни музеј у Љубљани, Етнографски музеј Словеније, месне музеје у Љубљани, Марибору, Цељу, Копру и Пирану, Завичајни музеј Херцеговине, Уметничку галерију Бања Лука, Музеј Српске православне цркве у Београду, Историјски музеј Србије у Београду, Музеј примењених уметности у Београду, Музеј за историју фармације у Београду, Народни музеј Сремска Митровица, Народни музеј Ниш, Народни музеј Вршац, Народни музеј Ваљево, Народни музеј Краљево, Народни музеј Крушевац, Народни музеј Војводине Нови Сад и Градски музеј



53

ИЗ СВЕТА КУЛТУРЕ

Јеромонах
Игњатије
Ђорђевић,
јереј
Далибор
Мидић



Сомбор. Такође је сарађивао и изводио конзерваторско-рестаураторске радове за Републички завод за споменичко вајарство СР Словеније, са заводима за споменичко вајарство Марибора, Цеља, Новог Места, Нове Горице и Пирана, са Републичким заводом за заштиту споменика културе Републике Србије у Београду, Регионалним заводом за заштиту споменика у Нишу и Рестаураторским центром Љубљана.

Међу значајним конзерваторским експонатима које је радио, налазе се: скулптура од дрвета за Изложбу готске пластике, Душанова застава из 14. века, епитрахил из 15. века, нова застава из 16. века, седам осликаних застава из



У његове најзначајније подухвате у Епархији нишкој убраја се рад на иконостасу у храмовима Светих архангела у Нишу, Светог Прокопија у Прокупљу, Светог Јована у Орљану, као и на зидном сликарству у манастирима Пресвете Богородице у Сићеву и Светог Николе у Просеку.

времена Милоша Обреновића, Јефимијина завеса, покров кнеза Лазара – Јефимијин вез, ручна вага, акварели и дрворези из династије Минг, плаштаница српског краља Милутина, милешевска плаштаница, архијерејска митра Катарине Бранковић Цељске, иконе Ђорђа Крстића и Стевана Тодоровића са иконостаса Саборне цркве у Нишу, скулптуре Свете Госпе, Светог Петра, Светог Павла, фреске Манастира Свете Богородице у Сићеву и Манастира Светог Николе у Просеку, иконостас Малог саборног храма Светих архангела у Нишу и др.

Од 1981. године до 2004. водио је конзерваторске радове на покретним споменицима културе у Манастиру Хиландар под покровитељством Министарства културе СФРЈ. У том периоду је конзервирано преко 1300 експоната, међу којима је и застава цара Душана из 14. века, нова застава из 16. века, епитрахил из 15. века, Јефимијина завеса. Конзервација Јефимији-



не завесе рађена је од 1990. до 2004. године, са прекидима, због рада на више од 1300 експоната из ризнице манастира Хиландара, угрожених интервенцијом дезинсекције бојевим отровом на бази хлора. Може се рећи да је овај конзерватор дословно спасао експонате из Хиландарске ризнице, као и Јефимијину завесу, од последица нестручних рестаурација. Франц Цурк нерадо прича о личним детаљима из свог живота. Познато је да је осамдесетих година на Светој гори крштен у православној вери, као и да се венчао у Хиландарском метоху Каково. Свој први контакт са православљем имао је у Бањој Луци, где је, на позив тадашњег Епископа бањалучкој Андреја, такође интервенисао на очувању неких фресака.

По доласку у Ниш стекао је велико поверење и безрезервну подршку Епископа нишког г. Иринеја, која је ишла дотле да је раних деведесетих имао своју конзерваторску радионицу у



Епископском двору. У његове најзначајније по-
духвате у Епархији нишкој убраја се рад на ико-
ностасу у храмовима Светих архангела у Нишу,
Светог Прокопија у Прокупљу, Светог Јована у
Орљану, као и на зидном сликарству у манасти-
рима Пресвете Богородице у Сићеву и Светог
Николе у Просеку. За Музеј црквених старина
у Нишу значајан је његов рад на рестаурацији
епитрахиља Митрополита нишавског Некта-
рија из 19. века и једног свештеничког епитра-
хиља из 18. века.



У периоду од 1969. до 2023. године др Франц
Цурк је конзервирао или рестаурирао више
од тринаест хиљада експоната из музејских и
приватних збирки, самостално и као вођа екипе.
Члан је Удружења конзерватора Србије, Слове-
начког конзерваторског друштва и Друштва *Кон-
зерваџор*, ICOM-а, мреже ETN (European Textile
Network), Удружења ликовних уметника Србије,
A.I.A.P., Савеза друштава ликовних уметни-
ка Словеније, Друштва ликовних уметника
Љубљана, Асоцијације уметника електронских
медија, Нишког графичког круга и Групе *Arte*,
Групе ликовних уметника *RAS ART* и удружења
Palanski Art. Имао је седамдесет седам самостал-
них изложби слика и графика и учествовао је на
преко четресто четрдесет пет групних изложби
у земљи и иностранству. Од тога шест самостал-
них изложби ликовних истраживања на пољу
комбинације геометријске апстракције, поп-ар-
та и новог конструктивизма, седамнаест самос-
талних и двадесет три групне изложбе радова из
области електронских медија.

За свој уметнички рад и залагање примио
је бројна признања и награде у Словенији,
Хрватској, Србији, Кини, Пољској, Италији,
Аустрији и Мађарској. Др Франц Цурк је објавио
две књиге, деведесет један стручни рад, четрде-
сет шест есеја и ликовних критика и деветнаест
превода. Активно је учествовао на двадесет два
међународна симпозијума и одржао је двадесет
осам предавања на научним и стручним скупо-

вима. Водио је шездесет четири
истраживачка пројекта. Конзер-
вирао је двадесет један непокрет-
ни споменик културе и више
од тринаест хиљада покретних
споменика у земљи и иностран-
ству. Био је учесник четрдесет
пет ликовних колонија у земљи и
иностранству. Његови радови се
налазе у бројним јавним и при-
ватним колекцијама у земљи и
иностранству. О раду др Франца
Цурка је до 2013. године објавље-
но тринаест осам библиографских
јединица.

Дом Цуркових у Нишу, смеш-
тен у тишини прекрасне
баште, веома је драго место њи-
ховим пријатељима, колегама и
комшијама. Породична атмосфе-
ра испуњена уметничким слика-
ма и старинама, окружена добро-
дошлицом и осмесима домаћина,
мирисом кафе и пите са тек убра-
ним плодовима из дворишта, до-



чекује свакога. Франц и данас, у пензији, у својој
радионици ради некадашњим пуним темпом.
Оштећеним уметничким делима, уништеним
зубом времена и људским немаром, врћа стари
сјај и припрема их за будућност. Његова љубав
и посвећеност у очувању прошлости учиниле су
да његова кћер Марија у свом образовању и раду
крене очевим стопама. С правом се може рећи
да се Франц Цурк у квалитету и обиму свог рада
од пет и по деценија сврстава у наше највеће
конзерваторе.

Франц и
данас, у
пензији,
у својој
радионици
ради
некадашњим
пуним
темпом.
Оштећеним
уметничким
делима,
уништеним
зубом
времена и
људским
немаром,
врћа стари
сјај и
припрема их
за будућност.

Са светима упокој Христе, душе слугу Твојих, тамо где нема ни болести ни жалости, ни уздисања, но где је живот бесконачни!

ПРОФЕСОР МИЋИТАКА САВА СУЗУКИ

О празнику Срећења, 15. фебруара 2024. године, у Господу је уснуо велики пријатељ српског народа, професор Мићитака Сава Сузуки. Рођењем Јапанаца, а избором Србин, професор Сузуки оставио је велики траг у области науке, како у Србији, тако и у родном Јапану.

Мићитака Сузуки рођен је 18. октобра 1950. године у Окајама, главном граду истоимене јапанске префектуре, области познатој као „Сунчана земља”. Ту је одрастао и стекао високо образовање, а као студент по први пут се сусрео са православном културом у Русији. Дубоки утисак који је на њега оставило руско хришћанско наслеђе подстакао га је да свој научни рад посвети изучавању средњовековног иконописа и византијске уметности.

Професор Сузуки долази касније на специјализацију у Србију, у Београд, код професора Војислава Ђурића. Тада он полако упознаје и наслеђе златног српског средњовековља, које га је посебно заокупило. Упознавање са бисерима наше културе довело га је до саживљавања са нашим народом, као и до ступања у православну веру у Хиландару, сада већ давне 2001. године.

Своју везаност за Хиландар, Мићитака (крштено име Сава) Сузуки делатно је показао још 1995. године, кроз превођење на јапански језик монографије о нашој Царској лаври, која је дело професора Димитрија Богдановића, Дејана Медаковића и поменутог Војислава Ђурића.

Професор Сузуки такође је подстицао успостављање и одржавање односа Универзитета у Београду и Окајама, као и сарадњу и организацију боравка наших студената у Јапану. Један од великих корака на том путу било је и оснивање Друштва пријатеља Универзитета Окајама у Београду 2014. године.

Захваљујући професоровом труду и залагању, велика новчана средства стигла су из Јапана за потребе обнове више светиња на југу Србије. На територији Епархије нишке на тај начин рестаурирани су древни иконописи Манастира Светог Јована Крститеља у Јашуњи и Храма Вазнесења Господњег у заплањском селу Велики Крчимир, уз сарадњу многих еминентних стручњака српске академске сцене, попут академика Гојка Суботића и Миодрага Бате Марковића.

Мићитака Сава Сузуки је за многе подвиге од стране своје друге домовине, како је називао Србију, одликован Орденом српске заставе трећег степена – за заслуге у развијању и учвршћивању мирољубиве сарадње и пријатељских односа Србије и Јапана.

Православна епархија нишка овом приликом изражава најдубље саучешће породици и пријатељима новоупокојеног професора Сузукија, који је својим добрим делима задужио наш народ, молећи се такође и за његово спасење и наслеђе Царства небеског, коме је кроз свој племенити рад и стремио.



МИТРОПОЛИТ ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКИ ЈОАНИКИЈЕ СЛУЖИО ПАРАСТОС ДВОЈИЦИ СЛАВНИХ ВОЈСКОВОЋА НА СТАРОМ ГРОБЉУ У НИШУ

Његово високопреосвештенство Митрополит црногорско-приморски г. Јоаникије, уз саслужење Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија служио је 9. фебруара 2024. године на нишком Старом гробљу парастос двојници славних војсковођа – сердару Јолу Пилетићу, чувеном војсковођи пореклом из Пипера, и војводи Ђорђу Ристићу Скопљанчету, који се борио за ослобођење Старе Србије. Учешће је такође узело и нишко свештенство, као и Хор ученика нишке Богословије Светих Кирила и Методија. Помену су, између осталих, присуствовали и високи државни и градски званичници, као и поклоници из Црне Горе.

ПОМЕН И ОСВЕЋЕЊЕ СПОМЕН-ПЛОЧА У КРИПТИ ХРАМА СВЕТОГ ВАСИЛИЈА ОСТРОШКОГ У НИШУ

У Недељу православља, 24. марта 2024. године, на дан почетка НАТО бомбардовања 1999. године, у крипти Храма Светог Василија Острошког, Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније, уз саслужење нишког свештенства, а у присуству бројних представника војних и цивилних власти, служио је помен и освећење спомен-плоча са именима 1139 страдалих припадника војске и полиције, који су своје животе положили у периоду од 1998. до 2003. године. Међу присутнима били су министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Никола Селаковић, чије Министарство је и иницирало уређење ове спомен-крипте, као и други високи државни званичници.

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ Г. ПОРФИРИЈЕ У ПОСЕТИ ПРОКУПЉУ

У Недељу православља, 24. марта 2024. године, када српски народ обележава и 25. годишњицу почетка НАТО бомбардовања 1999. године, Његова светост Патријарх српски г. Порфирије посетио је Прокупље, како би учествовао у централној државној манифестацији поводом дана сећања на жртве и њихова страдања. Овом приликом Патријарх Порфирије посетио је и древни храм Светог великомученика Прокопија, где је свечано дочекан од стране Његовог преосвештенства Епископа нишког г. Арсенија, свештенства архијерејских намесништава топличког и косаничког, као и верног народа Топлице. Након посете прокупачкој светињи, Патријарх српски је на почетку државно-комеморативног скупа одржао помен страдалима током ратних дејстава у пролеће 1999. године, чему су уследила обраћања високих државних званичника, као и културно-уметнички програм.

ОТВАРАЊЕ ИЗЛОЖБЕ ПОСВЕЋЕНЕ 220. ГОДИШЊИЦИ ПОЧЕТКА ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА У ОФИЦИРСКОМ ДОМУ У НИШУ

Његово преосвештенство Епископ нишки г. Арсеније посетио је 2. априла 2024. године Официрски дом у Нишу, где је присуствовао отварању изложбе посвећене 220. годишњици почетка Првог српског устанка, ослободилачке борбе која је означила почетак стварања модерне и слободне српске државе. Изложба је плод организације Министарства одбране и Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, те је сходно томе и отворена након поздравних слова челника ових министарстава. На њој су изложена дела из опуса сликара Небојше Ђурановића и вајара Зорана Ивановића, која су посетиоци могли да виде све до 15. априла. ■



СЛУЖЕЊА ЕПИСКОПА НИШКОГ ГОСПОДИНА АРСЕНИЈА

У периоду од
28. јануара
до 7. маја
2024. године,

Његово преосвештенство
Епископ нишки
г. Арсеније је:

28. јануара – у Недељу
тридесет четврту
по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Прокопија у Прокупљу;

1. фебруара – у четвртак
Недеље тридесет четврте
по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Кирика и Јулите у Манастиру Смиловци;

4. фебруара – у Недељу
тридесет пету по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја Мирликијског у Хуму (Архијерејско намесништво друго нишко);

11. фебруара – у Недељу
тридесет шесту
по Духовима

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Шибенику (Епархија далматинска);

12. фебруара – на празник
Света Три јерарха

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је началствовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Светих архангела у Манастиру Крка (Епархија далматинска), на дан славе Српске православне богословије Света Три јерарха у Крки;



15. фебруара – на празник
Сретења Господњег

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

18. фебруара – у Недељу
тридесет седму

по Духовима

служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

25. фебруара – у Недељу
о митару и фарисеју

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Николаја у Нишу;

26. фебруара – на празник
Преподобног Симеона
Мироточивог

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Симеона Мироточивог у Лесковцу, на дан обележавања храмовне славе;

2. марта – у суботу Недеље
о митару и фарисеју

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

3. марта – у Недељу
о блудном сину

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

10. марта – у Недељу
месопусну

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог Пантелејмона у Нишу;

20. марта – у среду прве
седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

23. марта – у суботу
прве седмице Часног
поста – Теодорову суботу,

служио свету архијерејску литургију у Храму Васкрсења у Нишу;

24. марта – у Недељу
Православља, прву
Часног поста,

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

27. марта – у среду друге седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Светог оца Николаја у Алексинцу;

29. марта – у петак друге седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

31. марта – у Недељу другу Часног поста

служио свету архијерејску литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Манастиру Завидинцу;

3. априла – у среду треће седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Силаска Светога Духа на апостоле у Власотинцу;

5. априла – у петак треће седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Рођења Христовог у Пироту;

7. априла – у Недељу трећу Часног поста, на празник Благовести,

саслуживао на светој архијерејској литургији којом је начествовао Његова светост Патријарх српски г. Порфирије у Храму Светих архангела у Манастиру Ћелије (Епархија ваљевска);

10. априла – у среду четврте седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Храму Свете Тројице у Куршумлији;

12. априла – у петак четврте седмице Часног поста

служио свету архијерејску литургију пређеосвећених дарова у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

14. априла – у Недељу четврту Часног поста

служио свету архијерејску литургију у Храму Покрова Пресвете Богородице у Манастиру Ђунис;

27. априла – у суботу шесте седмице Часног поста –

Лазареву суботу,

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;



28. априла – у Недељу шесту Часног поста, на празник

Уласка Господа Исуса Христа

у Јерусалим – Цвети,

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

2. маја –

2. на Велики четвртак

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

3. маја –

3. на Велики петак

служио јутрење са читањем дванаест страсних јеванђеља у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу; служио вечерње са изношењем плаштанице у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

4. маја –

4. на Велику суботу

служио јутрење са статијама у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу; служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

5. маја – на празник

5. Васкрсења Господа Исуса Христа

служио свету архијерејску литургију у Саборном храму Силаска Светога Духа на апостоле у Нишу;

6. маја – на Светли

6. понедељак, други дан

празника Васкрсења

Господа Исуса Христа,

служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу;

7. маја – на Светли

7. уторак, трећи дан

празника Васкрсења

Господа Исуса Христа,

служио свету архијерејску литургију у Храму Рођења Пресвете Богородице у Лесковцу. ■

Епископ нишки Арсеније

ИЗ ХРИСТОВОГ ГРОБА ЗАСИЈАО НАМ ЈЕ ВЕЧНИ ЖИВОТ

Из беседе изговорене на
светој архијерејској литургији
у Храму Светог великомученика
Георгија Победоносца у Прокупљу, у
Светли понедељак и празник Светог
великомученика Георгија,
дан храмовне славе
2024. године



ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

вим радосним васкршњим поздравом читава православна хришћанска васељена благовести радосни космички догађај који је променио историју човечанства и дотадашњи ток људскога живота и, уопште, читаве Божје творевине. Из гроба је васкрсао животодавац Христос, Син Божји, обећани Месија и Спаситељ, који је по благоволењу Оца, а из љубави, саблаговолео са Оцем, и дејством Духа Светога се оваплотио из утробе Пречисте Дјеве Марије. Био је са нама овде на земљи тридесет три земаљске године, рачунајући наше, људско време, поживео са нама, донео нам радосну вест, јеванђеље о животу вечном. И чинио

је чуда и говорио је како нико до тада није говорио. И поред свега тога што су људи гледали, мањи је број оних који су поверовали неголи оних који нису поверовали тада. И шта се дешава? Човек се осмелио да Бога, који је примио људску природу Богочовека Христа, разапне на крст, који је био најтежа и најсрамнија казна у Римској империји. На крст су се распињали најгори разбојници, како би се застрашили да не би бунтовали против велике Римске империје. И управо Господ, онај који нас је створио, саздаатељ, творац, који је из љубави дошао у овај свет, те иако он греха није имао, понео је наше грехе и кренуо смирено и добровољно да страда на крсту између двојице разбојника.

Али ми православни хришћани, и када стојимо крај крста Христовог и када читамо о свим овим страдањима Христовим, не тугујемо као они који немају наде, како каже Свети апостол Павле, но, гледајући крст Христов, ми већ видимо ту светлу зору васкрсења Христовог, које се догодило у трећи дан након његовог распећа. Тада су дошле прве на гроб Марија Магдалена, Марија Клеопова и друге жене које су биле верне следбенице и ученице Христове и које га нису остављале ни кад је био распет на крсту. И управо је Господ удостојио њих да буду први сведоци његовог васкрсења. И када су мироносице дошле на гроб, како је био обичај код Јевреја – да се покојник помазује скупоценим мирисима – оне су дошле да га помажу, али су затекле отворени гроб и анђела који седи на гробу и каже *Није овде, већ устјаде*, показујући саме покрове где леже у гробници Христовој.

Из тог Христовог гроба засијао је нама вечни живот. Зато је Васкрсење најрадоснији, најсвечанији празник нас хришћана. Зато су и богослужења најсвечанија, најрадоснија и са клицањем певамо ову песму, то јест тропар Васкрсења Христовог: *Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрти уништи и онима који су у гробовима животи дарова!*





**ИНТЕРНЕТ
ПРОДАВНИЦА
ВЕРСКИХ
АРТИКАЛА**

**ПРИМАЊЕ ОНЛАЈН
ПОРУЏБИНА НОН-СТОП**

Адреса:
prodavnica.eparhijaniska.rs

Контакт:
prodavnica@eparhijaniska.rs
тел. +381 (0)18 415 05 05

[prodavnicaeparhijeniske](https://www.facebook.com/prodavnicaeparhijeniske) 

[prodavnicaeparhijeniske](https://www.instagram.com/prodavnicaeparhijeniske) 



**ПРАВОСЛАВНА
ЕПАРХИЈА НИШКА**

**Књижара-галерија
СВЕТИ ЦАР
КОНСТАНТИН**

Нова адреса:
18000 Ниш
ул. Обреновићева 124
(код Маргера)

Радио Православне епархије нишке

ГЛАС

92 MHz



 www.radioglas.rs

 [radioglaseparhijeniske](https://www.facebook.com/radioglaseparhijeniske)

 [Радио ГЛАС](https://www.youtube.com/RadioGlas)

 [radioglasnis](https://www.instagram.com/radioglasnis)

СВЯТЫНА СЪХУСА НОВЫН ІСРЪСЛИМС

СВЯТА СВЯТА СВЯТА БОГА



НАСНІ

СВЯТА СВЯТА